

SLOVENSKI AKADEMSKI IN ŠTUDIJSKI ČASOPIS

Univerzitetna knjižnica Maribor

P 6710/3, 2008

120800088, 4

COBISS

KATEDRA

Cena 2 EUR

Številka 4 · Letnik 3 · April 2008

9 770022 929009

Povej mi, kdo si, pa ti povem, česa si kriv

MARIBOR EVROPSKA PRESTOLNICA KULTURE

VIZIJA

Javna razprava

FERI, Smetanova ulica 17, Maribor.

Torek, 29. april, 17.00.

Piše se leto 2008. Maribor je s partnerskimi mesti kandidat za projekt Evropska prestolnica kulture 2012. To so podatki in dejstva. Zgodba o uspehu pa ni nikoli tako preprosta. Maribor, industrijsko mesto, ki je preživelo hudo krizo v 90. letih ima priložnost, da se zariše na zemljevid Sveta, kot evropski kulturni center. Priložnost je na pladnju. Vizije, pogledi in predlogi za izkoriščanje priložnosti so seveda različni, vsem pa je skupno, da je priložnost potrebno izkoristiti. Javna debata je namenjena zastavljanju ključnih vprašanj in iskanju ključnih odgovorov.

Kdaj se začne leto 2012?

Kdaj je potrebno začeti z intenzivnim izvajanjem projekta, kako časovno zastaviti komunikacijo in posamezne dele projekta?

Koliko stane najdražji diamant?

Iztržek je odvisen od vložka, pravilnosti in smotrnosti naložbe, dobrega upravljanja investicije in tudi sreče.

Je Maribor tempirana bomba?

Lahko kultura eksplodira in se zgodi kulturna eksplozija, kot je bilo slišati iz odgovornih ust projekta? Je dober kulturni projekt mogoče več kot samo seštevek prireditev in dogodkov?

Center naj bo središče

Kakšno vlogo naj odigra Maribor kot središče projekta? Kako integrirati sodelovanje partnerskih mest?

Bruto kulturni proizvod

Kakšno je razmerje med izkoriščanjem kulturnih in gospodarskih priložnosti? Je lahko vložek v kulturni projekt hkrati gospodarska priložnost?

Iz gledališča na smučišče

Maribor bo leta 2013 najverjetneje gostil zimsko Univerzijo. Bo dovolj čiste energije?

Kako uspešno je podjetje brez uprave?

Še vedno ni popolnoma jasen organigram vodenja projekta. Kakšni kadri so potrebni? Kakšno vlogo naj odigra politika, kakšno stroka?

Kulturni dobiček

Kako zastaviti projekt povečanja kapacitet kulturnega turizma? Kaj lahko ponudimo Evropi?

Tudi najlepše stvari so lahko brez duše

Vlaganje zgolj v infrastrukturo se lahko izkaže za dvorazen meč. Kako dvigniti zavest ljudi, jih motivirati in projektu dati dušo? Moramo kulturo v Mariboru tudi začutiti ali samo videti?

Sto evrov za kulturo, kultura za sto evrov

V proračunu Mestne občine Maribor za leti 2008 in 2009 ni zaznani večjih programskih naporov za realizacijo projekta. Zakaj?

Poleg občinstva bodo razpravljali gostje omizja;

Vladimir Rukavina, direktor Narodnega doma Maribor; Andrej Verlič, podžupan Mestne občine Maribor; dr. József Györkös, mariborski mestni svetnik, Zares; Dejan Pestotnik, podpredsednik KID Kibla; Lidija Kocuvan Gašparič, mariborska mestna svetnica, SDS; Drago Jančar, pisatelj; dr. Andrej Fištravec, sociolog, Filozofska fakulteta UM;

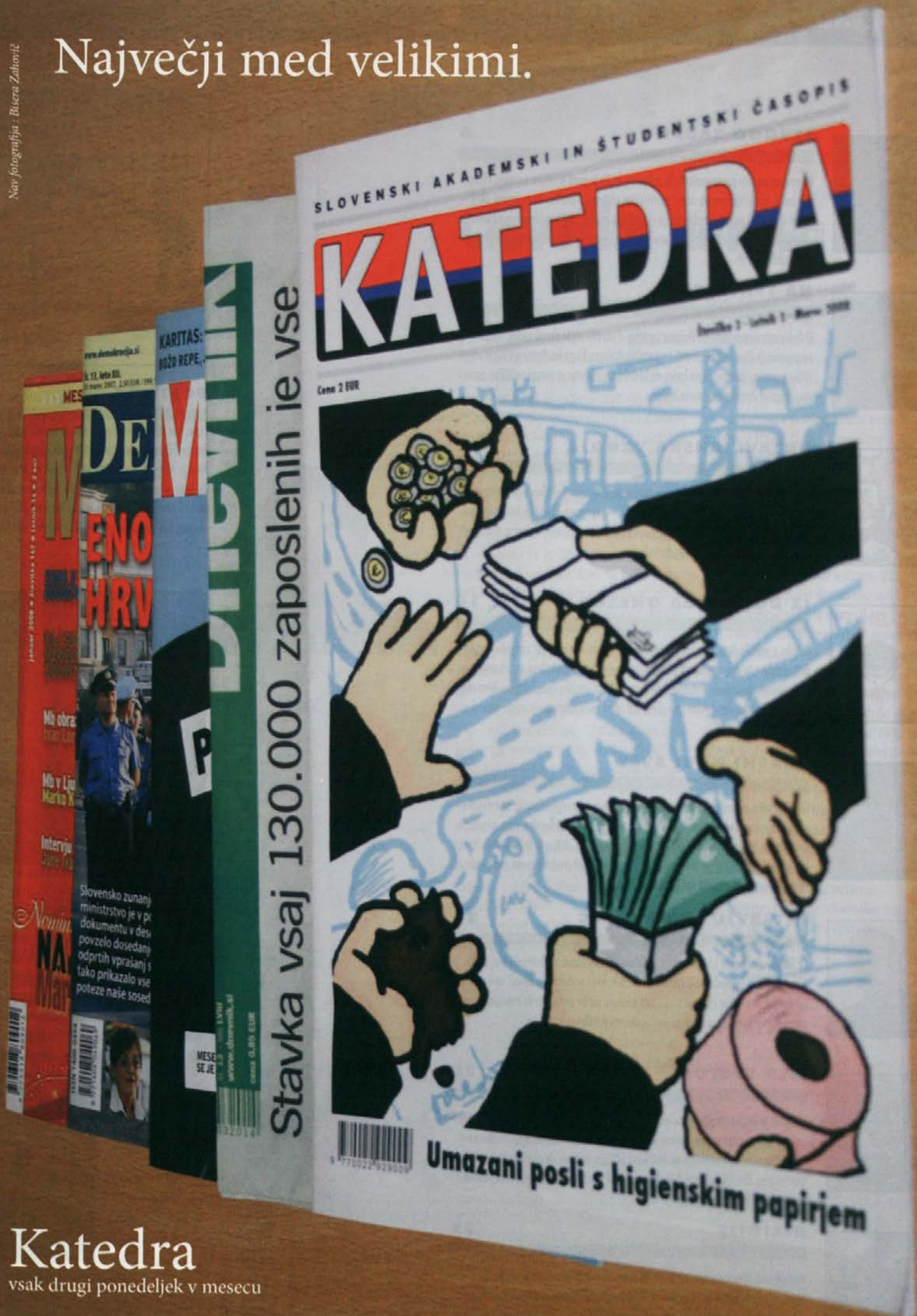
www.katedra-on.net/razprava

Javno razpravo organizira:

SLOVENSKI AKADEMSKI IN ŠTUDENTSKI ČASOPIS

KATEDRA

Največji med velikimi.

Stavka vsaj 130.000 zaposlenih ie vse

SLOVENSKI AKADEMSKI IN ŠTUDENTSKI ČASOPIS
KATEDRA
Izšla 1. junij 1. Marec 2008

Cena 2 EUR

Umazani posli s higienskim papirjem

Katedra
vsak drugi ponedeljek v mesecu

STROGO ZAUPNO 6

Po novem paketu protiterorističnih zakonov, ki jih je pred kratkim sprejela Evropska unija, imajo države ob sumu teroristične aktivnosti pravico in dolžnost, da z vsemi možnimi sredstvi nadzorujejo osumljeno osebo. Našega Slovence so tako najprej nadzorovali ob prijavi na internet. Nato s kamerami, ki so nameščene po slovenskih mestih.

NA TEHTNICI 10

O duhovnih dimenzijah dr. Dušana Lesjaka si seveda ne bi drznil soditi; njegovo razumevanje likovne umetnosti, še posebej dialoga, ki ga karikatura s svojo umetniško govorico sproža, pa ne kaže, da bi državni sekretar presegal politično zacementiranost človeka ene same knjige.

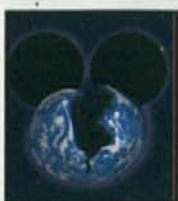
DRŽAVLJANSKA VZGOJA 12

Delavci so se kljub zagotovilom najvišjih menedžerjev in politikov v državi znašli v težavah, vse kaže, da služb ne bodo ohranili – vsaj ne vsi. Pred izgubo službe bodo trepetali okoli 500 delavcev. Naše vprašanje: Naše vprašanje: Zakaj se državi zdi dobro prodati doslej uspešno podjetje?

IZ DOMAČEGA GNEZDA 14

Ženske v politiki sicer zaenkrat v ospredju ne prevladujejo, je pa zanimivo pogledati globlje v ta dogajanja, saj je njihova vloga dovolj pomembna v vseh segmentih političnih dogodkov. Nobena skrivnost ni, da za vsakim uspešnim moškim stoji sposobna ženska. Predvsem sposobna, saj pravi moški potrebuje motiv, vzpodbudo, sicer bi ne bil moški.

KRASNI NOVI SVET 22

Globalizacija, polarizacija, koncentracija bogastva in marginalizacija so torej dve plati istega kovanca. Na eni strani lahko opazimo investicijske vire, rast, moderno tehnologijo in visoko razvite države, na drugi pa veliko držav in državljanov, ki so izključeni iz omenjenega procesa ali pa je njihov delež zreduciran na marginalno raven, ki pogosto prinaša več škode kot koristi.

INTERVJU JURIJ AVSEC 24

Če bo obveljal baker klorov model, bi lahko vsaka država pridelovala svoj vodik. Ali pa bi bile v Evropski uniji recimo tri države, ki bi pridelovale dovolj veliko količino vodika za celotno Evropo. V vsakem primeru pa bo potreben še transport vodika po Evropi in tukaj se bodo pojavili določeni problemi in izgube.

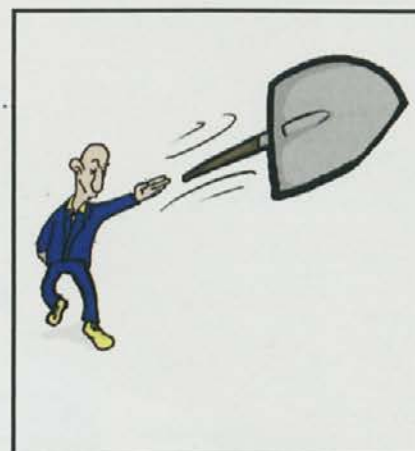
MED SVETOV 26

Nasplah je Gaza največji zapor na svetu, saj je povsem obdana s kavinsko ograjo na izraelski strani in osem metrov visokim betonskim zidom na egipčanski strani. Znotraj ograjenega območja na 360 km² (40 km dolžine ob obali in 10 km v notranjost) pa živi 1,5 milijona Palestincev. Izhod ljudi in dobrin nadzoruje paznik zopora oziroma izraelska vojska.

RELIGIJE 32

Najbolj absurden od vseh smrtnih grehov pa se mi zdi ta, ki govori o manipuliranju z genskimi zapisi in genetičnimi spremembami. Tudi ta je visoko doneč, saj nam v prvem momentu padejo na pamet spački genske alkimije in kataloško naročanje popolnih človečkov.

POLITIKA 8

Tisto, kar je bilo v tem navdušenju spregledano, pa je bilo dejstvo, da se je vlada vsekakor odločila vinjete uvesti, kolikor je mogoče kasno, kar pomeni, da se je namenila tudi, kolikor je le mogoče dolgo skubiti domače voznike. Ki bodo v prvi polovici leta tako plačevali cestnine. V drugi pa vinjete. Kar bo za vlado vsekakor dobrodošli dvojni priliv.

SIMONA POTOČNIK

INTERVJU 16

Pri javnih razpisih gre največkrat zgolj za to kdo bo ponudil najnižjo ceno. Če vemo, da država tako ali tako dokumente prodaja po dvakratni ceni tiste za katero jih je naročila je hitro jasno kakšen je tu interes. Direktno sodelovanje je boljše predvsem zaradi možnosti sodelovanja in skupnega iskanja boljših rešitev. V teh neskončnih razpisih se težko razvije partnerstvo z naročnikom.

Naslovnica: Jernej Žumer

kolo fon

ALUVENSKI AKADEMSKI IN ŠTUDENTSKI ČASOPIS
KATEDRA

Založnik in izdajatelj

Društvo študentov in podiplomcev
Slovenije, Slomškov trg 15, 2000 Maribor

Zakoniti zastopnik

Peter Vrtič
peter.vrtic@katedra-on.net

Uredništvo

T: 02 234 9100
F: 02 234 9102
info@katedra-on.net
www.katedra-on.net

Glavni in odgovorni urednik

Damir Mlakar
damir.mlakar@katedra-on.net

Izvršna urednica

Daša Purgaj
dasa.purgaj@katedra-on.net

Uredniki

Matjaž Germ, Aleš Kustec
in Marko Krulc

Fotografije

Nika Klampfer in Bisera Zahovič

Oblikovanje in prelom

Denis Kebler

Sodelavci

Dr. Vesna Vuk Godina, Dr. Boris Vežjak, Andrej Adam, Dr. Samir Osmančević, Dario Svetelj, Matjaž Turinek, Gregor Lozar, Jasmina Holc, Franja Pižmoht, Igor Bašin, Januš Rasiewicz, Mateja Ratej, Samo Bohak, Boris Strmšek, Robert Mlakar, Kristjan Jejčič, Aljaž Selinšek, Lučka Zorko, Edwin Munoz, Igor Videčnik, Maja Kaučič in Dražen Crnomat.

Karikatura in strip

Jernej Žumer

Lektoriranje

Barbara Ojsteršek

Marketing

Bojan Horvat
GSM: 041 980 903
E-mail: katedra.info@gmail.com

Naklada: 5.000 izvodov

Prispevki avtorjev vedno ne odražajo stališč uredništva. Slovenski akademski in študentski časopis KATEDRA je vpisan v razvid medijev pri Ministrstvu za kulturo pod zaporedno številko 1027. Katedra je sofinancirana s strani Študentskega sveta Univerze v Mariboru in Ministrstva za Kulturo RS

Človeška narava

Ameriški podpredsednik Dick Cheney je na obisku v Iraku 17. marca, tri dni pred 5. obletnico napada na Irak, dejal, da je bila vojna v Iraku uspešna. Le malo za njegovim res imaginarnim govorom se je v svetem šiitskem mestu Karbala razstrelila samomorilska napadalka in pri tem ubila 40 ljudi. Zgodba o uspehu?

Vsekakor zgodba, polna laži. Orožja za množično uničevanje nikoli niso našli. Tudi povezava med Irakom in Al Kaido se je izkazala za neresnično. Za najbolj resnično se je izkazala želja po nafti. V vojni za to črno zlato je glede na različne raziskave do sedaj umrlo od 200 tisoč do milijon Irčanov. Kako je lahko vojna, ki zahteva toliko človeških življenj, uspešna? Ena izmed lastnosti naše človeške narave je, da lastno življenje vrednotimo bolj kot druga. Ostala človeška življenja vrednotimo toliko, kolikor se z njimi lahko poistovetimo in sočustvujemo. Najbližje so nam tako ljudje, ki so nam podobni. Arabci, Indijci, kaj šele Afričani, so nižje na lestvici. Tako tudi za Američane življenja Irčanov nimajo enake, pravzaprav imajo veliko nižjo ceno kot ameriška.

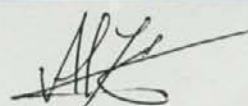
Iraška vojna pa ima poleg človeških življenj tudi drugačno ceno. Takšno,

ki jo Američani bolj občutijo. Do sedaj je vojna Američane stala 500 milijard dolarjev, vendar pa Nobelov nagajenec za ekonomijo Joseph Stiglitz ocenjuje, da se bodo celotni stroški vojne povzpeli vsaj na 3 bilijone dolarjev. Po njegovem mnenju je vojna v Iraku tudi eden izmed ključnih razlogov, zakaj se je ameriško gospodarstvo znašlo v recesiji. ZDA so namreč vojno financirale s pomočjo posojil iz tujine, predvsem Kitajske in Japonske. Posledica iraške vojne je bil tudi dvig cen nafte. Svoje pa je dodala še hipotekarna kriza v ZDA ter milijardne izgube bank po svetu zaradi odpisov slabih posojil ter tveganih naložb. Bivši guverner ameriških zveznih rezerv Alan Greenspan je dejal, da se sedanja finančna kriza lahko spremeni v najhujšo krizo od druge svetovne vojne. Do slednje je prišlo, ker so banke podlegle želji oziroma pohlepu po čim večjem dobičku – temeljnem načelu kapitalizma, ki dobiček postavlja pred človeka. In če si priznamo, je tudi pohlep del naše človeške narave. Vedno si želimo imeti še več; boljši avto, nov televizor, lepše obleke, tako redko se zadovoljimo s tem, kar imamo.

Vse očitno izvira iz človeške narave, zato se ničesar ne da spremeniti brez spremembe samega sebe. ■

Aleš Kustec

NAROČILNICA

*Ime: _____

*Priimek: _____

*Naslov: _____

E-pošta: _____

Telefon: _____

Podatki označeni z * so obvezni.

Katedra izhaja vsak drugi ponedeljek v mesecu. Naročnina se plača na transakcijski račun 90672-0000339949 (skle: 00 1122008), odprt pri PBS. Izpolnjeno naročilnico pošljite v kuverti na naslov založnika; Društvo študentov in podiplomcev Slovenije, Slomškov trg 15, SI-2000 Maribor.

Splošni pogoji: Izvod časopisa se na naslov naročnika dostavi na dan izida. Rok za plačilo naročnine je najkasneje 14 dni po prejemu prve številke. Društvo študentov in podiplomcev Slovenije se zavezuje, da bo vse naročniške podatke varovalo v skladu z veljavnimi zakonskimi določili.

Razvajeni?

Naročite se.

Naročam se na mesečni časopis Katedra;

5 števil (cena 9 EUR)

10 števil (cena 17 EUR)

20 števil (cena 32 EUR)

Poština in DDV sta vključena v ceno.

Katedra, moč besed

Povej mi, kdo si, pa ti povem, česa

Ali povečanje nadzora res nujno vodi do večje varnosti ali pa gre morda za poskus oblasti, da ukine pravice in svoboščine ter poveča represijo nad državljani?

SAMO BOHAK

Predstavljajmo si dan v življenju povprečnega moderne Slovenca. Zjutraj se zbudi, pripravi zajtrk, pregleda elektronsko pošto ter se odpravi na delo. Na poti v službo se po mobilnem telefonu pogovarja z znanci in pošilja sms-sporočila, na najbližjem bankomatu dvigne denar ali pa morda plačuje s kartico. Če dela v pisarni, se usede za računalnik in začne z delom. V primeru, da pripada delavskemu razredu, ga čaka monotono delo za tekočim trakom. Po končani osemurni izmeni se odpravi domov, na pošti plača kakšno položnico ali pa to naredi doma kar preko banka-neta. Zvečer se ves utrujen, nič hudega sluteč, spet usede za računalnik in s klepetanjem po msn-ju ali brskanjem po svetovnem spletu preganja čas, dokler ne gre v posteljo. Ne zaveda se, da je bil v svojem dnevu lahko vsaj štirikrat fotografiran, posnet ali kako drugače zabeležen. Gre tukaj le za paranojo ali je stvar vredna resnejšega premisleka? Po novem paketu protiterorističnih zakonov, ki jih je pred kratkim sprejela Evropska unija, imajo države ob sumu teroristične aktivnosti pravico in dolžnost, da z vsemi možnimi sredstvi nadzorujejo osumljeno osebo. Našega Slovenca so tako najprej nadzorovali ob prijavi na internet. Nato s kamerami, ki so nameščene po slovenskih mestih (za primer vzemimo samo Ljubljano ali Maribor), ali s kamero pred bankomatom. Morda tudi pri elektronskem plačevanju položnice. Na delovnem mestu ga je morda preko mreže nadzoroval njegov nadrejeni ali preko interneta tajna služba kate-re od evropskih držav. Saj so banke ob sumu teroristične aktivnosti po zakonu obvezane ameriški vladi posredovati informacije o transakciji. Takšno razmišljanje bi marsikdo razumel kot znak paranoje, saj živimo v demokratični državi z delujočim pravnim sistemom, ki bi zlorabo pridobljenih podatkov preprečila ali pa tveganje vsaj znatno znižala. Kame-re so nameščene zato, da se zmanj-

šata kriminaliteta in vandalizem ter izboljša nadzor prometa. Ostali nadzor pa je tukaj zaradi zaščite pred mednarodnim terorizmom. Kamere so tukaj torej za našo lastno varnost. Strinjamo se, da sta vandali-

Amerika utemeljena, s tako imenovanim patriotskim zakonom (patriot act) ad hoc ukinile v imenu varnosti. Posledice in učinkovitost takšnega pristopa lahko opazujemo v živo, tako da prižgemo televizijo ali prelistamo časopis. Če pa želimo zanesljivejše in poglobljene vire, imamo možnost, da preberemo letno poročilo Amnesty Internationala ali študijo nekdanjega prvega ekonomista Svetovne banke, Josepha Sti-

neke mere so se pravice, zapisane v ustavi, spoštovale in pravna država je delovala. Verjeli smo v svobodno družbo in totalitarizem razumeli kot stvar preteklosti. Teza Francisa Fukuyame o koncu zgodovine se je zasedrala v glavah ljudi in svoboda je postala samoumevna. Ob odsotnosti resne javne debate zaradi povečevanja nadzora in ob mlačnem odzivu javnosti sklepam, da večine ljudi ne moti, da jih nadzorujejo, in so v do-

Pojavi se regres, saj spet velja, da je nekdo kriv, dokler ne zmore dokazati nasprotno. Aretirane osebe se naenkrat ne obravnava le kot obtoženca, ampak postane "sovražni bojevnik" (enemy combatant).

zem in kriminaliteta problematična vidika in da je njuno preprečevanje koristno za družbo. Glede demokracije in pravnega sistema naše države pa imamo nekaj pomislekov, ki se še povečajo, ko pogledamo prek luže v Ameriko. Na primeru Amerike, ki zaradi svoje vojaške ekonomske moči zadnja leta določa trende za celoten svet – zadnja afera z razkritimi tajnimi dokumenti dokazuje, da Slovenija ni izjema –, vidimo, kako so se svoboščine, na katerih je

glitza. Ta dokazuje, da bodo stroški iraške vojne presegli 3 bilijone ameriških dolarjev. V zadnjih letih so bile z vojnama v Afganistanu in Iraku in z uradnim dopuščanjem mučenja razbite še zadnje iluzije o učinkovitosti mednarodnega prava in o spoštovanju človekovih pravic. Za nasmehi in sprenevedanji voditeljev smo (znova) sprevideli, da je politika le igra moči. Zadnji dve desetletji smo živeli v relativno odprti, demokratični in svobodni družbi. Vsaj do

bri veri pripravljeni posredovati svoje osebne podatke tretji osebi. Dejstvo, da arhivi osebne podatke hranijo več desetletij, se jim ne zdi sporno, saj očitno ne pomislijo na možnost, da bodo v prihodnosti morda uporabljeni/zlorabljeni proti njim. Kot nam je pokazal 11. september, pa je položaj hitro spremenljiv. Zaradi šoka in strahu, ki so ga povzročili teroristični napadi, se ljudje naenkrat začnejo počutiti ogrožene in zahtevajo varnost za vsako ceno. Država lahko to situacijo izkoristi in v imenu varnosti začne počasi ukinjati težko priborjene svoboščine. Naenkrat je vsakdo potencialni osumljenec in mora dokazovati svojo nedolžnost. Pojavi se regres, saj spet velja, da je nekdo kriv, dokler ne zmore dokazati nasprotno. Aretirane osebe se naenkrat ne obravna-

si kriv

va le kot obtoženca, ampak postane "sovražni bojevnik" (enemy combatant). Celo če živi v Evropi, ga lahko strpajo v enega izmed »neobstoječih«, tajnih zaporov, kjer nima pravice do odvetnika, zagovora in osnovnega načela prava, da je seznanjen z obtožbami. Kako je to izvedljivo? V razvpitem dokumetarju »Taxi to the dark side«, ki obravnava primer mučenj v Abu Graibu in Guantanamo, pravnik Clive Stafford Smith razloži, da se osebi preko legalistične manipulacije enostavno spremeni status. Ne obravnava se ga več kot državljan ali osebo, ki ji pripadajo človekove pravice, ampak postane sovražni bojevnik. V primeru, da ji po dolgotrajnem zasliševanju in morda celo mučenju ne morejo dokazati ničesar, jo morajo zaradi pritiska Rdečega križa in drugih mednarodnih organizacij izpustiti. Takrat se status te osebe spremeni v NLEC (no longer enemy combatant). To pomeni, da na perverzen način oblast ne priznava, da je oseba nedolžna, ampak da je bila kriva in se je v času bivanja v zaporu spremenila tako, da trenutno ni več nevarna. Naveden primer je povezan z administracijo ZDA. Kljub vsemu pa se lahko vprašamo, kako je vse to povezano z nami. Kje je povezava med nadzorom na internetu, kamerah v naših mestih in tajnimi zapori, mučenji in sovražnimi bojevniki? Skratka, zakaj bi morali biti zaskrbljeni? S paketom protiteroristične zakonodaje je odprt potencial za zlorabo množice osebnih podatkov, ki jih nič hudega slutec Slovenec vsak dan velikodušno razdaja. Ne zaveda se problematike vdora v zasebnost in dejstva, da je mogoče pridobljene podatke v prihodnosti brez omejitev uporabiti proti njemu. V času globalne vojne proti terorizmu lahko vsak posameznik postane žrtev napake v sistemu, posledično podvržen postopkom, omenjenih v tem članku. Možnost napake in zlorabe pa se z ukinjanjem svoboščin in nepremišljenim sprejemanjem represivne zakonodaje drastično poveča. Vse, kar je potrebno, da svoboden, pošten in vzoren državljan postane terorist, je odločitev oblasti, da je sumljiv. Izhajajoč iz tega, se resno vprašajmo, ali je pisec tega članka le paranoik ali pa je njegov strah morda upravičen. ■

Maja Kaučič

Ob novem zakonu o pranju denarja in financiranju terorizma se sprašujem, kdo pere in kdo plača.

Pralni (u)stroj

No, pa ga le imamo. Ali bolje, on ima nas. Pobuda zanj je prišla iz ZDA po dogodkih enajstega septembra, ko so termini s korenko osnovo »teror« nasičili prostor javne razprave in je pojavljanje bradatih mož, ki grozijo s samorazstrelivijo, postala stalnica televizijskega vsakdana. Potreba po varnosti, kot jo opredeljujejo oblastniki, je umetnega izvora in mora kot taka obstati za vsako ceno.

Tako je lani sprejet zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranju terorizma, ki je dopolnil do tedaj veljavni zakon o preprečevanju pranja denarja iz leta 1995, pred kratkim stopil v veljavo. Pranju se je tako pridružil še ukrep zoper financiranje terorizma. Nuja zanj izvira iz že pred dvema letoma sprejetih evropskih direktiv, uveljavljenih v vseh članicah EU. In če se vsa Evropa odloči za tratenje človekovih pravic, tudi Slovenija ne zaostaja. Kje neki ... po ocenah poznavalcev je naša različica zakona celo ostrejša kot v marsikateri drugi državi. Seznam finančnih in nefinančnih ustanov, ki morajo od svojih strank pridobivati podatke, je bistveno daljši, kot je bilo pričakovati. Bankam moramo po novem sporočiti tudi, kam je denar, ki ga želimo, namenjen. Osuplost, ki jo je prinesel nov zakon, je velika. To smo v zadnjem času lahko opažali na zmedenih izrazih komitentov, ki so zapu-

čali banke. Vprašanje o morebitni politični izpostavljenosti je marsikoga presenetilo. Tisti neprijetno presenečeni, ki so se odgovora vzdržali, so bili to še toliko bolj, ko jim prenos transakcije ni bil odobren. Tako je prav, Slovenija! Državljan je treba zaščititi pred svojim denarjem! Zelo zgledno. Odslej so finančne ustanove zavezane, da sporočajo sumljive transakcije ustreznim organom. Takšna praksa pa trči ob tradicijo molčečnosti o strankah, do katere so bili zavezani finančniki. Pa kaj potem!? Danes živimo v nevarnem svetu. Os zla skuša izničiti naše blagostanje, naš edini in pravi way of life. Temu se je potrebno upreti z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Tudi z okrnitvijo svoboščin in pravic, če je potrebno. Ignorantska kultura moči in nadzora je »tradicija« novih generacij. Njeno poglobljanje pa se vrši z vsakim podobnim aktom. Nadzor je dober, kontrola je boljša. Zavoljo varnosti se je zato potrebno požvižgat na svobodo, ki jo zeitgeist razjeda, še preden se je v zanj ugodnih razmerah uspela razbohotiti v vsej svoji opevani veličini. V bistvu se ni niti prav pretegnila. Sedaj se ji moramo postopoma odpovedovati. V zameno za to dobimo še več nakupovalnih centrov in rumelega tiska. Aleluja.

Vdor v zasebnost, po logiki organov, ki so zakon sprejeli, pomeni avtomatsko izboljšanje varnosti

tega tako zelo ogroženega delčka podalpske grude, ne pa kršitve temeljnih človekovih pravic. Na tem mestu se lahko le grenko nasmehnem.

Se morda počutite ogrožene? Vse obstoječe analize in poročila ne ugotavljajo kakršno koli ogroženost slovenskega teritorialnega ozemlja (razen tistega, ki jih slovenske »protestne note« prepuščajo Hrvaški) ali namere, ki bi nakazovala na teroristično dejavnost ali njeno financiranje. Čemu torej ti tako radikalni ukrepi? Zakaj je politično opredeljevanje postalo nuja? Se moraš politično opredeliti filozofsko ali strankarsko? In če sploh nisi opredeljen? Kaj se zgodi, če recimo tvoja opredeljenost ni pravih barv? Ti zamrznejo sredstva? Ali denar zažgejo na grmadi? Te izženejo iz države? Zaprejo v Guantanamo? Če odkloniš odgovore na vprašanja ... kot kdo ali kaj si evidentiran? Kot potencialni financer teroristične dejavnosti? Terorist? In kaj se bo zgodilo jutri? Ustanovitev ministrstva za domoljubje in resnico? Miselna policija?

Zaradi absurdnih okoliščin, v katerih smo se znašli, enostaven razplet ni na vidiku. Država je postala sama sebi največji terorist. Obljubljeno varnost je nadomestil strah, stoječ pred bančnim okencem, ko gre za to, da njegovi odgovori ustrezajo standardom, od katerih je odvisna uspešnost transakcije. ■

Kaj nas lahko nauči lopata?

Ko je po prvem javnomnenjskem merjenju priljubljeno-
sti in učinkovitosti vlade po izbruhu »afere Lopata« za-
dovoljstvo z vlado naraslo, sem se čisto zares vpraša-
la, ali je z našimi dragimi volivkami in volivci vse čisto
v redu. Ali res ne vidijo poceni predvolilnega trika, ki je
najbolj nazorno in prozorno pokazal, da se je predvolil-
na tekma že začela? Ali bodo spet, in to ne vem kolikič,
že nasedli propagandni akciji tipa »meni je mar zate«
ali »najpomembnejši (je) človek«. No, potem je nasled-
nje merjenje pokazalo, da se je navdušenje že poleglo.
In da ima vlada kaj šepavo podporo. Še posebej med
mladimi in bolj izobraženimi ter v mestih.

DR. VESNA V. GODINA

In sem si oddahnila. Vsaj za silo. Kajti če je lopata očitno najbolj navdušila tiste, katerih del vsakdana najpogosteje tudi v resnici je, se je pokazalo, da je nad politično lopato navdušenje prav takšno kot nad pravo. Namreč kratkotrajno. Ker te od nje lahko začne kaj hitro kaj bole-
ti. Križ na primer. In če te začne bo-
leti križ, potem je seveda dobre volje
kaj hitro konec. Poljedelstvo ima svo-
je zakonitosti. Očitno tudi takrat, ka-
dar se prakticira v politiki.
Kar pomeni, da je JJ naredil še eno
napako. V dolgi seriji vseh, o katerih
smo že ali pa tudi sploh nismo go-
vorili. Zaigral je na ljudski bes proti

nil, ni nikoli zgodil. Že res, da so ljud-
je ob relativno manj znanih (in ne-
katerih povsem neznanih) mogotcih
gospodarskih firm, ki so se znašli v
primežu »pravice« (kajti natančneje
bi bilo reči, da so se znašli v prime-
žu predvolilne politične propagan-
de), vsekakor uživali. Od tod nav-
dušenje nad vlado in njeno učinko-
vitostjo. A so se kmalu ohladili, ker se
drugi in vsi naslednji koraki pač niso
zgodili. Lopata se namreč ni usmerila
zoper tiste, ki so res problem. Vsaj
v očeh ljudstva ne. Kar pomeni, da
se ni usmerila zoper tiste, ki tvorijo
politično-ekonomske mogotce. Poli-
tično-ekonomske tajkune. Torej, vsaj
v očeh ljudstva, zoper Bavčarja. Pa –
seveda spet v očeh ljudstva – zoper

Že res, da ga mika podpora volivcev, da bi na volitvah hudo rad zmagal, a kaj mu bo ta podpora, če se mora za njo odžagati kar sam. No, in ker se je to izkazalo za nemogoče, je ljudsko navdušenje nad lopato in lopatanjem pojenjalo.

bogatunom. Predvsem tistim, ki so
do bogastva prišli na nepošten na-
čin. S korupcijo, na primer. Tu je se-
veda ljudski gnev in celo sovraštvo
dobro unovčilo. A pri tem spregle-
dal, da so ljudje po prvem pričako-
vali tudi drugi, tretji in vse nasled-
nje korake. Ki naj bi z nepoštenimi
bogatonimi kar se da hitro in temeljito
pometli. Po logiki: večji in močnej-
ši so, bolj temeljito jih mora useka-
ti roka pravice. Oziroma lopata. A se
ta drugi korak, ki bi edini lahko ohra-
nil njihovo navdušenje na že doseže-
ni ravni ali pa bi to raven celo dvig-

Janšo. In še nekatere tem podobne.
Kajti v očeh ljudstva so prav oni naj-
večje barabe. Ki bi jih bilo treba radi-
kalno in brezkompromisno odžaga-
ti. Kar se seveda ni zgodilo. Kajti JJ
vendarle nekako ne more izdati na-
loga, da zapre ali vsaj pripre Janeza
Janšo. To nekako ni mogoče. Ne gre.
Že res, da ga mika podpora volivcev,
da bi na volitvah hudo rad zmagal, a
kaj mu bo ta podpora, če se mora za
njo odžagati kar sam. No, in ker se
je to izkazalo za nemogoče, je ljud-
sko navdušenje nad lopato in lopata-
njem pojenjalo. Z njim pa tudi ljud-

ska podpora Janši. In njegovi vladi.
Vendar pa lopatanje vsekakor ni bil
edini predvolilni trik, s katerim nam
je vlada postregla v zadnjem obdo-
bju. Kar kaže na to, da so vladni pla-
nerji predvolilnega vzdušja ocenili,
da je treba pričeti s sistematičnim
odobrovoljanjem državljanov in dr-
žavljanek. Sicer bi vlada lahko volitve
izgubila. Zato se je torej vlada lotila
dela. S triki. In to resno. Tako nam je
na primer postregla tudi s trikom, ki
se mu reče sprejetje vinjet. Ta trik naj
bi vladi prinesel podporo zato, ker je
volivcem in volivkam jasno dokazal,
da se je vlada odločila kar se da velik

delež denarja, ki ga potrebuje DARS,
potegniti iz žepov tujcev. To gesto
so volivci vsekakor pozdravili. Kot so
pozdravili tudi to, da je treba vinje-
te uvesti tik pred turistično sezono.
Tujci naj le plačajo, če se hočejo vo-
ziti po naših cestah. Tudi tu je treba
vladi priznati spretnost. Saj je dobro
unovčila ne zgolj spontani slovenski
etnocentrizem, ampak prav tako tu-
di tradicionalno slovensko dojema-
nje tujcev kot škodljivih vsiljivcev, ki,
če se le da, živijo na naš račun. Zato
jih je seveda treba, če se le da, osku-
biti. In to kolikor se da. In ko je vlada
predlagala vsaj na videz nekaj takš-

nega, so bili volivci in volivke zadovoljni. Celu navdušeni. Tisto, kar je bilo v tem navdušenju spregledano, pa je bilo dejstvo, da se je vlada vsekakor odločila vinjete uvesti, kolikor je mogoče kasno, kar pomeni, da se je namenila tudi, kolikor je le mogoče dolgo skubiti domače voznike. Ki bodo v prvi polovici leta tako plačevali cestnine. V drugi pa vinjete. Kar bo za vlado vsekakor dobrodošli dvojni priliv. Kot je bilo spregledano tudi, da bodo vinjete ponovno, kot praviloma vsi ukrepi te vlade, udarile bolj po žepu tiste, ki se vozijo manj, manj pa tiste, ki se vozijo več. Torej, spet bogatejše manj kot reveže. Kar jasno kaže na to, da namerava vlada očitno prerazporejati družbena bremena do zadnjega diha tako, da bodo kratko potegnili revnejši. Kar pre-

seneča, je, da ima vlada klub temu prav med njimi več podpore kot med ostalimi volivci. To res čudi. Ali pa tudi ne.

So namreč volivci, ki Pahorja ne bi volili prav zaradi tega, ker ga sumijo prodajanja. Tega, da se speča z vsakim in vsakomer, ki mu trenutno koristi.

Seveda se je vlada začela posluževati tudi drugih demagoških ukrepov, med njimi celo vsaj selektivnega dvigovanja plač. Plače se je seveda odločila dvigovati postopno. In zdaj enim, potem pa drugim. Točno takšno in samo takšno dvigovanje plač ima namreč edino lahko za vla-

do pozitiven volilni učinek. In enako predvidljivo, kot je bilo mogoče napovedati razvoj Janševе romance, je mogoče napovedati tudi, da bo vla-

da v najpomembnejših sektorjih pristala na dvig plač tik pred volitvami. Ljudje bodo zato z vlado zadovoljni. Nad njo navdušeni. In jo bodo, jasno da, tudi volili. Vsaj vlada in njeni planerji manipulacije volivcev in volivk predvidevajo tako.

Kar seveda kaže, da gre zares. Da se je napenjanje loka, ki naj bi izstrelil vladno puščico natančno v sredo tarče, začelo. To očitno potrjujejo tudi voditelji drugih strank in taborov. Ki enako kot vlada tudi že napenjajo svoje loke. Da bi zadeli sredino tarče. Z vlado so si podobni tudi po neki drugi dimenziji: da jih namreč napenjajo povsem odkrito. S podobno agresivnostjo. In seveda z manj sredstvi, ki bi jim pri tem lahko pomagala.

Celo Pahor je začel zavzemati stališča. Vendar previdno. Zelo previdno. Tako je na primer končno izdahlil, da z JJ ne namerava v koalicio. Pri čemer si je kar precejšnji del bolj levo orientiranega volilnega telesa oddahnil. So namreč volivci, ki Pahorja ne bi volili prav zaradi tega, ker ga sumijo prodajanja. Tega, da se speča z vsakim in vsakomer, ki mu trenutno koristi. Nekaj razvidne drže je z zornega kota teh volivcev vsekakor plus. Plus, ki morda kaže, da se je Pahor vendarle odločil pridobiti si podporo levo orientiranih državljanov in državljanek. Res je sicer, da je s svojim kompromisarstvom zanje zgolj pogojno sprejemljiv. Oplel bi takoj, ko in če bi bil na politični sceni kak resnično levi kandidat. A ga ni. In če drugega ni, bo dober tudi Pahor. Kar za Pahorja morda ni prav velik plus. Je pa zanesljiva investicija. Vsaj dokler omenjenega drugega kandidata ni.

In tega drugega kandidata žal ni. In to ne glede na to, kako se persone iz menda tudi levega političnega bloka drenjajo. Kako se trudijo postati prav ta drugi, usodni volilni kandidat. In kako je vsaka zase prepričana, da je rešitev Slo-

venije. Ona. In samo ona. Oziroma on. In samo on. A je problem, da jim volilno telo nekako ne verjame. Ne more verjeti. To pa vsaj zato, ker je iz njihovega govorjenja več kot očitno, da jim gre ne le zgolj za osebne egotripe, ampak tudi, ali morda prav posebej, za medosebne obračune. Obračune v duhu, ti bom že pokazal, kdo je močnejši. Močnejši sem jaz. In samo jaz.

A je že tako, da je doslej volilno telo tovrstna vedenja in prepričanja vedno kaznovalo. Če je to morda politična drža in igra, ki vžge na primer v Ameriki, v Sloveniji ne. Tu je prav nasprotno. Kot bi Janša lahko zmagal le, če bi dal zaradi korupcije in uzurpiranja oblasti zapreti samega sebe, bi stranke sredinskega levega bloka lahko zmagale le, če bi se združile. Če bi se nehale med sabo pričkat. Če bi nehale politiko zlorabljati za svoje medosebne obračune. In privatne egotripe. Če bi enkrat za spremembo uspele lastni parcialni interes podrediti skupnemu interesu. Pri čemer bi si volivci in volivke oddahnil.

In to nagradili. Kajti prav to, da oblastniki zlorabljajo oblast za realizacijo svojih parcialnih interesov, in to na račun ali celo zoper splošni interes, je glavni očitnik volivcev in volivk večini demokratičnih vlad od konca socializma pa do danes. Volivci hočejo upoštevanje splošnega interesa. Tega, kar je dobro za vse. Ali pa vsaj za večino. Ne pa za zgolj nekatere. Za že privilegirane in močne nekatere. Ostanek socializma pač. Dejaven ostanek socializma. Dober ostanek socializma. Splošen nauk »afere Lopata« je torej to, da lopata deluje. Deluje zoper tiste, v katere je usmerjena. A se zdi, da še bolj deluje zoper tiste, ki so jo uporabili. Ali ki jo uporabljajo. Pač v luči starega pregovora, da kdor drugemu jamo koplje, na koncu pade v njo sam. In kot kaže, so si svojo lastno jamo odločili izkopati tako levosredinci kot desnoredinci. Pahor se zaenkrat še drži ob strani. Ker se sploh ni odločil uporabiti lopate. Kar je modro. Zelo modro. In če bi se Janša skušal po modrosti kosati z njim, bi se dal vsekakor aretirati. In zapreti. Potem bi spet postal nacionalni junak. Nacionalna ikona. Očitno je pač takšne vrste človek, ki svojemu narodu lahko največ koristi v zaporu. Zgodovina je to že pokazala. Prihodnost pa bi (bo?) to vsekakor potrdila.

Karikatura pred sodiščem

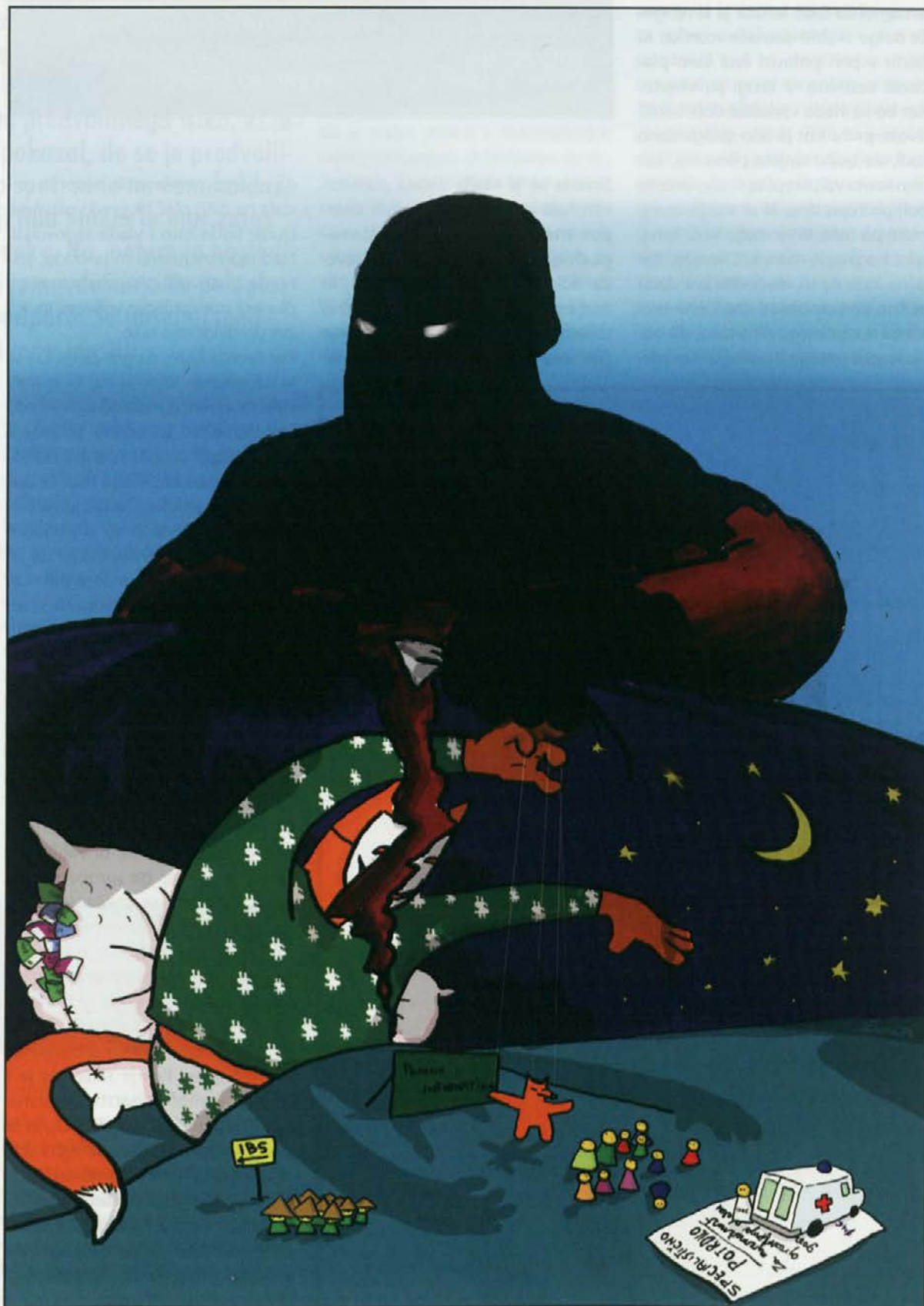
V starem Rimu so dobro poznali izrek »Timeo hominem unius libri«, kar v prevodu pomeni: Strah pred človekom, ki je prebral eno samo knjigo.

DR. DUŠAN RADONJIČ

Moralna in duhovna praznina, ovenčana z nerazumevanjem in nespoštovanjem umetnosti, je z vso agresivnostjo prisotna prav v sodobnem svetu, še posebej pri »modernih politbojih«, kot je ljudi ene same knjige imenoval znameniti Slovenec Bojan Štih.

O duhovnih dimenzijah dr. Dušana Lesjaka si seveda ne bi drznil soditi; njegovo razumevanje likovne umetnosti, še posebej dialoga, ki ga karikatura s svojo umetniško govorico sproža, pa ne kaže, da bi državni sekretar presegal politično zacementiranost človeka ene same knjige. Dr. Dušan Lesjak je oktobra 2007 pred sodiščem sprožil kazenski postopek zaradi članka, ki je izšel v študentskem časniku Katedra (št. 3, 2007), glasilu mladih slovenskih intelektualcev.

Avtor članka sem seveda jaz, pa ne pišem teh vrstic zaradi osebne prizadetosti ob Lesjakovih duševnih bolečinah, te epidemije notranjih stisk in tegob sem že rahlo naveličan od »kitajskega sindroma« dalje, pač pa zaradi posebnega argumenta, s katerim bo državni sekretar na Ministrstvu za šolstvo poskušal prepričati sodišče o »preseganju umetniške svobode«, kot se je strokovno izrazil Lesjakov odvetnik (Tožba, poglavje I, 4. odstavek). Ker mišljenjski prostor državnega sekretarja oz. njegovega odvetnika glede umetniškega izraza tako groteskno izkrivlja osnovno pravico in določilo o svobodni duhovni dejavnosti, bom odlomek iz tožbe citiral: »Končno je tako na naslovnici kot na straneh 6 in 7 (op.

v Katedri!) tožeča stranka upodobljena na skrajno žaljiv in nespodoben način kot »maček z masko, pižamo z znaki USD dolarjev (\$), prav tako z USD dolarji natlačenimi v vzglavnico, po-

krito s pregrinjalom na katerem so tabla z napisom pravna informatika, rešilno vozilo, parkirano na specialističnem potrdilu, očitno kitajskimi študenti napolnjeni v smeri puščice IBS itd.«

(Citiranega besedila iz obtožnice si seveda nisem drznil pravopisno popravljati, da ne bi s tem sprožil dodatno tožbo zaradi ponarejanja dokazov.) Karikature, o katerih v imenu

Lesjaka govori njegov odvetnik in ki so globoko ranile občutljivo Lesjakovo notranjost, žal niso moj izdelek, ustvaril jih je mlad študent – umetnik, ki je vsaj do slej verjel, da je svoboda umetniškega izražanja v demokratičnih družbah ena izmed temeljnih človekovih pravic.

Kako torej razumemo in sprejemamo umetniške zvrsti pri nas, da le-te tako pogosto prihajajo v nasprotja s »politboyi«, najrazličnejšimi administrativnimi rokodelci in enosmerno razgledanimi osebkami? Kaj bomo ponovno v začetku 3. tisočletja spet sežigali »protestantske« knjige, spet našli kakšno Erotiko in ji sodili v ljubljanski škofijski palači, in končno: ali si res ne bomo upali priznati večne človekove razpetosti med »strahom in pogumom«, o kateri je pisal Kocbek. Čemu užaljenost in pripravljane grmade zaradi mladostne likovne črte, enkrat robate in cinične, drugič spet zasanjane ...? Naj mi državni sekretar dovoli, da ga zgolj spomnim, saj zgodovino Slovencev kot intelektualca dobro pozna, in sicer da si je

vanje narodove avtohtone kulturne politike. Kako naj potem pričakujemo, da bo takšen državni sekretar podprl prizadevanja Univerze v Mariboru za ustanovitev Akademije za umetnosti, saj je program likovne umetnosti, katerega del državni sekretar postavlja pred sodišče, sestavina študijskega programa omenjene akademije in tudi obstoječega študijskega programa Likovne akademije Univerze v Ljubljani. Kajti umetnost, pa naj nastaja v katerem koli prostoru in času, si ne želi in tudi ne dovoli nobenega podrejanja državnim sekretarjem, ne sme in noče pa se tudi odreči kritični intelektualni svobodi. »Industrijska puščava«, cinična oznaka za mentalno vzdušje Maribora, bo tudi s pomočjo nove Akademije za umetnosti lahko dopolnjevala neodkrita področja človekovega duha in vzpostavljala živ dialog o vsem, z vsakim. Morda pa se prav tega bojijo slovenski »politboyi«.

Neprijetno mi je, da moram kot glavni obtoženec pojasnjevati državnemu sekretarju, da je »ka-

Kristijan Jejič

Vse pogosteje slišimo iz ust univerzitetnikov željo po zunanjem preverjanju kakovosti. Radi bi sebi in svetu dokazali, kako zelo konkurenčni so.

Univerza na preizkušnji

Ministri, pristojni za visoko šolstvo, so leta 2005 v Bergenu podpisali dokument, s katerim so se zavezali k ustanovitvi neodvisne agencije za spremljanje kakovosti visokega šolstva. Žal so v Sloveniji ostale le velike obljube. Nazdravili smo že trem Silvestrom, a agencije še zmeraj nismo ustanovili. Odgovorni za to nesrečno stanje venomer ponavljajo, da so oblikovali senat za evalvacijo. Morda je možno razumeti začudenje oblastnikov, saj je senat zbor odličnikov, agencija pa vse preveč spominja na turistično potovanje. Takšno razmišljanje zanemarja pomemben vidik agencije – neodvisnost, saj senat za evalvacijo deluje pri svetu za visoko šolstvo, ki je vladno posvetovalno telo. Še več, svet preverja kakovost pred začetkom delovanja oz. izvajanja. Njegovo delo je pretežno pisarniško, saj preverja kakovost zamisli in drznost načrtanih idej. Posamezniki še torej niso ugotovili, da je namen agencije za spremljanje kakovosti spremljanje dejanskega udejanjanja zapisanega.

Še večja uganka ostaja nestrinjanje oblasti z ustanovitvijo neodvisne agencije, če si zamislimo nenehen pritisk javnosti na financiranje visokega šolstva. Ne motim se, ko trdim, da bi veljalo nagra-

jevati najboljše in s finančno politiko opogumljati nekoliko slabše. Trenutno ne vemo, kdo je najboljši, niti ne vemo, kaj sploh pomeni »biti dober« v visokem šolstvu. Žal nimamo jasne strategije na tem področju. Čeprav ne želim verjeti, da to počne država načrtno, pa mislim, da si marsikateri vplivnež želi naziva, kot je magnificienca ipd., zato bo pot posebno težka.

A pustimo ob strani vso visoko politiko, moči željne posameznike in podpise, ki ne štejejo. Ob slovenski visokošolski tragikomediji, v kateri lahko že vsakdo ustanovi univerzo, najbolj trpijo študentje. Mnoge med njimi prepričajo silni oglasi posameznih fakultet ali pa melodramatični informativni dnevi, ki bi se zlahka kosali s kakšno gledališko igro. Ob tem seveda ni prostora za vprašanja o kakovosti, o pomoči študentu in o znanju. Le kako bi bilo drugače, če ni nadzora in ni primerjav. Takšne šole, ki si prepogosto naziva fakulteta ne zaslužijo, vidijo zaslužek pred zahtevnostjo. Njihove diplomske listine so tujni nepoznane in zaposlitvene možnosti diplomantov temu primerne. Država, katere edini cilj je 75 odstotkov študentov, pa bo kmalu pričela uvažati diplomante in poljske vodovodarje. ■

Karikature, o katerih v imenu Lesjaka govori njegov odvetnik in ki so globoko ranile občutljivo Lesjakovo notranjost, žal niso moj izdelek, ustvaril jih je mlad študent – umetnik.

znameni slovenski karikaturist Hinko Smrekar s smešenjem kraljeve birokracije ter avstroogrške politike nakopal veliko težav. Leta 1915 so ga zato celo poklicali v vojsko, kjer pa si je z novimi karikaturami spet prislužil zapor. Dežela, v kateri državni sekretar na Ministrstvu za visoko šolstvo uporablja likovni zapis, kar karikatura po svoji uradni definiciji tudi je, kot argument za tožbo, žal ni sprejela evropskih miselnih in kulturnih globin. In ali smemo o sebi govoriti kot o »kulturni družbi«, če molče sprejemamo manipuliranje državnega sekretarja z umetnostjo? Kaj o karikaturi pred sodiščem misli dr. Vasko Simoniti?! In ministrica Mojca Kucler Dolinar? Umetnost pomeni kultiviranje, oblikovanje vsega po meri človeka kot subjekta (povzeto po dr. T. Hribarju), končno pomeni obliko-

rikatura element javnega življenja, da ima od nekdanje pomembne vloge v političnem in kulturnem dogajanju» (Oto Rimele, prof. Pedagoške fakultete v Mariboru), da je odziv na aktualna vprašanja ter da pomeni priznana vizualno likovno delo.

Zdaj bova verjetno z mladim študentom – karikaturistom, umetnikom skupaj stala pred sodnimi organi. Sam bom zaradi njega in njegove nadarjenosti in pokončnosti zelo ponosen.

Mislim, da tudi on, saj vendarle oba veva, da nas bo kot narod pred pozabo rešila samo besedna umetnost, zarisana črta, notni zapis, preprosto umetnost, kajti prav z njo se začena kraljestvo človekove svobode.

In tega dejstva ne more spremeniti noben državni sekretar, pa čeprav ima še tako močno politično zaledje stranke SDS. ■

O privatizaciji

Različni mediji so v zadnjem času poročali o prodaji Iskraemeca, enega izmed uspešnejših podjetij v državi. Prodajalca sta bila država in paradržavni sklad SOD. Kupec je bilo podjetje iz tujine, v tem primeru iz Egipta. Problem: predstavnik SOD-a in minister za gospodarstvo sta zagotavljala, da gre za eno najuspešnejših prodaj v zgodovini mlade države, hkrati sta poudarjala, da je poskrbljeno za varnost delavcev – da jih ne bodo odpuščali. Toda stvar je drugačna. Delavci so se kljub zagotovilom najvišjih menedžerjev in politikov v državi znašli v težavah, vse kaže, da služb ne bodo ohranili – vsaj ne vsi. Pred izgubo službe baje trepetata okoli 500 delavcev.

ANDREJ ADAM

Nāše vprašanje: Zakaj se državi zdi dobro prodati doslej uspešno podjetje, ki mnogim zaposlenim zagotavlja socialno varnost in pomembno sodeluje pri vzdrževanju socialne mreže, v kolikor ta sploh še obstaja? Utemeljitev, ki jih pogosto slišimo od zagovornikov odprodaje državnega premoženja, so bolj ali manj znane. Gre za logiko, da se država ne sme vmešavati v dogajanje na tr-

gu. Toda zakaj ne? Ali so vsi državni gospodarji in tisti, ki delajo v imenu države, vedno in nujno slabi? Da, bi najbrž rekli največji verniki prostega trgovanja in v isti sapi dodali, da vsak človek – pazite, vsak človek – dela le zaradi svojih lastnih koristi. Vedno in brez izjeme! In naprej, če vsakdo dela le zaradi lastnih koristi, velja to tudi za državne uradnike, za politike in za gospodarstvenike v službi države. Vsi ti potemtakem

ne delajo za javno dobro, v dobro delovnega ljudstva, temveč zgolj uporabljajo moč in vzvode države za zadovoljevanje lastnih interesov. Kakšen je potem sklep zagovornikov odprodaje državnega premoženja? Državo je potrebno minimalizirati oziroma ji odvzeti čim več funkcij, saj se bo tako manj vtikala v naša življenja. Zato pa je potrebno privatizirati čim več podjetij in čim več služb, ki jih država opravlja – od

gospodarstva do sociale, zdravstva in šolstva. Kako torej prepoznamo zagovornika odprodaje državnega premoženja oziroma zagovornika minimalne države in totalne privatizacije? Jasno, po običajnih japijevskih atributih. A če pustimo to ob strani, potem ponavadi malikuje svobodni trg in konkurenco na vseh področjih življenja (to njegovo malikovanje še najbolj spominja na samo-bičanje vernikov); potegu-

je se za bistveno znižanje davkov (z mislijo, da ne bo delal za lenuhe in da si raje sam plača zdravnika, šolo itd.); za fleksibilni delavnik in za fleksibilno delavno silo (zato, da lahko odpušča delavce in proizvodnjo seli na področja s poceni delovno silo); urejanje življenja prepušča svobodnemu podjetništvu in trgu (zato, da se lahko potem v sivih področjih kartelno dogovarja in po zgledu naših trgovcev napihuje cene za svoje usluge); povsem pravično se mu zdi, da je edino on koristnik lastnega truda in dela (zato, ker preprosto in žal ni dovolj splošno izobražen in niti ne vé, da je pristaš moralnega egoizma ala Ayn Rand, za katero je sebičnost vrlina).

Toda, boste rekli, ali morda nima prav? Ne nima. Vsakdo lahko navede kakšen primer, ki potrjuje njegovo stališče. Kakšen primer lenobe, kakšen primer, kjer bi zdrava konkurenca dejansko prevetrila situacijo, kakšen primer korupcije, zloraže javnih pooblastil, aparatov države itd. Toda, ali so te anomalije, ki bi jih morali odpravljati učinkoviti varovalni mehanizmi, argument

sebičnih ljudi, ljudi, ki se razdajajo za druge, pa teorija pade. A v resnici vam ni treba niti tega. Tudi če bi bil svet že tako zavržen, da ne bi bilo več nobenega nesebičnega človeka, to ne bi dokazovalo, da ljudje takšni ne bi mogli biti v svetu brez korporacij, vojn za nafto, trgovskih verig in mladih ekonomistov.

Toda napačnost ni edina težava argumenta. Naslednja težava se nanaša na posledice, ki jih vnaša v življenje. Vera v argument in življenje v skladu z njim namreč logiko sebičnosti dejansko udejanja in jo uvaja v življenje. Kako konkretni so sadovi takšne vere, vam vedo povedati milijoni odpuščenih delavcev po svetu. V primeru Iskraemeca tako niso več pomembne skrbi delavcev, temveč razvoj koncerna – to je dohodki vodilnih menedžerjev. Ni pomembna več poštenost poslovanja, temveč pravniško prekladanje besed. V primeru Iskraemeca so na primer novi lastniki omenili, da bo število delavcev ostalo nezmanjšano, vendar pa niso povedali kje. Lepo! Dobički v en žep, na zemljevidu sveta pa vedno več

Državo je potrebno minimalizirati oziroma ji odvzeti čim več funkcij, saj se bo tako manj vtikala v naša življenja. Zato pa je potrebno privatizirati čim več podjetij in čim več služb, ki jih država opravlja – od gospodarstva do socialne, zdravstva in šolstva.

za uvajanje minimalne države? Menim, da ne. Tega ne potrjujeta ne logika in ne zdrava pamet. Poglejmo najprej, zakaj tega ne potrjuje logika. Če bi potrjevala, potem bi lahko napisali naslednji argument: ker so posamezni državni uradniki malomarni, nevestni itd., je treba državo čim bolj omejiti v njenih pooblastilih. Težava tega argumenta je očitna. Temelji na že omenjeni, vendar nepreverjeni in samoumevno sprejeti domnevi, da ljudje (tudi državni uradniki in politiki) avtomatično vedno poskrbijo le za svoje interese. Če o tej domnevi razmislimo natančneje, ugotovimo, da gre v resnici za nekakšno teorijo o človeški naravi, namreč za teorijo, da je človek že po naravi sebičen. Po tej teoriji človeku ni mogoče zaupati, saj očitno bodisi ni zmožen opravljati altruističnih dejanj, če pa že, je to skrajno neverjetno. Ali vidite? Dovolj je, da naštejete nekaj ne-

krajev z raztrgano socialno mrežo, s socialnim i problemi, nezaposlenostjo, prepiri doma, nasilništvom itd. Res, bravo, oblast! Seveda se zgodba s posledicami pri tem še ne konča. Sedaj, ko je glavni družbenega bogastva bolj ali manj razprodana, so se podjetniki z vseh koncev spravili še na šole, univerze, zdravstvo in kulturo. Lahko bi rekli tudi takole. V preteklem obdobju se je bila bitka za zlate in srebrne rudnike javnega premoženja, sedaj se začne bitka za bron in za železo. Toda kaj to pomeni? To pomeni, da bomo (in smo že) priča uvajanju logike prostega trga v svet šole, zdravstva in celo same socialne. V šolah, denimo, se že dogaja tragično zmanjševanje nivoja splošne izobrazbe v imenu nekakšne podjetnosti, fleksibilnosti, kdo ve kakšnih kompetenc, strahu pred konkurenco z Azije ipd. In zakaj? ■

Vojna

Piše: Dario Svetej

Na sto tisoče mrtvih Iračanov. 4000 mrtvih ameriških vojakov. 500 milijard dolarjev stroškov ... To so uradne številke, ki so se najpogosteje omenjale ob nedavni peti obletnici ameriškega napada na Irak. Številke so sicer zgornje, vendar o vojni v Iraku ne povedo veliko. O trpljenju tamkajšnjih ljudi in vsem tistem, kar arhitekti ene največjih tragedij sodobnega časa označujejo z izrazom "kolateralna škoda", ne povedo ničesar. Tudi ne o posledicah vsiljevanja militaristične logike in globalne teroristične preganjanja. Je sploh mogoče prešteti vse tiste, ki so doslej v Iraku izgubili svoje bližnje, bili ranjeni ali postali invalidi? Izmeriti bolečino, strah in brezup tamkajšnjih otrok, žensk, starcev? Seveda ne! Veliko laže si je zatisniti oči pred surovimi dejstvi iraškega vsakdana, zamahniti z roko ali preprosto pozabiti. Pozabiti na vzroke in povode, ki so privedli do vojne in kasnejšega nasilja, ki mu še vedno ni videti konca.

Že zavoljo mentalne higiene bi se najprej veljalo spomniti, da je v vsaki vojni prva žrtev resnica. Nato, da je povod za ameriški poseg v Iraku bilo Sadamovo orožje za množično uničevanje. To naj bi, kot so svetovno javnost prepričevali politiki v Washingtonu in Londonu, obstajalo v zastrašujočih količinah in predstavljalo neposredno grožnjo iraškim sosedam in Zahodu. Kemično in biološko orožje, ki je bilo moralno opravičilo za vojno, pa ni bilo nikoli najdeno. Zakaj? Ker ga najverjetneje sploh nikoli ni bilo ali pa je bilo uničeno že dolgo pred drugo zalivsko vojno. Dejstvo, da famoznega orožja za množično uničevanje v Iraku niso našli niti za vzorec, danes očitno ne moti nikogar več. Kaj bi sploh s tovrstnimi

nepotrebnimi podrobnostmi! Svet je vendar že davno spoznal, da je George W. Bush borec za mir, demokracijo, človekove pravice in zahodne vrednote, Američani pa "osvoboditelji", "rešitelji" in "učitelji", ki so jih v Iraku komaj čakali ... Kdor zmore verjeti tovrstnim pravljicam za lahko noč, ta najbrž še ni slišal za argumente mnogih, ki so iraško vojno označili za nepotrebno, nehumano, nelegalno in sramotno. Prav tako se najbrž nikoli ni zdrzil ob očitkih številnih intelektualcev glede Guantanamo, ameriškega militantnega humanizma, brezobzirnega zasledovanja lastnih ekonomskih in strateških interesov pod pretvezo vojne proti terorizmu, vojnega hujskaštva, srhljive sprenevedavosti in še česa.

Sicer pa: spomnimo se ameriškega napada na Afganistan. Tudi tedaj so trpeli predvsem civilisti, tudi tja je ameriška vojska prinesla vse kaj drugega kot mir in varnost in tudi takrat ni bil dosežen glavni cilj vojaškega posega. Obljube ameriškega predsednika so tudi tedaj ostale neizpolnjene. Osama bin Laden ni bil ujet, še manj pa je bila uničena Al Kaida. Tudi svet pred terorizmom ni postal prav nič varnejši, prej nasprotno. No, je pa zato bojeviti Bush na primeru Iraka pokazal, kako je mogoče priti do poceni nafte in kako velik biznis je lahko vojna. Izumitelj osi zla in vojne proti terorizmu, ki se je z orožjem in svojimi somišljeniki namenil izkoreniniti mednarodni terorizem, namesto da bi poskušal odpravljati njegove vzroke, vsemu navkljub še zmeraj razglaša zmago ... Žal se bo svet s posledicami te zablode soočal še dolgo potem, ko njega in njegovih že dolgo ne bo več. ■

Eshatologija Evangelija po Mateju

Med francoskimi pregovori me je prepričal naslednji: »Recite ženski samo enkrat, da je lepa, in hudič ji bo ponavljal desetkrat na dan.«

JANUŠ RASIEWICZ

Marec, kot prvi pomladni mesec, ko se ponovno rojeva novo življenje in verjetno je zato tudi tako povezan z materinstvom, nam vsako leto prinese obilo modrovanja o ženskah, o njihovi zapostavljenosti, o boju za enakost spolov, o neenakih pogojih moških in žensk, poleg tega pa še o celi vrsti domnev in trditve, ki imajo dosti skupnega s socialistično in »afežejevsko« doktrino. Ogromno je pretiravanja, napihovanja in moraliziranja, zato se mi zdi vredno stvari osvetliti, saj se že poraja skrb, da bo potrebno aktivirati gibanje za zaščito moških, kajti ogroženost je že očitna.

Med najbolj demagoške in zavajajoče navedbe sodijo tiste o manjšem zaslužku žensk, torej o slabše plačani ženski delovni sili. Prednjačijo celo navedbe o Sloveniji kot deželi, kjer naj bi ženske plačevali mnogo manj kot drugod v Evropi, dalje o odstotkih brezposelnih žensk, ki da so v Sloveniji med najvišjimi. Zaslediti je trditve o tem, da je mnogo premalo žensk na vodilnih položajih, da se ne vključujejo v politiko itd. Torej široka paleta domnev, zavajanj, polresnic, prirejenih matematike in napačnega prikazovanja, na drugi strani pa popolna feminizacija določenih poklicev, kar najprej strokovno, na drugi strani pa iz vidika družbenega ravnovesja že povzroča težave. Skrb zbuja tudi dejstvo, da prognoze za prihajajoče generacije ne kažejo kaj dosti optimistične slike, zato se je v prihodnje bati še hujših trendov feminizacije in predvsem rušenja naravnega ravnovesja med spoloma. Ni ravno skrivnost, da se je v nekaterih deželah ta problem že pojavil in so z njim seveda nastopile posledice, ki zbujejo skrb in prinašajo družbene težave.

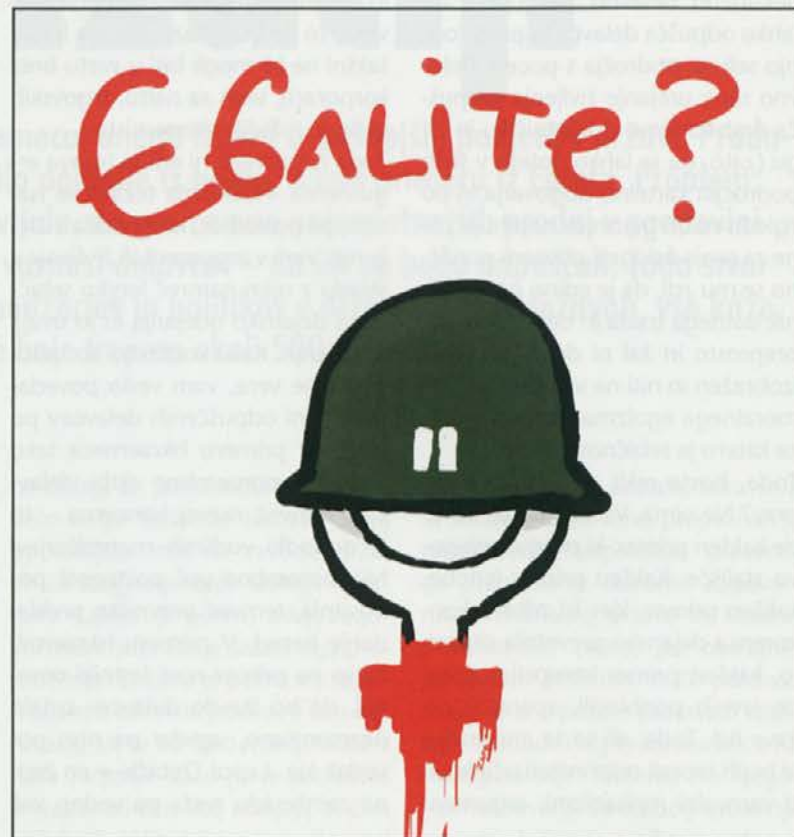
Po 2. svetovni vojni so se začela porajati različna gibanja, predvsem v

Evropi in Ameriki, katerih osnovna prepoznavnost je bila izenačevanje žensk in moških, ki pa je bila zaradi pojma »izenačevanje« speljana v slepo ulico in je v nekaj desetletjih privedla do absurdnih situacij. Namesto da bi vztrajali na naravni in edini logični teoriji dopolnjevanja obeh spolov, smo prispeli do spolne secesije, ki je vse bolj očitna in narašča z razvitostjo družbe, kakor tudi s standardom. Ne želim ustvarjati revolta, vendar mnoge razprave, študije, končno pa tudi izkušnje, ki jih najdemo v literaturi in strokovnih krogih, nedvomno utrjujejo razmišljanje, ki ga izpostavljam. Moje trditve opiram na številne razprave, na vsakodnevne izkušnje in na dejstva, do katerih, žal, vse prepogosto ostajamo imuni.

Najprej si vzemimo za primer nekaj poklicev, ki so že popolnoma prešli v domeno žensk. Vodilno mesto zavzemajo pedagoški poklici. Od vrtcev navzgor do srednjih in visokih šol prevladujejo ženske (statistike govorijo o 99,6 % v vrtcih, preko 87 % v osnovnih in srednjih šolah do 56 % na visokih šolah). Najbolj je pereča situacija prav v predšolski dobi, ko vzgojitelj praktično ni, saj kar samo po sebi prevladuje mnenje, da je

Prav tu opazimo največje odklone; dekleta in fantje so toliko izenačeni v vzgoji, da se fantje obnašajo popolnoma po žensko, dekleta po moško, skrajna faza pa je homoseksualnost, ki je, po S. Freudu, skrajno odklonilno vedenje.

to delo izključno namenjeno ženskam in je kot tako tudi akceptirano. Neumnost, napaka in zabloda. Vzgoja je proces, ki učenje vključuje v svoj obseg in vsak neuravnotežen pristop se odrazi kot prikriti odklon. Zaradi napačnega pristopa v vzgoji nastopijo prvi nevidni defekti, ki se odrazijo kasneje v življenju, ko je potrebno samostojno stopati po »ženski« ali »moški« poti oziroma biti vzgojen kot dekle ali kot fant. Prav tu opazimo največje odklone; dekleta in fantje so toliko izenačeni v vzgoji, da se fantje obna-

šajo popolnoma po žensko, dekleta po moško, skrajna faza pa je homoseksualnost, ki je, po S. Freudu, skrajno odklonilno vedenje. Vse prepogosto se pojavlja besednjak z besedo žalost in žalosten. Kar težko verjamem, da moški, ki mu je v zadnjih štiridesetih letih standard zra-

histera) tolaži, objame, zaščiti. Iz Biblije poznamo Veroniko, ki po da Kristusu prt, da si obriše potni obraz; tudi tu gre za značilno žensko gesto, čustveno pogojeno dejanje. Zanimivo je dejstvo, da je v medicini še vedno ostala kirurgija in travmatologija v pretežni domeni moškega. Morebiti je vzrok prav v tem, da nekaj moških še uspe brzdati čustva, ki ne smejo prevladati, saj so delčki sekund tisti, ki odločajo o življenju in smrti.

Če pogledamo še v sodne dvorane, ugotovimo izrazit porast sodnic. Kaj se pravzaprav v tretji veji oblasti dogaja? Je mar pravičnost toliko bolj pisana na kožo žensk? Mislim, da ne, saj je od nekdaj pravico delil Pravičnik (Iustus). Zato gre za nekaj, kar me skrbi. Bomo mar v tretjem tisočletju resnično videli smrt Pravičnika, kot se je to spraševal pred več kot štiristo leti J. Gallus v Ecce quomodo moritur iustus? Mar velik del človeštva mutira v družbo, kjer bodo vse niti funkcioniranja vodile ženske? Je mar protikrščanska propaganda tako globoko zajedla Evropo in del Amerike, da smemo govoriti o kritični ogroženosti naravnega heteroseksualnega ravnotežja? Ob tem pomisleku me spreletijo naslednja

sel za nekajkrat, toliko govori o žalosti. Očitno gre za nekaj zlomljenega v njem, torej za zlomljeno moštost. Njegova vloga borca in zaščitnika je torej preteklost, mož se je »pobabil«. Krivdo pripisujem žalostnim učiteljicam in vzgojiteljicam in odsotnosti učiteljev in vzgojiteljev. Še dva izrazito feminizirana poklica sta medicina in farmacija. Sicer najdem nekakšno povezavo med žensko, strežnico, medicinsko sestro, zdravnico in bolnikom. Gre za bolnega neboljenega, nemočnega človeka, ki ga ženska (

dejstva: zahteve lezbijk in gejev po posvojitvi otrok, primer izpred nekaj let – žolčne razprave o biomedicinski oploditvi zdravih samskih žensk. Sem sodi tudi abortus kot pravica žensk. Saj ni res, o življenju ženska nikoli ni in ne more odločati, saj te možnosti v svoji naravi nima. Življenje podarja moški, ko pa ga ženska udejanji, je le-to brezpo- gojno obsojeno na smrt.

Ženske v politiki sicer zaenkrat v ospredju ne prevladujejo, je pa zanimivo pogledati globlje v ta dogajanja, saj je njihova vloga dovolj pomembna v vseh segmentih političnih dogodkov. Nobena skrivnost ni, da za vsakim uspešnim moškim stoji sposobna ženska. Predvsem sposobna, saj pravi moški potrebuje motiv, vzpodbudo, sicer bi ne bil moški. To je v njegovi naravi. Že bežen pogled v egipčansko, grško in tudi v rimsko mitologijo nas prepriča o odnosu ženske in moškega in v vso njuno ustvarjalno dopolnjevanje. Zelo pozno, nekje v 19. in 20. stoletju, se pojavijo izraziti premiki v tem odnosu in na dan privrejo razna ženska gibanja, ki ustvarijo stigme v hitro razvijajoči se družbi. Očitno gre pri vsem skupaj za neusklajenost in še bolj za egoizem, ki je lasten večini žensk. Za ego je namreč značilno, da čim manj, ko se kdo z njim ukvarja, tem manjšo moč ima nad njim. Ker je ženskam v naravi, da se same s sabo mnogo ukvarjajo, s tem tudi eksponirajo svoj ego. Poleg tega si je Evropa postavila umetne meje v uveljavljanju spolov v politiki, za kar mislim, da bo dolgoročno prineslo izjemno malo pozitivnih rezultatov.

Vsak poklic, opravilo ali početje je zapisano uspehu le takrat, ko je ideja spontana, spodbujena z naravnimi težnjami, talentom in trdim delom. Brez dvoma se moramo sprijazniti s pra-dejstvom, da sta za ohranitev zdrave biomaterije potrebna moški in ženska, zato je kloniranje sprevrženost. Umetno uveljavljanje ženskih in moških uravnilovk me spominja na nek čas, ko so me prepričevali o neki drugi enakosti. Ideja se je izjalovila, saj že sama v sebi ni bila produktivna. Končal bom z Blaise Pascalom: Sebe tako slabo poznamo, da mnogi, ki so zdravi, mislijo, da so tik pred smrtjo; mnogi pa mislijo, da so zdravi, ko so na pragu smrti in ne čutijo bližnje vročice ali gnojne tvorbe, ki se bo vsak čas prikazala. ■

DR. BORIS VEZJAK

Malodane brez zanimanja širše javnosti je minil dogodek, ko je 13. marca brezplačnik »Zurnal24« na naslovnici citiral izjavo koprškega župana Borisa Popoviča: »Barbara Verdnik je obremenjena, glede na njeno zavajanje javnosti in na temelju vprašanj, ki nam jih postavlja, je psihič, in punca je očitno že tako zašla, da potrebuje pomoč strokovnjakov.«

Psihiči, lezbijke in zavite oči

Verdnikova, dolgoletna direktorica Primorskih novic, ki je zaradi politične nekompatibilnosti morala oditi iz te časopisne hiše, se je Popoviču zamerila, ker je preveč pisarila o nečednostih pri prodaji zemljišč v koprski občini. Toda ni bilo prvič, da župan brez zadržkov obračunava z novinarji in še zlasti z velikim veseljem z novinarkami. Za razliko od tega sta prejšnja dogodka bila deležna večje odmevnosti, to pot je šikaniranje novinark ostalo neopaženo. Če je logika tega primorskega politika in podpornika Janše jasna, namreč v žuganju in obračunavanju z novinarji, diskvalifikaciji in smešenju je logika molka v zameno nevarna in zgovorna po sebi. Ob Petri Vidrih in Eugeniji Carl je Barbara Verdnik zdaj že tretja žrtev verbalnega mobbinga in ustrahovanja. Ne da bi kakšno novinarsko združenje ob tem mignilo, ne da bi doživeli en samcat protest!

Toda spomnimo na dve poprejšnji epizodi – najbolj tragična je zgodba novinark Primorskih novic Petre Vidrih in akter je ves čas isti. Ker je Popoviču po njegovem mnenju zastavila neprimerno vprašanje, jo je najprej verbalno napadel, kar je potem nadaljeval še na tiskovni konferenci, v oddaji Trenja in v drugih medijih. Po njegovem je Vidrihova neprimerna za novinarko, je lezbijka, ljubica in piarovka bivše izolske županje, do-

dal je, da rada popiva in da tako ves Koper ve, kakšna je. Kasneje je utrpela posledice tudi na delovnem mestu v svoji hiši, za katero vemo, kdo jo obvladuje. Podcenjujoče bi se izrazili, če bi ob tem zaznali poslabšano stanje politične kulture v odnosih do širše javnosti, ki škodi avtonomni vlogi medijev v nadzoru delovanja oblasti. Kot je že večkrat pripomnil sociolog Vlado Mihelj, smo v zadnjem letu dobili reverzno situacijo glede na 80. leta: takrat se je politika bala novinarjev, danes se novinarji bojijo politike. In imajo razloge. Toda koprski župan ni počival. Udaril je po še eni novinarki. Greh novinark Eugenije Carl je bil naslednji: »Zavijala naj bi z očmi in krilila z rokami, ob sleherni omembi predsednika vlade Janeza Janše in županovih besed pa naj bi posmehljivo zapihala.« Zaradi tega je menda neprimerno in žaljivo ravnanje novinark RTV oznanil celo programskemu svetu RTV z dopisom, v katerem koprška občina izraža ogorčenje nad novinarkinim poročanjem na tiskovni konferenci v zvezi z nameranim plinskim terminalom. Župan je torej vračal udarec: zmotila ga je že domnevno nepravilna govorica telesa.

V trenutku, ko sta se v Sloveniji ustvarila dva medijska in novinarska tabora, med katerima vsaj enega očitno sponzorira neka politična stran, se sooča-

mo z nerešenim elementarnim problemom. Tistim, ki se jim omenjeno ravnanje župana zdi odobravanja vredno, in takšni so očitno povečini njegovi volivci, pa še kdo, bo verjetno zelo težko razložiti, kaj pomenijo izrazi, kot so novinarska svoboda in politični pritiski. Nič od tega jim verjetno ne bo jasno. Samoumevnost topota škornja je za take tako rekoč nujna, bohotenje palm in druga kičasta estetika pa trajen in nujen del tega samopašnega političnega diskurza. A ne bi o tem, zakaj, če že, si ljudstvo vedno zasluži voditelje, kakršne si izvoli. Bolj bi nas morala zanimati cennost vedno hujših pritiskov in cenzorskih posegov ter manjšanje novinarske avtonomije. Reakcije, kot je Popovičeva, dokazujejo, da smo prišli v fazo, ko so novinarji deležni javnih, nič več skritih pritiskov, tudi iz najbolj bizarnih razlogov in na način sprevrženega mobbinga. Dodatno začinjnih z nekakšnim mačizmom in šovinizmom, na katerega verjetno župan tudi stavi in si domišlja, da je z njim šarmiral lep del (moških) volivcev, ki so jim »psihiči«, »ljubice« in »lezbijke« pač dovolj sočni vzdevki. Če kje, potem bi se morali levi in desni novinarji (kakorkoli je delitev umetna) vsaj na točki obsodbe tovrstnih šikan strinjati. Pa se ne. Ve se namreč, kateri politični opciji župan Popovič pripada. ■

Če posla ne moreš dobiti do

Simona Potočnik je menedžerka enega najuspešnejših grafičnih podjetij v Sloveniji. Cetis je širši javnosti znan predvsem kot izdelovalec osebnih in administrativnih dokumentov. Podjetje, ki je delno tudi v državni lasti, sicer pa ga lastniško obvladujejo družbe, zbrane okoli Krekove DZU, nastopa tudi na globalnih trgih in je kot izdelovalec osebnih dokumentov sodelovalo z Burundijem, Nigerijo, Gabonom, Sudanom in številnimi drugimi državami.

MATJAŽ GERM, MONIKA HORVAT

V čem kot predsednica uprave vidite ključ razvojne uspešnosti podjetja in dosedanjih poslovnih dosežkov?

Ključ razvojne uspešnosti podjetja se pravzaprav skriva v dveh stvareh, Cetis je najprej podjetje, ki ima že dvestoletno tradicijo. Gre torej za stabilno družbo z jasno zastavljenimi cilji. Kot drugo pa je potrebno izpostaviti, da je Cetis pretežno grafično podjetje, ki se je pravočasno začelo preusmerjati na področje informacijskih tehnologij. Tako je s kombinacijo grafičnih storitev in informacijskih tehnologij nastala pametna kombinacija, ki je ustvarila dodatno tržno vrednost.

Cetis je širši javnosti znan predvsem kot izdelovalec osebnih in administracijskih dokumentov. Posvečate v podjetju dodatno pozornost zavedanju o širši družbe-

ni vlogi podjetja? Nenazadnje ste podjetje, ki je vsakemu Slovencu izdelalo vsaj en osebni dokument. Zavedamo se svoje vpetosti v širšo družbo, zato tudi skušamo delovati v tej smeri. Svojo družbeno odgovornost izkazujemo tudi s sodelovanjem z različnimi športnimi in kulturnimi zadevami. Posebej velja omeniti Atletsko društvo Kladivar Celje, ki je zgodovinsko pomembno za slovenski šport in je eden naših ključnih delov podpiranja širše javnosti.

Veliko vaših poslov izvira iz uspešnih prijav na javne razpise. Kako kot strokovnjak sodelujete v strokovno-političnih debatah o strateških usmeritvah na področju organizacije osebnih dokumentov, zaščite osebnih podatkov in podobno?

Vključujemo se predvsem na različne kongrese, ki delujejo širše po

svetu. Slovenija je za takšne debate premajhna. Na različnih svetovnih forumih, kongresih sodelujemo tudi največja svetovna podjetja s področja varnosti podatkov. V takšni komunikaciji lahko dejansko prihaja do konkretnih razvojnih perspektiv. Veliko razvojnih možnosti in usmeritve je seveda mogoče izluščiti tudi iz konkretnih izkušenj, ki jih ustvarjamo v svojem delu.

Kakšno vlogo posvečate lobiranju in na kakšen način predstavljate svoje interese odločevalcem?

Pravzaprav je ravno vloga direktorja, da skuša kar najbolje lobirati. Seveda je to polje zelo različnih interesov, zato so tudi rezultati lobiranja nestabilni. Komunicirati želimo predvsem s poudarkom na naši poziciji in izpostavljamo, da smo podjetje, ki zaposluje okrog petsto ljudi in gre zato pri tem za širši družbeni interes, da s svojimi dejavnostmi skrbimo za zaposlene. Poleg tega moramo kot slovensko podjetje seveda poudarjati, da v primeru, da dobimo posel, del prihodka ostane državi z davki. Temu pravim paleta bonitet, ki jih nudimo sami po sebi. Teh bonitet pa za državo ni, če posel prevzame neko podjetje iz tujine.

Podjetje Cetis je znano tudi kot ponudnik z najnižjo ceno.

Da. Prizadevamo si, da bi dobili te največje projekte. Nenazadnje to ni pomembno samo kot posel, ampak je tudi pomembna referenca predvsem, če želiš svoje storitve širiti tudi v druge države. Če posla ne dobiš v domači državi, potem ga verjetno tudi drugje ne boš.

Cetis je uveljavljen tudi v Aziji in Afriki, poleg svoje temeljne dejavnosti pa se širite še na druga področja. Tako ste tudi na primer v Gabonu ustanovili podjetje, ki se ukvarja

z igrami na srečo. Kako in s kakšnim namenom ste si zastavili poslovno strategijo vzpostavljanja globalne integracije informacij kot omenjate v svojih vizijah?

Našo vizijo postati globalni integrator informacij bi lahko razložili nekako takole: glede na to, da se ne pojavljamo samo v slovenskem prostoru, ampak smo prestopili bregove, če se tako izrazim, širimo se tudi po drugih celinah, se s tem postavljamo ob bok vsem večjim podjetjem v našem poslu. Takšna poslovna politika nas uvršča med globalna podjetja. Kot integrator delujemo v smislu povezovanja našega znanja in znanja naših kooperantov z namenom ponujanja celovitih rešitev za naše poslovne partnerje. Tako se tudi sami naučimo uporabljati drugo znanje, hkrati pa lahko bolj samozavestno nastopamo na trgih. V našem podjetju, ki ima štiri proizvodne stebre (embalaža, igre na srečo, dokumenti in sistemi za poslovno komuniciranje), imamo seveda opravka tudi z različnimi informacijami in upravljanje z njimi se nam zdi ključno v tej naši viziji, ki smo si jo zastavili. Tako je bil tudi Gabon nadaljevanje te zastavljene smeri. Igre na srečo so eden izmed naših stebrov in poleg teh enostavnih produktov, kot so listki, s katerimi se lahko vsak dan srečamo na loteriji, smo želeli ponuditi tudi nekaj več in v primeru Gabona nastopati tam kot na primer Loterija Slovenije pri nas. To je tista dodana vrednost, ki se jo trudimo proizvajati, povezovanje našega znanja z zaokroženo enoto.

Zahteva vsaka država določeno svojstveno komunikacijo ali obstajajo kakšni prijemi, ki so univerzalni? So države, v katerih poslujete, izbrane strateško?

Izbor držav je nekako odvisen od tega, v katerem času potrebuje dr-

ma, ga tudi v tujini ne boš

žava določene dokumente. Takrat se namreč pojavijo ponudbe, in ko jih mi zaznamo, seveda skušamo ta posel pridobiti. Nekateri države teh razpisov nimajo in so nam po eni strani bližje. Če se namreč pojavijo javni razpisi, pride do izredno hude konkurence, cene se izredno znižajo, zato so takšni primeri lahko včasih tudi nezanimivi. Vsekakor je situacija drugačna, če se je mogoče dogovoriti z določenimi ministrstvi neposredno, ker obstaja večja možnost za dober posel. Na področju dokumentov nam tako pot narekujejo razpisi, kar se tiče drugih stebrov, pa skušamo sistematično urejati pristope. Ciljni trgi naših storitev so dokaj različni, embalaža, na primer, naslavlja popolnoma druge ciljne trge kot dokumenti.

Torej ste bolj pristaši direktnih javnih naročil kot razpisov?

V bistvu da. Pri javnih razpisih gre največkrat zgolj za to, kdo bo ponudil najnižjo ceno. Če vemo, da država tako ali tako dokumente prodaja po dvakratni ceni tiste, za katero jih je naročila, je hitro jasno, kakšen je tu interes. Direktno sodelovanje je boljše predvsem zaradi možnosti sodelovanja in skupnega iskanja boljših rešitev. V teh neskončnih razpisih se težko razvije partnerstvo z naročnikom, ker se je vedno potrebno držati nazaj, se ne preveč kazati, ker te konkurenca in tudi javnost hitro etiketirajo in pozicionirajo. Zgodí se tudi, da pride kakšen ponudnik, ki nima pogojev in tehnologije ali znanja za posel, vendar se poveže s kakšnim tujim podjetjem in nastopi z nizko ceno. Vprašanje je

Skušamo delovati nevezano na politiko. Ravno zaradi tega, kar se nam je zgodilo ob nastopu nove vlade leta 2004, ko smo izgubili velik posel nalepk za tehnične preglede.

torej tudi v kvaliteti in strokovnosti, ne samo v cenah. Osebni dokumenti so nenazadnje zelo pomembni in tudi ogledalo države.

Kakšne so gospodarske in družbene razmere v Gabonu?

Gabon je zelo zanimiva država, ki ima nekoliko manj prebivalcev kot Slovenija. Pretežno živijo vsi v treh večjih mestih, to je glavno mesto Libreville in mesti Port Gentil ter Franceville, kjer lahko najdemo praktično vse, medtem ko je v preostalem delu države večinoma pragozd. Tako kot v mnogih drugih državah po svetu, lahko tudi tu najdemo dve plati življenja, in sicer na eni strani izredno bogato prebivalstvo, na drugi pa prebivalce, ki nimajo niti osnovnih stvari za preživetje.

vetje. Določeni predeli nimajo niti elektrike. Zanimiva anekdota izhaja prav iz te zgodbe. Spomnim se, da smo na nekem sestanku vprašali, kdaj planirajo z elektrifikacijo preostalih delov države. Vprašali so nas, zakaj, saj ti deli tega sploh ne potrebujejo. Način razmišljanja se precej razlikuje od našega. Seveda pa se, kolikor se da, poskušamo razlikam prilagajati. Zanimivo je denimo tudi, da pri njih čas ne pomeni nič. Za razliko od našega načina življenja, kjer zbiramo vsako minuto, pri njih ura, dan, teden ne pomenijo posebne razli-

ke. Vsem tem razlikam se skušamo čim bolj prilagoditi.

Zakaj ste se odločili ravno za ustanovitev podjetja, ki se ukvarja z igrami na srečo, torej loterijo? Kakšni so vaši poslovni cilji na področju iger na srečo in kako se spopadate z nekaterimi očitki, da gre za nemoralno služenje denarja?

Glede na to, da smo proizvajalci listkov za igre na srečo, se nam je širša organizacija loterijske dejavnosti zdela to kot neka dodana vrednost našemu produktu. Gabon je bil nekakšna odsokočna deska, ker pred tem loterije sploh še niso imeli. Sprva so izrazili željo po samem produktu, potem pa so želeli to priložnost smotrneje izkoristiti in z našo pomočjo se je tako vzpostavilo podjetje, ki se ukvarja z igrami na srečo.

Seveda se ob tem pojavlja tudi moralno vprašanje, ki pa je opravičljivo s tem, da gre velik del denarja tudi v druge namene. Kot pri nas se tudi drugje velik del loterijskih sredstev namenja za financiranje denimo invalidskih organizacij, športa, kulture in podobnega. Velik del sredstev se torej namenja za splošno dobro in se na nek način vrača v družbo.

Ime vašega podjetja se je pred kratkim pojavilo pri vrhu liste financiranj kampanje predsedniškega kandidata Lojzeta Peterleta. Glede na tako visoko mesto se pojavlja vprašanje o povezanosti Cetisa s politiko?

Skušamo delovati nevezano na politiko.

Ravno zaradi tega, kar se nam je zgodilo ob nastopu nove vlade leta 2004, ko smo izgubili velik posel nalepk

FOTO: BISERA ZAHOVIČ

za tehnične preglede. To je bil namreč resničen dokaz, da ni dobro biti na eni ali na drugi strani. Naš osnovni kriterij, po katerem skušamo delovati, je, da se predstavljamo kot podjetje, ki ponuja svoje produkte z ustrežno kvaliteto, to vrednato pa postavljamo pred vse druge komponente. Razlog, zaradi katerega smo se pojavili tako visoko na vrhu tega seznama, pa je enostaven. Z gospodom Peterleto- m že dolgo sodelujemo, navsezadnje je kot evropski poslanec zelo aktiven tudi v Bruslju in priznati moramo, da nam je v preteklosti že zelo pomagal pri vzpostavljanju določenih kontaktov. Sofinanciranje njegove predsedniške kampanje se torej navezuje bolj na to gospodarsko komponento, kot pa na kakršnokoli politično povezanost.

Kakšen je po vašem mnenju zdrav odnos med visoko politiko in gospodarstvom?

Kot sem že omenila, skušamo ohraniti čimbolj neodvisen odnos, ne biti povezani s politiko. Politične opcije se spreminjajo, podjetje pa mora živeti naprej.

Ste ena najuspešnejših menedžerk v Sloveniji. Kako vidite vlogo žensk v vrhunskem menedžmentu? Se tej temi mogoče posveča preveč pozornosti prav zato, ker je pač več moških v tej vlogi?

Mogoče. Tukaj imam zelo svojstven pogled. Mislim, da je žensk med upravljavskimi kadri v gospodarstvu definitivno premalo, ampak ne krivim za to nobene strani, če se tako izrazim. Bistvo je v posamezniku, če imaš določene sposobnosti in jih znaš izkoristiti, boš na

nek način zagotovo tudi uspešen. Če tega v sebi nimaš, pač nimaš. Biti ženska je v preboju v menedžmentu še najmanjša ovira, ki jo je potrebno premostiti.

Trenutno je v Sloveniji aktualna debata o zaščiti in varnosti osebnih podatkov, ki jo povzročata združitev osebnih izkaznic in zdravstvenih kartic v tako imenovano elektroni-

“V teh neskončnih razpisih se težko razvije partnerstvo z naročnikom, ker se je vedno potrebno držati nazaj, se ne preveč kazati, ker te konkurenca in tudi javnost hitro etiketirajo in pozicionirajo.”

sko osebno izkaznico. Kakšno je vaše splošno mnenje o zaščiti osebnih podatkov?

Mislim, da je na tem področju potrebno še veliko narediti. Veliko je primerov, ko se lahko vprašamo, kako so naši podatki zaščiteni, na primer, ko na naš naslov priroma pošiljka, nekakšna reklama, ki je naslovljena natančno na nas in na naše značilnosti, zdravstvene probleme, starost, karkoli. Jasno je, da so ti podatki od nekod prišli. Ceteris kot podjetje seveda posveča veliko pozornost zaščiti osebnih podatkov, na tem področju smo za slovenske razmere zagotovo visoko nad povprečjem. Imamo certifikat za upravljanje z zasebnimi podatki in okrog 30 specializiranih

oseb s certifikatom za delo s takšnimi podatki, tako da imamo kot podjetje na tem področju učinkovite mehanizme. Prepričana sem, da se bo v prihodnosti zaščita podatkov še izboljšala, tudi informacijska pooblaščenka zelo intenzivno dela na tem področju in se zelo trudi. Kar se tiče elektronskih kartic, mislim, da to še ni tako hudo. Ponekod v svetu so šli še dlje. Si-

stemi, ko nas bo na meji skenirala kamera ali vgradnja elektronskih čipov pod kožo, pa so res skrb vzbujajoči.

Sodelujete z informacijsko pooblaščenko predvsem med projekti ali tudi sicer?

Pravzaprav z njo niti nismo toliko v stiku. Imamo določene, natančno definirane določbe, ki nas zavezujejo pri organizaciji dela in pojasnjujejo, kako ravnati z informacijami. Teh določil se seveda držimo, ker je to osnova. V nasprotju z informacijsko pooblaščenko zaenkrat tudi še nismo prišli, verjetno zato, ker dobro opravljamo svoje delo. Poleg tega so navodila res natančno razdelana, včasih celo

Biti ženska je v preboju v menedžmentu še najmanjša ovira, ki jo je potrebno premostiti.

preveč natančno. Še najmanj nam je všeč, ker nas določeni postopki tudi močno udarijo po žepu.

Kakšno vlogo posvečate raziskovalno razvojnemu delu v vašem podjetju? Tudi na področju izobraževanja novih kadrov, torej skrbi za prihodnost?

V podjetju se pravzaprav razvijamo na dva načina. Prvi je povezan z osnovno, grafično dejavnostjo, drugi pa z informacijskimi tehnologijami. Pomembno se nam zdi razvijati tudi sam trg, kar tudi pospešeno počnemo. Ena od baz pa je seveda tudi v razvoju kadrov, brez ljudi, zaposlenih, ni podjetja. Danes pri mladih kadrih vedno bolj opažamo spremembo vrednot. Mogoče je socializem forsiral precej drugačne vrednote, kot so zdaj. Enostavno ni več tiste osnovne pripadnosti, lojalnosti. Delo se opravlja striktno profesionalno, v smislu opravljeno delo, potem plačilo in konec. Na dolgi rok takšen pristop oz. odnos ni zanesljiv in dober. To nas pri mladih kadrih mogoče najbolj moti. Generacije so se zamenjale, očitno smo vzgojili drugačne otroke, kot smo bili vzgojeni sami. Primanjkljaji so tudi glede določenih specifičnih kadrov, tiskarjev, recimo, težave imamo tudi s pridobivanjem sodelavcev na področju informatike, prodaje.

Ste kot upravljavka družbe že kdaj doživeli nespodobne ali preintenzivne pritiske s strani lastnikov glede določenih poslovnih odločitev?

Ne, moram priznati, da ne. Z lastniki imam zelo dober odnos. Tudi njihov interes je dolgoročen. Odločitve so v mojih rokah, seveda so lastniki z njimi seznanjeni, vendar na odločitve ne vplivajo. Vsaj za zdaj ne.

Kakšno je trenutno stanje glede lastniškega umika države iz Cetisa? Pred časom je bilo o tem veliko govora.

Zaenkrat stvar miruje. KAD in SOD se ne moreta odločiti, kako in kaj. Po mojih informacijah je bila ponudba ob poskusu prodaje zelo nizka, kar je glede na to, da je lastnik pravzaprav en sam, razumljivo. Ne vem, kako se bo to razpletlo. Država je zamudila priložnost, ko smo pred leti ponujali odkup deleža in nato umik, pa se za to niso odločili. Zdaj pa nam do tega ni več.

Medijska inventura

Dobro četrletje leta je za nami. Na političnem in družbenem parketu pod Triglavom, in tudi čez, se je dogajalo marsikaj. Mnogokrat brez koloritov, bistvenih za človeško existenco. Mediji vedno trobi(m)jo v isti rog, kljub t. i. pluralizaciji medijev. Zakonska regulativa pač včasih zataji.

FRANJA PIŽMOHT

Množični mediji veljajo za pomembne instrumente informacij, tvorbe misli, umetnosti in kulture, čeprav slednja redkokdaj najde svoj prostor. Selekcija. Odbiram, omejena s številom znakov in preobiljem informacij. Paradoks. Po eni strani preveč vsega, po drugi preveč enakega. Potrebna je spomladanska medijska inventura.

EU, podražitev hrane, Kosovo in balinanje

Leto smo začeli s predsedovanjem Evropski uniji in s podražitvijo hrane. Zadnje čase se sicer govori o zamrznitvi cen. Ni čudno, glede na muhavost vremena. A baje se blamiramo, glede predsedovanja in ne vremena, pravijo Avstrijci. Slovenska diplomacija je vodena in nedorasla. Februar. Uradna razglasitev samostojnosti in državnosti Kosova mine veličastno in vendarle dovolj zadržano. Kljub temu nemiri. Protestniki, ki v Beogradu protestirajo proti neodvisnosti, vdrejo v poslopje slovenskega veleposlaništva. Zaradi vdora je zunanji minister Dimitrij Rupel osebno protestiral pri srbskem kolegu Vuku Jeremiću. Spopadajo se tudi pred Mercatorjem v Novem Sadu. Mediji so polni novic o izgredih, molotovke letijo tudi besedno. V senci ostane zmaga Gorazda Ferfolje, ki postane balinarski državni prvak, ali pa na primer v Velikih Laščah vplačan loto listek za 1,7 milijona evrov. Namenoma banaliziram.

Viola, sindikati, ERC in 1000 zavojčkov cigaret

Dvakratni udarec za Viola. Navijači v Zagrebu prespijo za rešetkami, nogometaši Maribora pa odigrajo prijateljsko tekmo z zagrebškim Dinamom in po голу Mand-

žukića izgubijo z 0:1. Lesene palice in »bengalke« so bile preočitne, za Viola sledi polletna prepoved vstopa na Hrvaško. Odstranjevali se niso le navijači, ampak tudi dvojezične table v vasi Lokev pri Bazovici. Glavni protagonist: poslanec SNS, Srečko Prijatelj. Tudi sindikati niso imeli miru. Spet se je premlevalo in pisalo. Stavka bo, stavke ne bo. Obljube gor, obljube dol. Centi gor, centi dol. Kaj pa ekološko-ribolovna cona? Vpletajo se vsi, rešitve pa ni. Čeprav marec postreže z odločitvijo hrvaškega sabora o zamrzniti izvajanja ERC za članice EU. In slovenski ribiči že lovijo brez težav. Samo zamrzujemo. Ni čudno, da ga vreme »serje«. Mimogrede, prezremo dobro delo carinikov, ki na Zavrču prestrežejo več kot 1000 zavojčkov cigaret. Čeprav kadilski zakon škriplje. Ni važno, glavno, da imajo sosedni Avstrijci zaslužek na račun slovenskih »kofetarjev«. Pa nič proti kadilcem. Če si preveč zdrav, nisi

simpatičen, je onidan dejal slovenski arhitekt Boris Podrecca.

Potresi, projekti in čip mladega doktoranda

Februarja se je na Zemljo vrnil Atlantis. V samomorilskem napadu na jugu Afganistana 35 mrtvih. Razstrelilo se je na desetine samomorilskih napadalcev. Potres strel Indonezijo. Pa smo vedeli, da sta Slovenija in Norveška podpisali nov davčni sporazum o izogibanju dvojnega obdavčevanja med Slovenijo in Norveško? Ali pa recimo, da je na Inštitutu za elektroniko in telekomunikacije Fakultete za elektrotehniko, računalništvo in informatiko Univerze v Mariboru doktorand Dušan Prelog razvil čip, ki bo spremenil prihodnost telekomunikacij? Pa kaj. Glavno, da so zaradi Kosova preložili izbor srbske pesmi za Evrovizijo in da se Damjan Murko ženi. Mesec februar so na žalost zaznamovale tudi smrti. Zapustijo nas upokojeni beograjski nadškof Franc Perko, psihiater Janez Rugelj in bivši predsednik države ter dolgoletni premier Janez Drnovšek.

Tajni dokumenti, slušni aparati in medvedka Jurka

Prvi trije meseci prinesejo tudi domneve o nezakonitem prisluškovanju novinarjem. Preglavice delajo

pokrajinski zakoni. Mate in Romšek policistom in občanom podeljuje ta medalje. Pa ne tiste športne, čeprav jo je dobil tudi plavalec Peter Mankoč, ampak tiste za hrabrost in požrtvovalnost. Ob zahodni obali Istre gori turška ladja. V Sloveniji pa taisti čas velika požarna ogroženost naravnega okolja. Pa smo vedeli? Ali pa, da je v UKC Ljubljana na voljo nova metoda izboljšanja sluha? Le da vemo za Top Shop slušni aparat. Informacije odtekaajo. Beograjski časnik Politika javnost seznanji z več deset dokumenti, analizami in beležkami slovenskega zunanjega ministva. Razkriva se odnos Ljubljane do Kosova, pričakovanja Evropske unije do vloge Slovenije pri reševanju težav na Balkanu in pogovori med ZDA ter Slovenijo. Odlikuje nas servilnost. V ujetništvu se je znašla tudi medvedka Jurka. Že lani. A leto 2008 ji je bolj naklonjeno. Postala je namreč osebnost leta 2007 na Tridentinskem. Da sploh ne omenjam ameriških predsedniških volitev. Menda so letošnje najdražje v zgodovini ZDA. Pa pridržanja treh direktorjev velikih slovenskih podjetij. Ali pa kriminalistične preiskave Meltalovih poslovnih prostorov v Mariboru. Kot sem že povedala na začetku, odbiram. Odbiram tudi porabo električnega toka. Električna energija se je namreč podražila. ■

Disbelievers

DR. SAMIR OSMANČEVIĆ, GRADEC

(PREVOD: DARINKO KORES JACKS)

V elja odkrito povedati: sodobne industrijske družbe so zagotovo postmoderne, so tudi napredne in tehnološko inventivne, delno tolerantne, demokratične in indiferentne, niso pa sekularne. Pa ne kvantitativno, po številu vernikov in verskih objektov, ampak kvalitativno, po stopnji prisotnosti religije v človeškem vsakdanjiku in po integriranosti religije v temeljne socialne strukture, v procese družbenega odločanja.

V tekstu pod naslovom Novi ateizem. Stari klišeji, agresivni toni, zdravilne provokacije¹ nemški teolog Klaus Müller opozarja cenjeno bralstvo: "Od nedavna se," pravi, "iz anglosaksonskega območja proti Nemčiji pretakajo prvi valovi nekega 'novega ateizma', ki se v deželah, od koder izvira, dojema kot gibanje, ki strmo narašča in se tako tudi predstavlja." Razen da definicijo novega ateizma dopolnjuje z ignorantnim podnaslovom, iz katerega dobesedno govori drzna samozavest teologije, ki bo - z aspekta politične, a tudi materialne, torej absolutne moči - zagotovo nepoškodovana preživela omenjene stare klišeje in agresivne tone, v besedilu med drugim prihaja do izraza tudi čudenje zaradi izostanka strokovne teološke reakcije na knjigo nemškega psihologa, filozofa in psihopatologa (!) Franza Bugglea Ker ne vedo, v kaj verjamejo. Ali zakaj ni več mogoče pošteno biti kristjan.

Fundamentalizem

Žal mi ni znano, da bi bila ta Buggleova knjiga doslej prevedena v katerega od južnoslovanskih jezikov, in če ni, izkoriščam priložnost, da to priporočim kateri od prevajalskih delavnic. Očitno je bila napisana v poznih 80-ih in zgodnjih 90-ih, njena prva izdaja (1992) in njeno krucialno vprašanje pa se nas dotikata bolj od kakšnega eksplicitnega navodila glede problemov ekspandirajočega verskega fundamentalizma, ki se je v tedanji Sovjetski zvezi in se-

veda tudi na prostorih ex-Jugoslavije že pripravljaj zapolniti novonastali ideološki vakuum. Ko zapušča prostor klasičnega (omenjeni Müller bi rekel "vulgarnega") razsvetljenstva, ki je v glavnem po voltairovsko opozarjal na nesmiselnost verovanja v nesmiselnost biblijskih zgodb, Buggle sprašuje, ali je sploh dopustno, da knjiga, ki v toliki meri afirmira nasilje (zavedajoč se takšne teze in konteksta, v katerem jo izpostavlja, največji del svoje knjige prav nevrotično prepušča citatom iz same Biblije in pozivom bralcem k njenemu kritičnemu branju), sodobnim družbam še lahko služi kot izvor etičnih norm. Buggle v predgovoru konstatira nedopustno situacijo molka tistih, ki so "pozvani" k razsvetljevanju, pri čemer misli predvsem na univerzitetne profesorje in znanstvenike v celoti, ki se zadovoljujejo s kakšno kritiko cerkvenih postopkov in malce metafizičnega modrovanja o Bogu, a pri tem nikoli ne prestopijo nevidne meje, onstran katere je pot v preizpraševanje samih temeljev religije. Posebno ga čudi dejstvo, da teološke fakultete celo v današnji Nemčiji pravzaprav uživajo skoraj privilegirani status, kot da ne bi bili racionalni argumenti proti konsekvantni biblijsko-krščanski religioznosti sploh nikdar izgovorjeni in kot da ne bi imeli prav nobene teže. Govori o molku nemških intelektualcev in pri tem spominja na Brechta ter Hannah Arendt in njeno ugotovitev, da bo nemškemu intelektualcu "že nekaj padlo na pamet", ko bo treba teoretsko legitimirati kakršnekoli že totalitarne reforme... Deset let pred Bushem je Buggle opozoril na dejstvo, da je v ZDA že leta 1986 200 televizijskih in 1135 radijskih postaj vsak dan predvajalo eminentno fundamentalistične in desnokonzervativne vsebine ter da so že takrat "realistične ocene" govorile o 60 milijonih fundamentalistično nastrojenih Amerikancev, ki so bili zelo senzibilizirani glede odnosa do "nevernikov", "liberalcev",

drugače mislečih in ne verujočih v tisto, kar oni sami dojemajo kot absolutno resnico.

Kot klinični psiholog, je Buggle odkril tudi zvezo med likom biblijskega Boga ter podzavestnimi individualno-psihološkimi tegobami in dezorientiranostjo (vztrajajoč na svoji absolutnosti in izvenčasovnosti, dela biblijski Bog človeka nesposobnega, da bi reagiral na sodobne probleme, kot

so na primer ekološka in migracijska vprašanja), a za nas je posebno pomembna njegova konstatacija, da Cerkev še kako dobro ve, da je posredovanje biblijskih vsebin pri odraslih osebah neučinkovito ter da se perpetuiranje religioznosti pravzaprav zavestno realizira v zgodnejših fazah socializiranja otroške psihe. In to s pomočjo skrajno selektivnega posredovanja biblijskih vsebin.

Sekularnost postindustrijskega?

Seveda tukaj nimamo možnosti, da bi Buggleove konstatacije podkrepili z reprodukcijo citatov iz Biblije, s katerimi argumentira globoko nehumanost tekstov, iz katerih je sestavljena, glorificiranja vojn, destrukcije, stimuliranja agresivnosti do drugače verujočih itd. V večji meri nas pravzaprav zanima

dejstvo, da se v določenih teoretskih delih Zahod nujno konfrontira z vprašljivimi moralnimi vsebinami tako imenovanih temeljev lastne kulture ter še posebno potlačevanja resnice o razsvetljenstvu, ki se na Okcidentu bodisi sploh ni začelo ali pa ga je konsekventno živelo le zanemarljivo majhno število ljudi, za katere ni bilo zgolj gola voltairovska ali feuerbachovska floskula. Ker kako sicer pojasniti faktum, da

od tistega, kar se v okcidentalni samopercepciji slavi kot obdobje razsvetljenstva, v praksi ni ostalo pravzaprav nič? Da se sodobni otroci - saj proti temu je, nekje na pol poti med nami in francoskimi enciklopedisti ali Kantom, kričal že Bakunin - v etičnem smislu učijo vsebine, identične srednjeveškim, kot da razsvetljenstva torej sploh ne bi bilo; a po drugi strani se jim afirmira posvečanje tako imenovanemu intenzivnemu učenju, ki bi ga bilo treba postaviti v službo okcidentalnega plus ultra?

Velja odkrito povedati: sodobne industrijske družbe so zagotovo postmoderne, so tudi napredne in tehnološko inventivne, delno tolerantne, demokratične in indifereentne, niso pa sekularne. Pa ne kvantitativno, po številu vernikov in verskih objektov, ampak kvalitativno, po stopnji prisotnosti religije v človeškem vsakdanjiku in po integriranosti religije v temeljne socialne strukture, v procese družbenega odločanja. Prav sekularnost pa je, kot vemo, tisti esencialni kriterij, po katerem lahko uspeh raz-

praznikih, kot je velika noč - vsaj v smislu medijske agresivnosti - legalno topi razlika med Dunajem in Teheranom. Čeprav se novi ateizem pogojno rečeno najpogosteje pozicionira na fizikalno-darvinistično distanco do sporočil in kozmoloških postavk monoteističnih religijskih sistemov - meni se zdi mnogo pomembnejši pristop opozarjanje na nespravljivost med oznanjenimi religijami in etično samorepcijo sodobnega človeka. Edino s te, torej etične perspektive, je še mogoče zamajati moč institucije, ki na individualnopsihološki ravni najprej producira strah, nato pa se ponuja kot rešiteljica in učinkovito zdravilo proti ontopsihični depresiji, ki jo je bila sama sproducirala. Odraslim bi bilo moralno vprašljivost takega teksta, kot je biblijski - v dimenzijah, o katerih govori Buggle -, najbolje demonstrirati tako, da bi jim vedno znova prebrali tisto, kar se njihovi otroci učijo v šolah pod križem, polmesecem ali katerimkoli drugim simbolom (saj je povsem vseeno, katerim). Ker da bi se razpletla sprega banalne politične moči, reli-

Posebno ga čudi dejstvo, da teološke fakultete celo v današnji Nemčiji pravzaprav uživajo skoraj privilegiran status, kot da ne bi bili racionalni argumenti proti konsekventni biblijsko-krščanski religioznosti sploh nikdar izgovorjeni in kot da ne bi imeli prav nobene teže.

svetljenstva kot izhoda iz "samoizkrivljene mladostnosti" sploh mrimo. Znanost in vera se tako v postindustrijski dobi nista spravili, nista dosegli nobenega notranjega konsenza (tak je med tovrstnima instancama pravzaprav sploh nemogoč; Buggle ima prav: na univerzah je prostor le za kritiko religije, ne pa tudi za teologijo). Znanost in vera sta se namreč spravili v kapitalu in šele to dejstvo pojasnjuje samo po sebi sicer temeljno konfliktno strukturo recimo ameriške družbe, ki se že desetletja klata med postmoderno na eni in fundamentalističnim izničevanjem vseh konstituentov človeškega posameznika na drugi strani. Ali morda avstrijske, kjer je še pred nekaj leti eden od vodilnih ljudi VPÖ (ljudske stranke, prve do druge najmočnejše v državi, trenutno v vladni koaliciji s socialisti, op. prev.), hotel dati Boga v ustavo, in kjer se ob verskih

gije in etično indifereentne moderne znanosti (bodisi v Washingtonu ali v Savdski Arabiji - tudi to je vseeno), ni dovolj izpodbijati nevdržnih kozmoloških postavk o nastanku sveta. Veljalo bi vedno znova ponavljati: če svet ne more brez Boga, je treba iskati drugačnega od tega dosedanjega, ki se je zapisal v vseh mogočih pamfletih proti drugim, drugačnim, drugače mislečim. In ki nas - glede na to, da ga, ne da bi vedeli, v kaj verjamemo, še naprej sprejemamo - očitno ni naredil prav nič boljših. ■

1 Tekst je dostopen tudi v angleščini: <http://www.con-spiration.de/texte/english/2007/muellerklaue.html>. Razen da je interesanten kot informacija o tem, kaj in posebno koga sodobna teologija dojema kot nosilce novega ateizma, je ta Müllerjev tekst brez posebnega pomena za samo vprašanje, o katerem je govor.

Blišč in beda globalizacije

Stalnih zaposlitev je vse manj, socialnih neenakosti vse več. V modi so radikalni posegi v socialni sistem, zniževanje plač navzlic naraščajoči storilnosti. Dobički koncernov naraščajo, medtem ko plače padajo ... Ekonomske in politične razlage tega pojava se pogosto stekajo v eno besedo: globalizacija.

DARIO SVETEJ

V isoka tehnologija, nizki transportni stroški in svobodna trgovina omogočajo stapljanje sveta v eno samo tržišče. To ustvarja globalno konkurenco, tudi na trgu delovne sile. Globalizacija, pravijo tisti, ki imajo od nje koristi, je tako rekoč naraven proces, plod nezadržnega tehničnega in gospodarskega napredka. Nasprotniki tovrstnih nazorov to označujejo za nesmi-

sel. Globalna gospodarska prepletenost, pojasnjujejo, nikakor ni naravni pojav, temveč dosežek zavestne in usmerjene politike. Pogodba za pogodbo, zakon za zakonom, vselej so bile vlade in parlamenti tisti, ki so s svojimi sklepi odstranjevali ovire za mednarodni promet blaga in kapitala. Vladni politiki zahodnih industrijskih držav naj bi po njihovo sami sistematično vzpostavili stanje oziroma proces, ki mu sedaj niso kos. Eno je najbrž gotovo: globalno integracijo spremlja vzpon gospodarskopoličnega odrešitvenega nauka: neoliberalizem. Njegova glavna teza se poenostavljeno glasi: trg je dober, državni posegi pa slabi. Na podlagi idej vodilnega predstavnika te ekonomskopolitične šole, ameriškega ekonomista in nobelovca Milтона Friedmana, so liberalne vlade Zahoda v 80-ih letih preteklega stoletja to dogmo povzdignile v rdečo nit svoje politike. Deregulacija namesto državnega nadzora, liberalizacija trgovine in kapitalskega prometa ter privatizacija državnih podjetij so postale strateška orožja v trg verujočih vlad in mednarodnih gospodarskih organizacij, ki so jih usmerjali Svetovna banka, Mednarodni denarni sklad (IMF) in Svetovna trgovinska organizacija (WTO). Z omenjenimi instrumenti se bije boj za kapital, ki še traja. Naj gre za zračni promet ali telekomunikacije, banke, zavarovalnice, gradbeno industrijo, razvoj programske opreme ali delovno silo – nič in nihče ne sme biti izvzet iz zakona ponudbe in povpraševanja.

Globalizacija ima svojo ceno

Zlom partijskih diktatur vzhodnega bloka je dal omenjenemu nauku nov zalet in globalno prodornost. Nastopil je čas za vzpostavitev diktature svetovnega trga. Vendar "turbo-kapitalizem", kate-

rega prodor se zdi nezadržan, po mnenju številnih strokovnjakov ruši temelje svojega obstoja – delujočo državo in demokratično stabilnost. Tempo sprememb in prerazdelitve moči in blaginje stare socialne celice razjeda hitreje, kot nastajajo nove. Dosedanje državne blaginje izčrpavajo socialno substanco svojih vezi še hitreje kot ekološko. Neoliberalni ekonomisti in politiki še vedno pridigajo "ameriški model", a ta nemara nikjer ne kaže svojih posledic bolje kot prav v ZDA. V zvezni državi Kaliforniji, denimo, izdatki za zapore presega-jo ves izobraževalni proračun, več kot 28 milijonov Američanov pa se je utrdilo za zidovi zastraženih hiš, nebotičnikov in naselbin. Tudi Ev-

ropa, Japonska, Kitajska in Indija se razcepljajo na manjšino dobitnikov in večino poražencev. Za stotine in stotine milijonov ljudi velja, da globalizirani napredek ni vreden svojega imena. Prepad med bogatimi in revnimi je vse večji. Globalizacija torej ni v prid vsem, kot to razglajajo njeni spodbujevalci, za marsikoga pomeni celo napad na blaginjo in demokracijo. "Protest poražencev leti na vlade in politike, katerih zmožnost vplivanja na razvoj in usmerjanje dogodkov stalno kopni. Vseeno je, ali je treba vzpostaviti socialno pravičnost ali zavarovati okolje, omejiti moč medijev ali zatirati mednarodni kriminal: vselej je naloga za posamezno državo prezahtevna in prav tako praviloma

PODLUPO

Prelomni čas globalnih razsežnosti

Po mnenju nekaterih strokovnjakov živimo v prelomnem času globalnih razsežnosti, saj namesto vzpona in blaginje vsakdan večine človeštva vse očitneje določata propad, ekološko uničenje in kulturna degeneracija. Ne v ZDA ne v Evropi ni mogoče obvladati naraščajočega socialnega razslojevanja, okolju prijazna gospodarska rast in pravična razdelitev bogastva v tretjem svetu se zdita utopični. Najbogatejša petina vseh držav boja razpolaga s 84,7 odstotka svetovnega družbenega proizvoda. Med njihovimi državljani potekata 84,2 odstotka svetovne trgovine in v njihovi posesti je 85,5 odstotka vseh prihrankov. Od leta 1960 naj bi se razlika med najbogatejšimi in najrevnejšimi več kot podvojila. Premožnih 20 odstotkov drži zase 85 odstotkov svetovnega izkoriščanja lesa, 75 odstotkov predelave kovin in 70 odstotkov energije.

spodleti mednarodno uglaševanje. Ko pa vlade v vseh življenjsko pomembnih vprašanih prihodnosti samo še opozarjajo na premočne sile nadnacionalne ekonomije, politika postane le še igra nemoči, demokratična država pa izgubi svojo legitimacijo," sta v svoji knjižni uspešnici *Pasti globalizacije* že pred desetimi leti zapisala Hans-Peter Martin in Harald Schumann. Samo naivni teoretiki ali kratkovidni politiki lahko po njuno verjamejo, da je mogoče milijone ljudi leto za letom spravljati ob službe in socialno varnost, ne da bi zato kdajkoli plačali politično ceno.

Zadrega z globalizacijo

Procesa globalizacije pa ne kaže povezovati zgolj s politiko in z omenjenimi slabostmi. Zahvaljujoč tokovom blaga, kapitala in tehnologije, je svet danes dejansko povezan bolj kot kdajkoli prej, čeprav

drži, da so nacionalna gospodarstva že v preteklosti poskušala intenzivirati medsebojno sodelovanje. Mednarodna trgovina je imela vsaj od srednjega veka pogosto ključno vlogo v razvoju držav in regij. Gospodarska rast v mestnih državah, kot so bile denimo Benetke ali Genova, je bila odvisna od trgovine, ta pa je bila tudi ključni element procesa industrializacije. Z današnjega zornega kota bi proces intenzivnega povezovanja nacionalnih gospodarstev pred letom 1914 vendarle težko poimenovali globalizacija, saj velik del sveta ni sodeloval v njem. Prav tako je bilo nekoč zaradi manjše hitrosti transporta in komunikacij organiziranje tržišč in poslovanja podjetij na globalni ravni manj izvedljivo. Danes je število "neodvisnih držav", ki sodelujejo v procesu globalizacije, vendarle neprimerno večje. Čeprav se globalizacija izmi-

ka enostranskim definicijam, jo je vsaj z ekonomskega zornega kota mogoče definirati kot proces preobrazbe ločenih nacionalnih v integrirano svetovno gospodarstvo. To spreminjanje se v bistvu lahko doseže skozi tri kanale: mednarodno trgovino, ki je še zmeraj najpomembnejša zveza med gospodarstvi, kapital in difuzijo tehnologije, ki je deloma vzporedni produkt gibanja kapitala, produktov in rasti mednarodnih tokov informacij. Tehnološki napredek, kot globalna sila globalizacije, je po industrijski revoluciji zmanjšal transportne in komunikacijske stroške. Stroški premagovanja razdalj po zraku in morju so se od dvajsetih in tridesetih let prejšnjega stoletja zmanjšali za petino. Kar zadeva stroške komuniciranja, je triminutni telefonski klic London-New York leta 1920 veljal 250 dolarjev, v letu 1950 50 dolarjev, v letu 1990 pa 3,32 dolarja. Svet je prav tako doživel revolucijo v informacijski tehnologiji. Zadnji v nizu tehnoloških dosežkov je razvoj osebnih računalnikov, informacijske in komunikacijske tehnologije. Svetovno informacijsko mrežo je pred desetimi leti sestavljalo 180 milijonov internetnih strani, sedaj pa je teh že več milijard. Podjetja, prisotna na medmrežju, so globalna že od samega začetka. Najboljši primer za to je Amazon, ki je v prvih mesecih obstoja prodajal knjige kupcem iz več kot 40 držav, danes pa ima kupce v več kot 140 državah sveta ...

Svet se povezuje in ločuje

Toda trg meje ne le prestopa, ampak tudi zožuje. Primer? Filmska industrija. V povprečju nameni ameriška filmska industrija za en igrani film 59 milijonov dolarjev, te vsote pa evropski ali indijski producenti nikakor ne morejo dohajati. Glede na uporabljeno tehniko in opremo postavljajo ti filmi merila, ki jih lahko tekmeči le redko dosežejo. Tako se premoč Hollywooda in New Yorka v globalni tekmi samo še povečuje. Je mogoče trditi, da trg ponuja ljudem zgolj tisto, česar si želijo, ko pa reklamna industrija razpolaga z več sto milijardami dolarjev velikim proračunom, elita zavoljo dobičkov spodbuja žejo po enoličnem, njene reklamne agencije pa izkoriščajo kulise skupne sanjske domovine svojih strank? Da intenziviranje medregionalnih odnosov med gospodarsko najuspešnejši-

mi državami v današnjem času pomembno vpliva na vse ostale partnerje globalne tekme, še posebno pa na tiste, ki se ji (še) niso približali ali priključili, ni dvoma. Globalizacija prav zato napeljuje na razmišljanje, da gre za proces, ki prinaša neenakopravno delitev pozitivnih in negativnih učinkov. Takšno neravnotežje, opozarjajo ekonomisti, pelje k polarizaciji v smislu koncentracije manjšega števila držav in skupin, ki dosegajo dobičke, in večjega dela družbe, ki ustvarja izgube ali pa se v procesu globalizacije sooča z marginalizacijo. Globalizacija, polarizacija, koncentracija bogastva in marginalizacija so torej dve plati istega kovanca. Na eni strani lahko opazimo investicijske vire, rast, moderno tehnologijo in visoko razvite države, na drugi pa veliko držav in državljanov, ki so izključeni iz omenjenega procesa ali pa je njihov delež zreduciran na marginalno raven, ki pogosto prinaša več škode kot koristi. ■

PODLUPO

Amerikan Way za ves planet?

Svet postaja eno. Toda zakaj se je lahko širom sveta uveljavil prav ameriški ideal življenja, zakaj je zmagal prav Disney? Velikost ameriškega nacionalnega trga, vodilna geopolitična vloga ZDA po drugi svetovni vojni in njena moč v propagandnih bitkah hladne vojne so odigrali osrednjo, ne pa tudi edino odločilno vlogo, menijo poznavalci. Stalin je hotel biti vseмогочен, Mikki Miška pa je postala vseprisotna. Prepričljiv uspeh "disneyjevske kolonizacije globalne kulture" po Benjaminu R. Barberju počiva na pojavu, ki je star kot civilizacija: na konkurenci med težkim in lahkim, med počasnim in hitrim, med zapletenim in preprostim. Prvo je povezano z občudovanimi kulturnimi dosežki, drugo ustreza naši "ravnodušnosti, utrujenosti in lenobi. Disney, McDonald's in MTV se vsi sklicujejo na lahko, hitro in preprosto."

Nanotehnologije in gorilne ce

Jurij Avsec je kot docent zaposlen na Fakulteti za strojništvo v Mariboru in deluje na področju mehanike in termodinamike ter izvaja določena predavanja tudi na Fakulteti za logistiko v Celju. Ukvarja se z inženirskimi problemi na področju termomehanike, hlajenja, nanomehanike, nihanj rotodinamike in nelinearne mehanike. Svoja dela je predstavil v mnogih revijah in na simpozijih, je recenzent v mnogih mednarodnih revijah in urednik dveh novih mednarodnih revij.

DAŠA PURGAJ

Področja vaše znanstvene aktivnosti se spreminjajo. Pred nekaj leti ste se precej ukvarjali z neravnotežno in ravnotežno statično termodinamiko, ki je v preteklih desetih letih doživela nesluten razvoj. S pomočjo matematičnih modelov na osnovi statistične termodinamike lahko izračunamo vse termomehanske lastnosti v vseh agregatnih stanjih z veliko natančnostjo. Kaj vas trenutno najbolj navdušuje?

Veliko časa posvečam termičnim in nelinearnim problemom v termomehaniki, naomehaniki ter uporabi gorilnih celic. Žal moram povedati, da je slovenska industrija zelo slabo pripravljena na naslednjo industrijsko revolucijo, ki ji pravimo nanotehnologija. Prva revolucija se je začela okoli leta 1870 s pojavom parnega stroja. Sledila je uporaba elektrike, novih delovnih strojev in motorjev z notranjim izgorevanjem. Pred leti smo bili priča revoluciji z uporabo računalniške tehnologije in interneta, zdaj pa prihaja do nepredvidljivih dimenzij revolucije na področju nanotehnologije.

Nanotehnologija opisuje naprave, ki so narejene v rangu od enega mikrona do enega nanometra. Imele bodo ogromno specifično moč in zaradi majhnosti jih bo težko odkriti. Proizvodnja bo molekularna in molekularna proizvodnja bo izdelovala te nanonaprave. Sicer so jih nekaj v razvitih državah Evropske unije in ZDA že izdelali, se bo pa v večji meri to zgodilo v naslednjih desetih do dvajsetih letih. Uporabljali se bodo senzorstvi in čipi izredno majhnih dimenzij, cevčice izjemno majhnih debelin, v katerih bodo tekli tokovi fluidov oz. tekočin ali plinov. V teh tekočinah bodo nanodelci, ki bodo v osnovni tekočini spremenili termične lastnosti snovi. Nanotehnologija nam omogoča izdelavo materialov ali naprav, ki so lažje, hitrejšje, močnejše, ki imajo

popolnoma nove ali pa dodatne, specifične lastnosti.

Usmerjeni ste tudi v razvoj novih hladilnih sredstev, ki so prav tako povezana z nanotehnologijo. Na kak način?

Zaradi ekoloških problemov, učinkovitost grede in naraščanja emisij škodljivih plinov v ozračju so bila stara hladilna sredstva zamenjana

Nanotehnologija nam omogoča izdelavo materialov ali naprav, ki so lažje, hitrejšje, močnejše, ki imajo popolnoma nove ali pa dodatne, specifične lastnosti.

z ogljikovodiki ali pa z modernejšimi hladilnimi sredstvi. V bližnji prihodnosti pa bo prišlo do ponovne zamenjave hladilnih snovi z nanotekočinami oziroma nanohladili, ki bodo imela še boljše lastnosti, kot jih imajo sedanja hladilna sredstva. Kolikor je meni znano, je IBM od Argone National Laboratories že odkupil patent za hladilno sredstvo z nanotekočinami. Do sedaj so računalniki hlajeni zračno, nove generacije računalnikov pa bodo zaradi mnogo večjih zahtev po hlajenju in zaradi vedno večjih

Profesor Naterer, s katerim sodelujem, pa je skupaj s sodelavci izumil postopek – baker klorov proces. Proces omogoča dekompozicijo oz. razgradnjo vode na vodik in kisik.

moči procesorjev hlajeni tekočinsko, najbolj verjetno z nanotekočinami. Tudi koncerni, kot so Ford, GM, Mercedes, že testirajo nanotekočine za hlajenje motorjev.

Nanomehanika in mikromehanika postajata iz leta v leto bolj pomembni v moderni industriji. Ideje

o nevidnih letalih in črpalkah so danes že skoraj realnost. Hkrati pa so se pojavili novi problemi, o katerih prej nismo razmišljali. Vi se ukvarjate s termičnimi nihanji mikro nosilcev in nanocevk. Kaj pa tok tekočin v mikrokanalih?

Nanocevke so izredno drage komponente, navadno iz ogljika, in so velikosti nekaj nanometrov. V nekaterih laboratorijih so že sposo-

bni izmeriti frekvence nihanj posameznih nanocevk. Sam se ukvarjam s teoretičnimi izračuni nihanja nanocevk in mikronosilcev v odvisnosti od termičnih vplivov. Omenjene termične vibracije nanocevk so izjemnega pomena v nanomehanskih napravah, kot so oscilatorji, nabojni detektorji, senzorstvi ... Res pa je, da se ukvarjam tudi s tokom tekočine v mikrokanalih in nanokanalih in kar nekaj je že naprav, ki uporabljajo mikrokanale, kot so na primer analizatorji, laserske diode ...

V toku kapljevine s premerom cevi nekaj nanometrov ali mikrometrov se termodinamične in transportne lastnosti plina zaradi velikega vpliva površinskih efektov modelirajo povsem drugače. Tudi enačbe klasične hidromehanike ne veljajo v celotnem področju. Poleg temperature in tlaka posta-

ja pomembno tudi število Knudsenova. To število definira, v katerem režimu se nahaja tok tekočine. Od njega je odvisno, katero metodo je potrebno uporabljati za izračun toka fluidov v mikrokanalih. V klasičnih tokovih uporabljamo predvsem Navier-Stokesovo enačbo, s pomočjo katere lahko izračunavamo vse ostale veličine, se pravi, hitrost, temperaturni profil. Pri kompleksnih sistemih v mikrokanalih pa je potrebno uporabljati originalno Boltzmannovo enačbo. S pomočjo statistične mehanike in te enačbe je potrebno preračunavati tok tekočine v mikrokanalih.

Ker v Mariboru nimamo laboratorija za takšne raziskave, ki bi bile zelo drage, pa tudi slovenska industrija teh tehnologij zaenkrat še ne potrebuje, raziskujete in sodelujete z inštituti in laboratoriji v tujini. Katere bi izpostavili?

Na področju hladilne tehnike sodelujem s profesorjem Watanabem iz Tokia, ki je svetovno priznani strokovnjak in je bil zaposlen na Keio univerzi na Japonskem. Profesor Watanabe je tudi predsednik japonskega društva za hladilno tehniko. Na področju nanotehnologij sodelujem s kanadskimi inštituti, posebej s profesorjem Natererjem iz Toronta. Razen tega sodelujem tudi s profesorjem Leipertzem iz Erlangena predvsem na področju termodinamike, izračuna termodinamičnih lastnosti hladilnih snovi in laserskih tehnologij.

Kaže, da vas zanima, kar je mikroskopsko majhno, spuščate se na raven molekul. Na področju termodinamike obstaja dilema, ali je pet zakonov termodinamike špekulacija ali resničnost. Kakšno je vaše mnenje? Katere zakone poznamo in kateri je potencialno nov?

Ničti ali izkustveni zakon pravi, da če sta dva sistema v ravnotežju s tretjim, potem morata biti v medsebojnem termičnem ravnotež-

lice – sedanjost in prihodnost

ju tudi oba med seboj. To je popolnoma izkustveni zakon. Obstaja prvi ali ohranitveni zakon, ki sta ga formulirala Joule in Mayer okoli leta 1870. Drugi zakon termodinamike dejansko uvaja pojem entropije. Utemeljitelji drugega zakona so Clausius, Carnot in Caratheodory. Clausius je rekel, da toplota ne more prehajati sama od sebe s telesa z nižjo temperaturo na telo z višjo temperaturo. Drugi zakon je glavni in osnovni zakon termodinamike prav zaradi pojma entropije in abstraktnosti entropije, ki ga ta zakon uvaja. Obstaja še tretji zakon termodinamike, ki ga je formuliral Nernst v začetku 20. stoletja. Ta zakon pravi, da je pri temperaturi nič Kelvinov entropija trdnih teles enaka nič. Poleg teh štirih priznanih zakonov obstaja še cela vrsta idej in osnov, kako bi dodali še katerikoli novi zakon termodinamike. Mogoče se bo uveljavil Kellyjev iz leta 1973, in sicer

da je najvišja možna temperatura v sistemu $1,2 \times 10^{12}$ Kelvina, kar je že zelo visoka temperatura. Prav zaradi izredno visoke temperature in kvantno mehanskih problemov, ki se pojavijo, pa v inženirski praksi take temperature sploh ne obstajajo in ni potrebe po tem četrtem zakonu termodinamike, res pa je, da do zdaj še nobeden ni prekoračil te temperature.

Eden od večjih ekoloških onesnaževalcev je promet, kjer sedanji motorji z notranjim izgorevanjem porabijo ogromno zraka in ga zastrupljajo z izpušnimi plini. Med uvedbo prijaznejših tehnologij zagotovo spadajo gorilne celice. Te so že razvite, problematika pa se pojavlja pri proizvodnji vodika. V čem je prednost gorilnih celic?

Obstaja več tipov gorilnih celic. Nekatere gorilne celice so primerne predvsem za oblike vozilskih pogonov. Predvidevajo pa, da bo-

do v laboratorijih razvili tudi gorilne celice za »pogon« mobitelov in ur. Največji problem pri masovni uporabi gorilnih celic je proizvodnja goriva, se pravi vodika. Ta se danes pridobiva predvsem iz ogljikovodikov, torej nafte. Obstaja cela vrsta alternativnih postopkov, s katerimi bi lahko pridobivali vodik, a v praksi žal noben ni dobil prednosti. Želja recimo Atomic Energy of Canada, ki je konzorcij, ki kontrolira jedrske elektrarne v Kanadi, v kateri imajo viške toplotne energije, je viške toplotne energije uporabljati za proizvodnjo vodika. Profesor Naterer, s katerim sodelujem, pa je skupaj s sodelavci izumil postopek – baker klorov proces. Proces omogoča dekompozicijo oz. razgradnjo vode na vodik in kisik. Omenjen postopek predvideva najcenejšo možno varianto za proizvodnjo vodika. Elektroliza bi bila dražja. Sam pomagam pri

izračunu termodinamičnih lastnosti za nekatere snovi, ki so zelo slabo poznane. Baker klorove spojine so namreč bile zelo slabo proučevane v laboratorijih in ni ustreznih rezultatov meritev oziroma jih je zelo malo.

Gorilna celica je v principu energijski pretvornik, ki pretvarja kemijsko vezano energijo v gorivu v neposredno električno energijo. Ko pride vodik v stik s kisikom, se sproži reakcija in nastaja vodna para. Kdaj lahko pričakujemo serijsko proizvodnjo avtomobilov z gorilnimi celicami?

Cena goriva je vsako leto višja in naraščala bo tudi v prihodnosti, zato bo uporaba gorilnih celic omogočena v masovni eksploataciji v naslednjih desetih do dvajsetih letih, če bo seveda rešen problem proizvodnje vodika, kar pa kaže, da bo kmalu. Gorilne celice imajo veliko prednost pred sedanji motorji z notranjim izgorevanjem, saj je njihov produkt voda. Delujejo tudi z mnogo manjšim hrupom.

Ali je vodik res tako prijazen? Ima nekaj neprijetnih lastnosti. Utekočini se šele pri zelo nizki temperaturi -253 stopinj Celzija. Kako ohranjati takšno temperaturo oziroma na splošno pridobivati vodik? Bo vodik pridobivala ena država in se bo transportiral, kakšni so načrti?

Če bo obveljal baker klorov model, bi lahko vsaka država pridelovala svoj vodik. Ali pa bi bile v Evropski uniji recimo tri države, ki bi pridelovale dovolj veliko količino vodika za celotno Evropo. V vsakem primeru pa bo potreben še transport vodika po Evropi in tukaj se bodo pojavili določeni problemi in izgube. Obstaja pa cela vrsta možnih postopkov transporta vodika, ki so sedaj še fantastika, mogoče pa se bo eden od teh uveljavil. Naj pa še poudarim, da je gorilna celica samo ena od alternativnih možnosti pogona vozil, ladij in ostalih transportnih sredstev v naslednjih desetletjih. Obstajajo tudi že druge oblike pogonov, kot so vodikov motor, hibridni motor, motor na sončno energijo ... Vsak od njih pa ima določene prednosti in slabosti.

FOTO: Nika Klampfer

Krvava spirala nasilja v

Prikrivanje resnice, manipuliranje z javnostjo, teorije zarote in dvojna merila zaznamujejo konflikt med Izraelci in Palestinci. Podvržena jim je tako mednarodna skupnost kot mediji, ki o njem poročajo.

ALEŠ KUSTEC

Hamas izstrelil več kot 40 raket na južni Izrael. Ena izmed raket je zadela parkirišče v bližini visoke šole Sapir in pri tem ubila 47-letnega študenta.« (CNN, 27.2.2008) Naslednji dan je iz mesta Sderot, kjer se je tragedija zgodila, poročal znani poročevalec za CNN, Ben Wederman: »Ljudje se morajo zateči v zaklonišča. Poleg tega se ne da storiti ničesar, kar bi ustavilo izstreljeno raketo.« Med poročanjem je moral novinar CNN zbežati v zaklonišče, saj se je sprožil alarm, ki opozarja, da je bila izstreljena nova raketa iz Gaze. Pokojni študent Ron Yehiye je bil po dolgem času od maja lanskega leta prva žrtev omenjenih raket. Od leta 2001 so rakete, izstreljene iz Gaze, ubile 14 Izraelcev in ranile čez sto ljudi. Za napad je bil takoj okrivljen Hamas. Vendar kot vedno v tem konfliktu obstaja še druga plat zgodbe. Še isti dan, preden je raketa ubila izraelskega študenta, je izraelska vojska z letalskim napadom ubila pet pomembnih Hamasovih pripadnikov. »Zatišje«, ki je vladalo pred grozljivimi dnevi, ki so sledili, je torej prekršila izraelska vojska in ne Hamas.

»Holokavst« nad Gazo

»Če se bodo napadi stopnjevali in bodo rakete letele globlje na izraelsko ozemlje, si bodo (prebivalci Gaze) nakopali holokavst, saj bomo uporabili vsa sredstva, da se ubranimo,« je dejal namestnik izraelskega obrambnega ministra Matan Vilnai. Beseda »shoah«, ki jo je uporabil Vilnai, v hebrejščini pomeni holokavst ali katastrofo. Seveda je izraelsko zunanje ministrstvo kasneje sporočilo, da je bila mišljena katastrofa. Tudi novinarjem v Izraelu so naročili, naj uporabljajo besedo katastrofa, saj bi jim beseda holokavst v mednarodnih vodah lahko škodovala. Vendar besedo »shoah« v Izraelu izjemno redko upo-

rablja izven konteksta nacističnega genocida nad Judi v času II. svetovne vojne. Kakor koli že, naj je Vilnai to mislil ali ne, je Gaza doživela holokavst. Eden izmed najhujših vojaških napadov na Gazo v zadnjih letih je vseboval zračne napade z lovci F16, obstreljevanje z raketami in napad s pehoto. V povračilnem ukrepu (na povračilni ukrep Hamas), ki je trajal pet dni, je umrlo okoli 110 Palestincev. Po navajanju izraelske organizacije za človekove pravice B'tselem je bilo med ubitimi več kot polovica civilistov ter 25 otrok. V zračnem napadu na vladno poslopje je umrl šest mesecev star dojenček. Njegov oče, Naser al-Bor'i, je dejal: »Dojenček je sesal mleko in se igral s svojo mamo. Sam sem bral knjigo, ko je raketa zadela ministrstvo za notranje zadeve. Po prvi raketi je zmanjkalo elektrike in nastala je tema. Strop se je začel krušiti in poškodoval glavo mojega otroka. Nato sta sledili še dve raketi.« Tudi štirje otroci, ki so igrali nogomet v bližini svojega doma, so umrli, ko jih je zadela izraelska raketa. Organizacija B'tselem je v raziskovanju tega dogodka ugotovila, da v bližini otrok ni bilo nobenih borcev, kvečjemu se je izstreljevalec raket nahajal 100 metrov od otrok. Po poročanju palestinskega novinarja iz Gaze, Mohammeda Omerja, je izraelska vojska uporabljala rakete, ki zažigajo telo. Po umiku izraelske vojske iz Gaze je njene ulice namreč zajel nepopisan smrad po sežganih delih telesa, ki jih zaradi nenehnih napadov niso mogli prej umakniti. Na povračilo (na povračilo) ni bilo potrebno čakati dolgo. Že čez par dni je palestinski napadalec iz Jeruzalema na tamkajšnji judovski šoli ubil 8 šolarjev. Ameriški predsednik George Bush je takoj izrazil sožalje: »Ta barbarski in zloben napad na nedolžne civiliste zahteva obsodbo vsakega naroda.« Glede ubitih palestinskih otrok ni rekel ničesar. Krog maščevanja

in krvi je bil ponovno sklenjen. Rezultat, če temu lahko tako sploh rečemo, je bil sledeč: 11 mrtvih Izraelcev, v napadu na Gazo sta namreč umrla tudi dva izraelska vojaka, in 110 mrtvih Palestincev. Povsem v skladu z izjavo izraelskega premiera Ehuda Olmerta izpred dveh let: »Zelo mi je žal za prebivalce Gaze, vendar so življenja, varnost in blaginja prebivalcev Sderota bolj pomembna.«

Največji zapor na svetu

Po načrtu tedanjega izraelskega premiera Ariela Sharona so iz Gaze leta 2005 izselili vseh devet tisoč judovskih naseljencev, za kar si je Ariel Sharon prislužil pohvalo mednarodne skupnosti, pa čeprav se je istega leta na Zahodni breg preselilo novih 14 tisoč judov-

skih naseljencev, večina jih je prišla prav iz Gaze. Vendar je Izrael ohranil okupacijo nad Gazo, saj še danes nadzoruje večino mejnih prehodov Gaze in njene teritorialne vode ter zračni prostor. S prevratom Hamas nad Fatahom v Gazi so se humanitarne razmere poslabšale, saj je Izrael uvedel gospodarsko zaporo. Nasploh je Gaza največji zapor na svetu, saj je povsem obdana s kovinsko ograjo na izraelski strani in osem metrov visokim betonskim zidom na egipčanski strani. Znotraj ograjenega območja na 360 km² (40 km dolžine ob obali in 10 km v notranjost) pa živi 1,5 milijona Palestincev. Izhod ljudi in dobrin nadzoruje paznik zopora oziroma izraelska vojska. Po mednarodnem pravu bi moral Izrael kot okupacijska sila zagotavljati blaginjo civilnemu

Izraelski premier Ehud Olmert: »Zelo mi je žal za prebivalce Gaze, vendar so življenja, varnost in blaginja prebivalcev Sderota (v Izraelu) bolj pomembna.«

Sveti deželi

prebivalstvu v Gazi, a je nasprotno skupina osmih britanskih človekoljubnih organizacij nedavno opisala tamkajšnje razmere kot največjo humanitarno krizo po okupaciji leta 1967. Več kot 80 % prebivalcev Gaze je namreč odvisnih od humanitarne pomoči. Ob tem pa Izrael omejuje tudi uvoz določenih humanitarnih dobrin. Moteno je tudi delovanje osrednje elektrarne v Gazi, saj Izrael ne dovoljuje dostave zadostne količine goriva. Zaradi tega obstaja 20-odstotni primanjkljaj elektrike. 210 tisoč ljudi ima dostop do pitne vode samo do dve uri na dan, ker je zaradi pomanjkanja elektrike onemogočeno črpanje vode. Tudi bolnišnice so deležne električnega izpada do 8 ur na dan, zato se morajo zanašati na pomožne generatorje, za ka-

tere prav tako primanjkuje goriva. Kriza je konec januarja po popolni blokadi Gaze privedla do ljudske vstaje. Potem ko so pripadniki Hamasa ponoči razstrelili dele betonskega zidu, ki ločuje Gazo od Egipta, so naslednji dan prebivalci Gaze v množičnem številu ne glede na obmejne egiptovske varnostne sile vdrli v Egipt, da bi si nakupile najnujnejše potrebščine. Po dnevih svobode je bila meja z Egiptom ponovno zaprta. Omenjena skupina človekoljubnih organizacij je zahtevala spremembo politike Izraela in mednarodne skupnosti. Izolacija in blokada Gaze po njihovem mnenju ne prinašata rezultatov. A Izrael vztraja s politiko kolektivnega kaznovanja prebivalcev Gaze, saj kot je dejal Ehud Olmert: »Kar se mene tiče, lahko vsi pre-

bivalci Gaze hodijo peš in so brez goriva za svoje avtomobile, saj jih vodi morilski teroristični režim, ki ljudem na jugu Izraela ne dovoli, da bi živeli v miru.«

Američani razdirajo Palestince

Kot je v članku za Vanity Fair razkril David Rose, Američani v zadnjih letih diktirajo vsak korak palestinskega vodstva iz vrst Fataha. Ko je na parlamentarnih volitvah leta 2006 z 60 % glasov presenetljivo zmagal Hamas, so ZDA in tudi EU bojkotirale Hamas ter ustavile neposredno pomoč. Palestinski predsednik Mahmud Abas je nato pod ameriškim pritiskom razpustil vlado narodne enotnosti, ki sta jo Fatah in Hamas sklenila s pomočjo Saudske Arabije, ter uvedel začasno vlado iz vrst Fataha. V vmesnem času pa so Američani na skrivaj oboroževali Fatah, da bi preprečili upor Hamasa. Po mnenju nekdanjega svetovalca ameriškega podpredsednika Dicka Cheneyja za Bližnji vzhod, Davida Wurmserja, je Hamas izvedel preventivni vojaški prevrat v Gazi zaradi načrtovanega prevrata Fataha s pomočjo Američanov. Da je politika palestinskega predsednika povsem v rokah Američanov, je bilo lepo razvidno, ko je sam med izraelskim bombardiranjem Gaze najprej napovedal zamrznitev pogajanj z Izraelci, kar je bilo najmanj, kar je lahko storil, vendar pa je kasneje, ko ga je po telefonu poklicala Condoleezza Rice, povsem obrnil ploščo in vzel nazaj svojo izjavo. S tem je izgubil še tisto malo kredibilnosti, ki jo ima med palestinskim ljudstvom. Brez podpore ZDA in Izraela, ki ga podpirata kot partnerja za mir, se ne bi mogel obdržati kot voditelj med Palestinci. Tudi Izraelu je povsem v interesu, da so Palestinci med sabo razdeljeni, saj bi se skupaj učinkoviteje upirali proti izraelski okupaciji. Tako pa Izrael ne glede na mirovne pogovore, ki potekajo po Annapolisu, nadaljuje z gradnjo judovskih naselij na Zahodnem bregu in s prisvojitvijo še več ozemlja. Širitveni načrt, ki ga je prejšnji mesec podprla izraelska vlada, predvideva gradnjo 750 novih stanovanj v naselbini Givat Zeevu v bližini Jeruzalema, pa čeprav Bushev mirovni načrt (Road map) od Izraelcev zahteva zamrznitev naselbinske gradnje. A predstavnik izraelske vlade za javnost, Mark Regev, je le dejal: »Gradnja znotraj večjih

naselbinskih blokov, ki bodo ostali del Izraela ob katerem koli dogovoru, se bo nadaljevala, saj je to dosledno z našo dolgoletno pozicijo.« Ne le da Izrael z gradnjo v naselbinah otežuje mirovne pogovore, temveč z njimi tudi v naprej določa končni mirovni dogovor.

Repriza že videne zgodbe

Po krvavih dneh na obeh straneh je zavladalo zatišje. Število Hamasovih raket se je občutno znižalo na dve do tri rakete na dan. Egipčani so vložili veliko navora, da bi dosegli uradno ustavitev ognja. In potem se je zgodilo nekaj, saj je bilo ponovno izstreljenih 22 raket iz Gaze na območje Sderota. Seveda so takoj poletela izraelska letala in po tednu dni izvedla napad na območje Gaze. Kaj je prekinilo zatišje med obema stranema? Hamas? Ne. Temveč izraelska vojska, ki je v Betlehemu na Zahodnem bregu ubila štiri palestinske borce, potem ko so njihov avto dobesedno zasuli s strelji. Omenjeni »krivci« po besedah izraelske obveščevalne službe Shin Bet trenutno niso načrtovali nobenega napada. Njihova krivda je bila, da sta dva izmed štirih leta 2001 sodelovala v napadu, v katerem so bili ubiti Izraelci. Njihov izvirni greh je bil, da so imeli na svojih rokah judovsko kri, kot se je izrazil izraelski obrambni minister Ehud Barak. Očitno se takšen greh kaznuje s smrtjo. A koliko Judov ima na svojih rokah palestinsko kri? Najverjetneje jo ima na svojih rokah tudi Ehud Barak, saj se domneva, da je prav Barak organiziral atentat na Abu Jihada, nekdanjega voditelja PLO in prijatelja Yasserja Arafata, v Tunisu. A pustimo to ob strani. S takšno logiko maščevanja ne bodo Izraelci in Palestinci nikoli dosegli miru, temveč tako, kot je po zadnjem krogu krvavega nasilja predlagala izraelsko mirovniška skupina Gush Shalom: »Končati moramo s pobesnelim krogom prelivanja krvi. Nič več ubijanja Izraelcev v Jeruzalemu, nič več ubijanja Palestincev v Gazi, nič več ubijanja nikjer. Krog maščevanja na osnovi maščevanja ter sovraštva na osnovi sovraštva se nadaljuje in zahteva nove žrtve vsak dan. Ta krog mora biti prekinjen. Dosežena mora biti popolna prekinitev ognja, vključno z napadi Izraelcev na Palestince in z napadi Palestincev na Izraelce. Le tako bomo ustvarili boljšo atmosfero za začetek resnih pogajanj.«

Po mnenju Davida Wurmserja je Hamas izvedel preventivni vojaški prevrat v Gazi zaradi načrtovanega prevrata Fataha s pomočjo Američanov.

Gaučo – južnoameriški kavboj

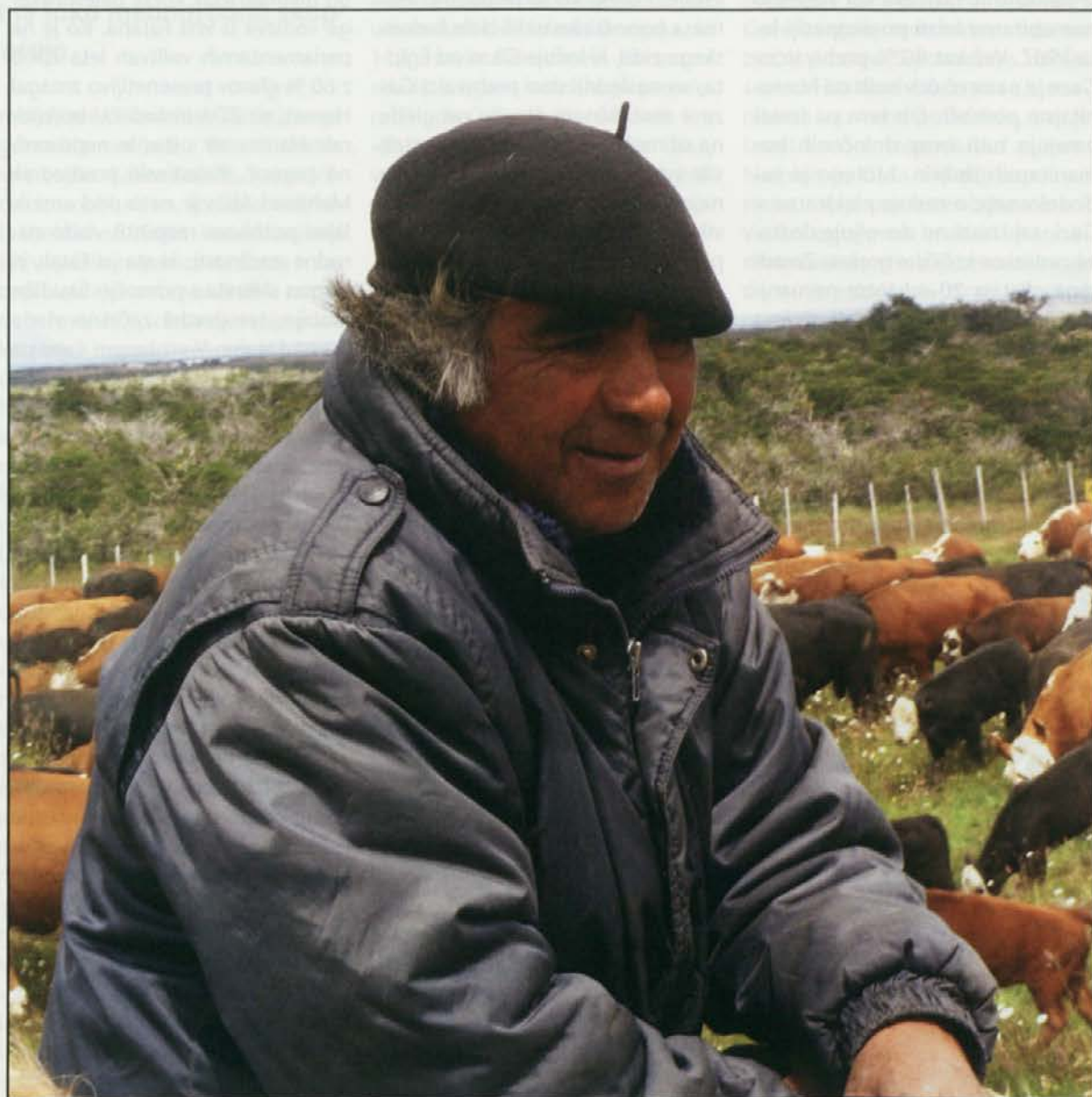
Gaučo pomeni za južnoameriška prostranstva legendo o junaštvu, spretnosti in sposobnosti preživetja v nekoč divjih krajih, v modernih časih pa je predvsem človek, ki je rojen in živi za konje. Mate, asado, facón, boleadores, recado ... so samo nekatere značilnosti iz njihovega skromnega življenja v divjini pod milim nebom.

BORIS STRMŠEK

Čokati možakar črnih oči mi svetuje: »Če potrebujeta konje, bo gaučo Gerra kar pravi. Tam na koncu travnika pod hribom ima hišo.« Konje vidiva že od daleč. Ko potrkava na vrata skromnega domovanja, nama odpre gospa srednjih let. »Eeee, gaucho Gerra?« previdno vprašam. »Si, si!« se nasmeji in pokliče: »Rodolfo, ven go! Dva gringota te iščeta.« Prikaže se zagorel možakar nizke postave s ponošenim rjavim klobukom in brki, oblečen v široke hlače in belo srajco, na nogah ima škornje, okoli pasu pa navit nekakšen rdeč trak. Povprašava za transport s konji do baznega tabora in takoj se dogovorimo. Kasneje, ko vežemo najine nahrbtnike na konje, opazim, da ima zadaj za pasom zataknen nož. Nevaren možakar, ni kaj! Kasneje sem slišal zgodbe, po katerih je bil menda pred Gerro tukaj drug gaučo. Ko je prišel Gerra, je tisti gaučo nenadoma izginil. Nihče ne ve, kam je odšel. Oziroma če je sploh odšel. Po dolgih letih sem spet prišel v Patagonijo. Vas Chalten se je precej povečala, turizem se je tukaj zelo razmahnil. Ko tako ob glavni ulici posedamo in srkamo pivo, se mimo pripelje stara kamioneta in za volanom znan obraz. Gerra je po štirinajstih letih še vedno isti. Le s konji ne sme več transportirati opreme plezalcem v tabore pod gorami. Menda se zaradi tega uničujejo poti. Ampak povpraševanje po konjih je še vedno veliko, saj se veliko obiskovalcev tega konca Patagonije odloči za ježo s konji po dolinah in tukajšnji izredno zanimivi naravi.

Mojstri preživetja in odlični bori

Kdo so sploh bili oziroma so še, kolikor jih je pač ostalo, gauči? Gaučo oziroma gaucho je bil prvotno nekakšen južnoameriški nomad na konju, kasneje pa predvsem človek, ki je bil mojster preživetja v neskončnih prostranstvih Južne Amerike, seveda pa si ga še vedno ne moremo

zamisliti brez konja. Predvsem v argentinski pampi gauči še vedno slovijo kot ljudje, ki se izvrstno znajdejo na konju in povsod v divjini. Nekeč je bila ne glede na vremenske razmere in letni čas njihova postelja gola zemlja, njihov pončo jim je bil odeja, sedlo pa blazina. Ker so bili mojstri vseh mogočih opravil, so bili v času naseljevanja južnoameriških prostranstev skoraj nepogrešljivi, čeprav je bila sprva oznaka gaučo precej negativnega pomena. Imeli so jih za lene potepuhe na konjih, ki so občasno tudi kaj ukradli za preživetje. Delali so, ko je bilo to nujno potrebno, sicer pa so potrebovali samo obleko in konja, ostalo jim

je dala narava. Pa vendar brez njih ni bilo borbe za neodvisnost, ki si jo je Argentina priborila na začetku 19. stoletja, prav tako pa so se precej izkazali v borbi proti Indijancem, ki so bili tukaj na jugu Južne Amerike precej trdoživi. Komaj v drugi polovici 19. stoletja jih je vojska nekako ukrotila, kar seveda pomeni, da so jih veliko pobili, ostale spravili v rezerva-te, njihovo zemljo pa so si prisvojili belci. Indijance je beli človek skoraj popolnoma iztrebil, dežela je sedaj večinoma poseljena, gauči pa so se počasi ustalili. Gaučo je bil neke vrste južnoameriški kavboj. Preživetje v divjini si je zagotovil samo z nožem, lasom in po-

sebnimi krogli, povezanimi z vrvo – boleadoras, ki jih je uporabljal za lovljenje divjih konjev, goveda in večjih živali, kot so na primer nandui (južnoameriški noji), srnjad, guanaki (sorodnik lame) in drugo. To preprosto orožje ali bolje orodje so gauči verjetno prevzeli od Indijancev, ki so poseljevali prostranstva Argentine. Še posebej Tehuelche na jugu v Patagoniji so bili divji in so delali velike preglavice tako raziskovalcem, kakor tudi prišlekom, ki so počasi zasedali njihova ozemlja. Izredno dobro so se znašli v na sicer navidezni ravninah pampe. Razumljivo, saj so prišli v te kraje že pred dobri 10.000 leti, Patagonijo dodo-

bra spoznali in se prilagodili divjim klimatskim razmeram. Gauči v iznajdljivosti in preživetju v naravi niso prav nič zaostajali za Indijanci, saj so živeli ves čas v naravi in bili mojstri za iskanje sledi, ki so jih lahko našli tudi ponoči. Ko se je govedo, ki so ga pripeljali s seboj belci, razširilo po prostrani pampi, so se pogosto preživljali z lovljenjem živine, ki so jo nato prodajali na sejmiših v mestih. Sedaj teh časov, ki so nam Evropejcem sicer bolj poznani z osvajanja divjega zahoda oziroma prostranstev Severne Amerike, tudi v Argentini, Čilu in sosednjih državah ni več. So pa gauči seveda nepogrešljivi na velikih kmetijah – estancijah, kjer je življenje za njih še vedno sinonim svobode. Veliko zemlje, pašniki, živina in seveda večino dneva na konju.

Rojeni na konjih

Pomen »gaucho« je dobil z leti nekoliko drugačen pomen. Sedaj so to ljudje, ki se večinoma ukvarjajo s konji in pasejo živino. Še vedno pa slovijo po skromnosti. Pod najvišjim andskim vrhom Aconcagua je treba v nekaj deset kilometrov oddaljene bazne tabore pod goro spraviti vso opremo in to seveda ne gre brez mul, ki so mešanica med konji in osli ter dovolj vzdržljive za prenašanje težkih tovorov gor in dol. In fantje, ki spremljajo mule, dajejo videz, kakor da so se rodili na konjih. Če kakšna mula zbežlja s poti, jo hitro ustavijo z »boleadores«. Na konjih so cele dneve, ne glede na to, ali je vreme lepo ali pa brije veter, dežuje ali celo sneži. Zagorelih obrazov ob večerih nazdravljajo v vaški kantini.

Ko nas je v Puerto Natalesu v čilski Patagoniji doletel prisilen enodnevni počitek, ker nismo dobili vozovnic za avtobuse, smo se odločili za druženje s konji. Pravzaprav jahanje po okolici. In nas je prišla iskat starejša gospa v razmajani kamioneti ter zapeljala iz mesta do skromne hiške sredi pašnikov. Pričakal nas je možakar, ki je pravzaprav zelo tipičen za gauča. Ponošen klobuk, brki, široke hlače in jahalni škornji. Verjetno je nekje skrival tudi nož. Brez njega tako nihče ne more, saj ne gre za orožje, temveč orodje. Pogledal nas je, malo ocenil in vsakemu dal primernega konja. Tisti dan smo se nagalopirali in marsikaj naučili o konjih. Pa še povedal in pokazal nam je veliko zanimivih reči. Predvsem ni lahko preživeti v teh krajih s konji. Na srečo se vse

več turistov odloča za ježo, kar je dodaten zaslužek. Peljal nas je v nekakšno delavnico, kjer je sam delal sedla in ostale izdelke iz usnja, ki so potrebni za konjsko opravo. Zime so bolj problematične, saj so dolge. Pred nekaj leti je že na začetku zime

ponašajo ponekod v Južni Ameriki, predvsem v Argentini in Čilu. Tukaj gre tako za jahalno opravo, različna orodja, kot tudi za nekatere dejavnosti. Tako je bilo recado oz. sedlo gaučov kljub njihovi skromnosti in včasih celo razcapanemu videzu

Gaučo je bil neke vrste južnoameriški kavboj. Preživetje v divjini si je zagotovil samo z nožem, lasom in posebnimi krogli, povezanimi z vrvjo – boleadoras, ki jih je uporabljal za lovljenje divjih konjev, goveda in večjih živali.

zapadlo pet metrov snega in kar nekaj konjev mu je poginilo. Kopal so tunele do ceste, ki je sploh nihče ni mogel splužiti. Ampak nekako se živi. Sicer pa iz življenja gaučov izvira precej tradicij, ki so se ohranile in s katerimi se sedaj pravzaprav

pogosto okrašeno s srebrom in raznimi dragocenimi okraski. K temu seveda gredo tudi srebrne ostroge, če si je gaučo lahko privoščil obutev. Pogosto so namreč jahali tudi bosí ali pa kar v mokasinom podobnih preprostih čevljih. Podjetnej-

ši so imeli usnjene škornje. Facón je bil tradicionalen nož, ki je bil namenjen preživetju v naravi, v primeru kakšnih preprirov pa se je hitro pojavil v rokah divjih možakarjev in se neredko okrasil s krvjo. Pitje čaja »mate« je še ena od tradicij, ki je predvsem v Argentini zelo pogosta. S čajem napolnijo majhne posodice, običajno so kar iz bučk, ga prelijejo z vročo vodo in nato srkajo z nekakšnimi dolgimi kovinskimi slamicami, ki imajo spodaj na koncu filter. Asado ali meso na žaru je v pravi izvedbi odraz življenja gaučov. Na preprostih žarih pripravijo pravzaprav skoraj vse dele živali, marsikaj bi pri nas zavrgli. Konjske dirke in druge jahalne večine, žigosanje goveda in konjev (yerra), ponekod še lahko vidimo vozove z ogromnimi kolesi (carretas), s katerimi so nekoč potovali in naseljevali nepregledna južnoameriška prostranstva ... Gaučo še vedno živi. ■

»Vpliv« Kosova na igre v Pe

Ker je Kosovo mednarodni problem, je dejanje Čavića toliko bolj odmevno zaradi prihajajočih olimpijskih iger v Peking. Kosovo se je odcepilo, podobno bi rad Tibet. Tega v Peking u nočejo slišati.

MILAN LAZAREVIĆ

Kar dva dni je Evropska plavalna zveza (LEN) potrebovala, da je razvozlala napis v cirilici na majici srbskega plavalca Milorada Čavića. Nato ga je izključila z evropskega prvenstva. Plavalec Čavić je po izključitvi uteho našel tudi pri srbskem predsedniku Borisu Tadiću, ki je obsodil odločitev LEN-a. Čavić je na podelitvi medalj ob osvojitvi naslova na 50 m delfin nosil majico z napisom »Kosovo je Srbija«, kar so pri Evropski plavalni zvezi ocenili kot očitno politično dejanje in kršenje njenih pravil. Če ne bi bilo te izključitve, bi gotovo osvojil vsaj še eno kolajno. »Ni mi žal,« je ob vrnitvi dejal Čavić, srbska zveza pa je morala plačati sedem tisoč evrov. Čavić je s to potezo postal novi junak v svoji deželi, ki si še kako želi, da mednarodna javnost ne bi priznala Kosova, ampak tudi to, da je ta zdaj že bivša pokrajina še vedno srbska. Še več! Srbsko elektrogospodarstvo mu bo za priprave za Peking namenilo kar 40 tisoč evrov. Ta denar bodo po besedah vodilnih mož podjetja namenili vzorniku številnim mladim v Srbiji.

Poziv k bojkotu

Ker je Kosovo mednarodni problem, je dejanje Čavića toliko bolj odmevno zaradi prihajajočih olimpijskih iger v Peking. Kosovo se je odcepilo, podobno bi rad Tibet. Tega v Peking u nočejo slišati in so nasilno zatrli proteste v tej pokrajini. Predsednik Mednarodnega olimpijskega komiteja (MOK) Jacques Rogge je pozval Kitajce in Tibetance k umiritvi protestov, v Evropi in drugod po svetu se vse glasneje izgovarja beseda »bojkot«.

Prvi je začel režiser Steven Spielberg, ki je zavrnil režiranje otvoritvene in zaključne slovesnosti. Razlog je nezadostna kitajska vplivnost na svoje zaveznike v Sudanu pri reševanju krize v Darfurju. Kitajska naj bi prodajala velike količine orožja tej državi, na-

Sporna majica

silje v Tibetu je samo še pospešilo aktivnosti politikov in športnih delavcev. »MOK ni politična, niti aktivistična organizacija. Naša odgovornost je, da za športnike pripravimo čim boljše igre v Peking. Nasilje je v na-

Srbski plavalec Milorad Čavić je doma junak, od sponzorjev bo za nastop na olimpijskih igrah prejel 40 tisoč evrov.

sprotju z olimpijskim duhom,« je tako Rogge sporočil svetu, ko so v antični Olimpiji slovesno prižgali olimpijski ogenj. Svečanost so skušali zmotiti protestniki, a jih je policija večino aretirala. »Verjamemo, da se bo Kitajska spremenila na boljše. Olimpijske igre so sile dobrega. So katali-

zator sprememb, ne pa tudi zdravilo za vse slabosti,« je bil odkrit Belgijec. Po nemirih v Tibetu in sosednjih kitajskih provincah se je vzdignil val ogorčenja nad pasivnostjo MOK-a. Med zatiranjem protestov so kitajske sile ubile več kot sto Tibetancev. Vse več nevladnih organizacij poziva k boj-

va. Verjamemo, da so oblasti v državah, kjer bo potovala olimpijska bakla, dovolj odgovorne, da bodo lahko zagotovile nemoteno pot olimpijskega ognja. Bakla bo tako potovala čet Tibet, obiskala njegovo prestolnico Lhaso in s 8848 metri najvišji vrh na svetu Mount Everest.

kotu avgustovskih olimpijskih iger. Kar v zgodovini olimpizma ne bi bilo prvič. Moskva in Los Angeles sta utrpela škodo zaradi uradne politike in hladne vojne. Zdaj je položaj povsem drugačen, hladne vojne ni več,

Vpliv evropskih politikov

V času predsedovanja Slovenije Evropski uniji so se tudi zunanji ministri lotili primera Kitajske in sprejeli pričakovano odločitev. Strinjali so se namreč, da bojkot olimpijskih iger v Peking zaradi razmer v Tibetu ni primeren, saj so tako prizadeali le športniki. Takšno stališče je celo izrazil tudi dalajlama. »Da se bojkot ne izplača, se je namreč pokazalo že na igrah v Montrealu, Moskvi in Los Angelesu,« meni tibetanski voditelj. Slovensko predsedstvo EU se je oglasilo in med drugim zapisalo: »V preteklosti so politiki in politični režimi pogosto uporabljali in tudi zlorabljali olimpijske igre moderne dobe za različne državne, gospodarske in politične cilje. Kot najbolj skrajno sredstvo je večkrat, še posebno v času hladne vojne med blokoma, prišlo

kingu

tudi do bojkota. Vendar pa je olimpijem že od antične dobe tudi orodje medkulturnega dialoga, solidarnosti, enakopravnosti, spoštovanja, miru in prijateljstva. Zato slovensko predsedstvo meni, da bojkot olimpijskih iger v sedanjih razmerah in v letu medkulturnega dialoga ni pravi odgovor na odprta politična vprašanja. Bojkot bi lahko pomenil izgubljeno priložnost za promocijo človekovih pravic, hkrati pa povzročil veliko škodo prebivalcem Kitajske, ljubiteljem športa in predvsem športnikom. Spodbudno je, da je bojkot zavrnil tudi dalajlama.

Oglasil se je ambasador za strpnost in fair play Miro Cerar, najuspešnejši slovenski športnik na velikih tekmovanjih. Ta je prav tako proti bojkotu olimpijskih iger. »Sem proti temu, da bi politiko mešali s športom. In to iz več razlogov, najpomembnejša pa sta dva. Pri vsakem bojkotu tekmovanj največ izgubijo športniki, ki se trdo pripravljajo na športne dogodke in dolga leta odrekajo, potem pa jim je odvzeta pravica, da se pomerijo na športnem polju. Ob tem pa je šport eno redkih, če ne celo edino področje, kjer se med seboj pomerijo tudi morebitni tekmeči in sovražniki, ob tem pa imajo s tem tudi možnost, da med seboj govorijo.«

In tako se vse vrti v krogu. Varnostne razmere bodo poostrene. Bolj se bodo približevale igre, bolj bo tibetanski problem nekoliko potisnjen na obrobje. Več bo govora o onesnaženosti zraka v Pekingu. Tam je registriranih kar 3,3 milijona avtomobilov, oblasti nameravajo v času iger vpejati sistem sodih in lihih registrskih tablic. Lastnikom avtomobilov pa v času neuporabe jeklenega konjička nameravajo izplačati odškodnino. Kitajci bodo predstavili sodobne objekte, ki so bili zgrajeni v zelo kratkem času. Nekdo se bo še spomnil, da so v začetku leta aretirali 38 ljudi, vpletenih v korupcijo pri izgradnji objektov. Korupcija je spodnesla tudi župana Pekinga. A tudi to bo pozabljeno, ko bodo v soju žarometov nastajali novi olimpijski junaki. Vsi športniki so načeloma proti vmešavanju politike. A kdo lahko zagotovi, da se na igrah ne bo spet našel kakšen Čavić in s svojim dejanjem razburkal športno in politično dejavnost. ■

Milan Lazarević

Čudež v času, ko so velikana mnogi videli že z eno nogo v grobu, napovedovali črn scenarij in so se upniki skoraj že sprijaznili, da denarja ne bodo videli. To ni bilo dovolj za mir v hiši, Rajgelj je odšel in vpil, da so vsega krivi lokalni politični priskledniki. Puščice naj bi usmeril na tiste člane upravnega odbora, ki prihajajo iz občinskih struktur.

Ujetnica različnih interesov

Še en direktor se je moral posloviti iz Tivolija. Razlogi za sporazumno prekinitev so nenavadni, ravno v času, ko naj bi Olimpija kmalu končala sanacijo, povzročeno z nevestnim poslovanjem na prelomu tisočletja. Nasploh so direktorji pri Olimpiji doživeli različne usode. Eni so odstopili, drugi zamenjani, domala vrženi na cesto, z Janezom Rajgljem pa so prišli do sporazumne ločitve. Zdaj že bivši direktor Rajgelj pravi, da je imel vseskozi težave, a trenja so še naraščala, ko je trener Memi Bečirović zahteval nove igralce, Rajgelj pa je dejal, da ni denarja. Bečirović je odšel, Rajgelj pa dobil prvo »zaušnico«, ko niso izvolili njegovega favorita Andreja Urlepa, temveč iz ZDA pripeljali javnosti dokaj neznanega srbskega strokovnjaka Aleksandra Džikića. A to je le vrh ledene gore v obdobju, ko si je Rajgelj postavil cilj: sanacija pred rezultati. Za pomemben uspeh si šteje, da v tem času nihče ni zapustil Tivolija, kot je bil lani primer, ko so za finale državnega prvenstva komajda »skrpali« moštvo in naslov prvaka tudi izgubili. Olimpija je nedvomno edina slovenska košarkarska institucija, v širšem pomenu bi dejali slovenska. Ni kluba, razen celjskih rokometašev ali vsaj deloma obeh hokejskih klubov, ki bi dosegel takšno širino. V vsej zgodovini je bila predmet igrice, boja političnih elit. Mnogi so z angažiranjem v Tivoliju predvsem videli priložnost za samopromocijo, drugi spet finančni interes, kako izropati blagajno. To je pripeljalo skoraj do kolapsa. Vzrok. Težave so se začele po zaključnem turnirju evrolige leta

1997. Tretje mesto v Evropi je sprožilo evforijo, katere ni mogel zadržati niti pokojni direktor Ivo Zorčić. Zanj pravijo, da je bil »rdeči« direktor, da ga je na to mesto postavil sam Milan Kučan. A poznavalci razmer v tivolskem ligašu so znali povedati, da je posloval vestno in imel rad red. Dvakrat je premeril, preden je odrezal. Potem so vajeti prevzeli drugi. Opiti z uspehom iz leta 1997 so začeli tekmovati z evropskimi bogataši. Budžet je rasel, potrebe tudi, vendar pravega denarja je bilo vse manj. Komaj štiri leta po velikem uspehu so razglasili, da je na računu velik minus. Od takrat traja boj za preživetje, menjaval se je upravni odbor, direktorji. V poskus reševanja se je vključil skrivnostni Modul group, a je bil hitro izgnan iz države tudi po zaslugi političnih interesov. Posledice. Mladi košarkarji že nekaj let nočejo igrati v tem klubu, saj se raje odločijo za tujino. Tivoli je večkrat spominjal na avtobusno postajo, kjer so se za kratek čas zadržali tuji košarkarji dvomljive kvalitete. Rezultatski padec je bil očiten, saj so Ljubljančani v drugem delu evrolige nazadnje igrali leta 2004, izgubili so vodilno vlogo na Jadranu, celo doma jih nihče več ni spoštoval. Zadnji direktor Rajgelj je pred letom dni omenil dolg 5,7 milijona evrov. Vsota, ki jemlje sapo. Rajgelj je le kot buldožer izpeljal sanacijo, nekatere prisil, da so odpisali večino terjatev z rekom boljše vrabec v roki, kakor golob na strehi. Bojda je zdaj le še desetina nerešenih težav. Čudež v času, ko so velikana mnogi videli že z eno nogo v grobu, napovedovali črn scenarij in so se upniki skoraj že sprijaznili, da denarja

ne bodo videli.

To ni bilo dovolj za mir v hiši, Rajgelj je odšel in vpil, da so vsega krivi lokalni politični priskledniki. Puščice naj bi usmeril na tiste člane upravnega odbora, ki prihajajo iz občinskih struktur. Občina sodi med ene izmed skrbnikov, v teh strukturah pa je denimo Peter Vilfan, ki je na volitvah odločno podprl zdajšnjega župana Zorana Jankovića ter dobil mesto v mestnem svetu. Jankoviću (tudi Vilfanu) ni vseeno, kaj se dogaja z Olimpijo. Lahko bi dejali, da je Vilfan njegova podaljšana roka. Da se je Rajgelj zameril Vilfanu, o tem nihče noče govoriti, sporočilo o prisklednikih je bilo zanj dovolj. Olimpija ima z evroligo še enoletno pogodbo, potem elitno tekmovanje čaka preveritev. Pogoj, da bi klubi udeleženci imeli dvorano z najmanj 9000 gledalci, bo verjetno prestavljen za leto dni. Do takrat bo Ljubljana že imela sodobno dvorano, a tudi to ni zagotovilo, da bo v novi dvorani v Stožicah gostovala evropska elita. Zavaljo statusa kluba (to še vedno deluje kot društvo) obstaja nevarnost, da bo Olimpija še naprej talka različnih interesov. Klub za delovanje potrebuje velika finančna sredstva, zato bodo različni sponzorji zahtevali določene rezultate. Razen če bi prišlo do dogovora sorodnih gospodarskih družb, sorodnih interesov, povezovalni člen pa bo ravno Janković. Ta je bil pred dvema desetletjema prav tako izgnan iz Olimpije. Prava rešitev Olimpije bi bila ustanovitev podjetja s čistimi računi. V nasprotnem primeru bo v prihodnje, kot društvo, še naprej predmet kupčkanja. ■

Sedem grehov za boljši svet

GREGOR LOZAR

V začetku marca je v javnost pricurljala vest, da je Gianfranco Girotti, tesen sodelavec Benedikta XVI., v Osservatore Romano v imenu rimskokatoliške cerkve objavil nov spisek smrtnih grehov. Do zdaj je že postalo jasno, da bodo novi grehi zamenjali in ne dopolnili seznam obsojenih na jok in škripanje z zobmi, in čeprav nas mika, da bi si poskušali zamisliti peklenko prestrukturiranje, bi to vendarle nekoliko preseglo meje seriozne publicistike. Zato bomo raje ostali v empirično dokazanem svetu in, ne da bi se vprašali, ali se je danes še sploh smiselno groziti s človeškimi nabodali, za začetek primerjali oba seznama.

Preteklost

Sedem grehov je znanih že iz prvih stoletij krščanstva, v klasični obliki pa jih je zapisal Gregor Veliki v 6. stol. n. š. Služili so predvsem pedagoškemu namenom in veljali za dopolnilo desetim zapovedim iz Stare zaveze. So grehi hujše kategorije, za katere se ni možno odkupiti s kesom ali vzornim življenjem, ampak le s spovedjo in obhajilom. Že od začetka je imela monopol nad očiščenjem napuha, zavisti, pohlepa, pohote, požrešnosti, jeze in lenobe samo Cerkev. V tem kontekstu so bili tudi aparat moči in nadzora in zato se je skozi stoletja pod njihovo okrilje zinterpretiralo široko polje dejavnosti. Greh pohote je recimo obsegal predporočni seks, vse spolne prakse, ki niso služile izrecno reprodukciji (masturbacija, oralni in analni seks itd.), večino spolnih deviacij, neredko pa tudi prakse, ki s spolnostjo niso imele nobene veze, saj se je recimo govorilo o pohoti duha ... V tem smislu govorimo o široki aplikativnosti smrtnih grehov, o čemer pa bo še govora.

Če jim zaenkrat vzporedno postavimo novih sedem grehov, ki so uničevanje in onesnaževanje okolja, prekomerno bogatenje, ki povzroča bedo in siromaštvo, pedofilija, splav, znanstveni poskusi na ljudeh, manipuliranje z genskimi zapisi, genetične spremembe, preprodaja drog, ugotovimo, da so se nekateri grehi, kot so zavist, požrešnost, jeza in le-

noba, skoraj docela porazgubili, drugim, recimo pohlepu ali pohoti, pa se je močno zmanjšal domet. Od vse silne spolnosti sta tako grešna le še pedofilija in splav (ki sta izenačena!!!), kar je vernim izprijencem tega sveta, recimo posiljevalcem ali preprodajalcem orožja (sporno), v nedvomno olajšanje. Na videz se je obseg grehov torej močno zmanjšal, in ker se nobena institucija ne

odpove moči kar tako, je to najmanj vprašljivo.

Sedanost

Naslednja stvar, ki nam je padla v oči, je premestitev celotnega registra od lastnosti k dejanjem. Za ponazoritev vzemimo primer iz Biblije. Gradnja Babilonskega stolpa je šolski primer napuha, je dejanje, s katerim se je človek hotel kosati z bo-

gom in bil zato kaznovan. Pri tem dejanju so bile navzoče široke ljudske množice, pa vendar jih vseh po vrsti ne moremo poslati med peklenščke. Napuha lahko okrivimo le pobudnika gradnje in ostale, ki so tekmovali z bogom, ne pa recimo gradbenika, ki je s tem služil vsakdanji kruh. Stari grehi so bili osebnostne lastnosti in kot taki zmeraj subjektivni, to pa pomeni, da je bil greš-

nik zmeraj znan. Za protiprimer pa vzemimo onesnaževanje in uničevanje okolja. Okolje lahko uničujejo tako organizacije (tovarne, ki v okolje spuščajo bogve kaj) kot posamezniki (ki recimo mečejo po tleh polivilaste vrečke). Obsojamo greh in ne grešnika, kar je lepo, dokler tega podrobneje ne pogledamo. Ni se treba vprašati, kdo bo šel v pekel (saj je njegov obstoj najmanj vprašljiv), dovolj je, da se vprašamo, kdo bo stigmatiziran. Kdo v tistih tovarnah, ki onesnažujejo okolje, bo storil smrtni greh? Direktor, ki ni imel dovolj moči, da bi to preprečil? Njego-

va tajnica, ki doma striktno loči odpadke? Delavci, zadolženi za odplake? Delničarji? Nadzorni in upravni odbori? Objektivno k onesnaževanju prispevajo vsi, subjektivno je lahko vsak od njih nedolžen. S premestitvijo z lastnosti na dejanja grehi po eni strani ne zajamejo samo oseb, odpira vrata grešnosti institucij (obsodimo lahko neko tovarno scela, kar do zdaj ni bilo mogoče) in s seznama je vidno, da Cerkev napada gospodarstvo in predvsem medicino, torej področja, ki naj bi poskrbela za našo tostransko dobrobit, pa tudi »dilerje« (po Baudelair-

ju droge ustvarjajo umetne raje), kar nekako pomeni, da hočejo »pomesti s konkurenco«, po drugi strani pa iz greha izpade grešnik. To pa dobiva absurde razsežnosti, ko povprašamo, kdo je kriv za splav, zdravnik, pacientka, zaposleni v tovarni medicinskih orodij, rudarji. Vse postane naravnost absurdno pri pedofiliji. Sicer spoštujemo cerkveno samokritiko, ampak če je greh pedofilija, ali to ne pomeni, da je na primer štiridesetletni posiljevalec enako kriv kot štiriletna žrtev. Garancije, da temu ni tako, enostavno ni.

Prihodnost

Poglejmo pod prste še ostalim grehom. Omenimo še enkrat problem splava in pri tem zanemarimo, da v slovenščini pomeni tako vodno polovilo (je festival Lent, izvorno splavarski praznik, proslava greha?) kot naravno prekinitev poroda (spontani splav), prav tako kot abortus (namerna in umetno povzročena prekinitev nosečnosti). A jezikovne partikularnosti so pri univerzalnem verovanju drugotnega pomena. Pomembnejša je kontracepcija, ki se zaradi dejstva, da onemogoča spočetje in s tem prekinja morebitno rojstvo, pa tudi zaradi prahu, ki ga okrog nje dviguje cerkev (znana je izjava visokega dostojanstvenika, da je bolje umreti od aidsa kot uporabiti kondom), znajde hudo blizu splava. Če tega vzamemo dovolj ohlapno (recimo kot namerno preprečevanje rojstev), pa prav sredi njega. Eden izmed problemov seznama je namreč ta, da pojmi niso natančno opredeljeni. Recimo, kaj je prekomerno bogatenje in kaj beda. A gremo še nekoliko dalje in se samo za trenutek ustavimo pri znanstvenih poskusih na ljudeh. Sliši se zelo mengelejevsko. A če premislimo bolje, kako spustiti neko novo zdravilo, predhodno testirano na živalih (je to uničevanje okolja?) v prostor, ne da ga prej preizkusijo v nadzorovanem okolju. Odgovora sta zgolj dva. Prenehati razvijati nova zdravila in se priporočiti božji milosti in pogrebnim zavodom, ali pa dati zdravila na trg netestirana, kar bo najbrž še najboljši odgovor. Najbolj absurden od vseh smrtnih grehov pa se mi zdi ta, ki govori o manipuliranju z genskimi zapisi in genetičnimi spremembami. Tudi ta je visoko doneč, saj nam v prvem momentu padejo na pamet spački genske alkimije in kataloško naročanje popolnih človečkov. Umet-

nost nam je ta strah vcepila dovolj globoko, da zanemarimo, da je odslej smrtni grešnik vsak, ki v sadovnjaku cepi slivo na breskev, da dobi nektarino. Razvoj novih, bolj odpornih vrst (recimo pšenice) in iz tega grozeče svetovne lakote, boleznih pač ne poznajo smrtnih grehov, niti ne bom posebej obdeloval, sploh ker je škropljenje itak uničevanje narave (pravi genocid nad klicami, žužki in plevelom). Problem je namreč daljnosežnejši in tiči v genetskih spremembah. Tako spermij kot jajčece imata namreč le polovico genskega zapisa, in ko se pri uspešni spojitvi združita, pride do genske spremembe par exelence. Po eni strani zato, ker se spremeni genska struktura dotedanjih celic, po drugi strani pa zato, ker je s tem zapis, ki nastane, nov genotip, genski je – razen v primeru enojajčnih dvojčkov – drugačen od vseh ostalih, do tedaj obstoječih in zato že po definiciji spremenjen. Dvojna sprememba genskega materiala, glede na izvorne celice in glede na okolje, pa nas pripelje do čudovitih paradoksov. Iz smrtnega greha genetičnih sprememb je možno uteči le v smrtni greh manipuliranja z genskim materialom (edino pri kloniranju ostane genotip nespremenjen) ali pa v smrtnemu grehu bližnjo (če ne celo istovetno) uporabo kontracepcije. V obeh primerih je rezultat isti. Če si nočete nakopati smrtnega greha, od zdaj naprej ni več možno imeti otrok.

Sklep

Dejansko lahko povemo najmanj o zadnjem grehu, ki je preprodaja drog. Lahko bi se sicer izgovarjali na jezikovne posebnosti besede preprodaja in ugotovili, da grešijo zgolj tisti, ki drogo kupujejo in prodajajo, ne pa oni, ki na vrtu gojijo mak, v garaži pa proizvajajo heroin, lahko bi omenili tudi znano Marxovo formulo, da je religija opij za ljudstvo, in sklepali, da se Cerkev boji konkurence, lahko bi sklepali, da se je Cerkev v želji odgovoriti na nove grožnje človeštvu v času globalizacije malenkost preveč naslonila na pop kulturo in legitimirala pošasti, ki zadnja desetletja strašijo po ameriški filmski industriji. Pa vendar se mi zdi bolj smiselno ponoviti, da so novi smrtni grehi usmerjeni predvsem k dejavnostim, ki skušajo, pogosto na etično sporen način, olajšati naše bivanje na Zemlji. Kajti kdor ne trpi, ne rabi odrešenja. ■

Woody Allen in nevrotični so

Režiser, ki je spremenil slog komedije, človek, ki je v film prenesel lastna prepričanja o filozofiji, umetnosti in nasploh o življenju in tako postal nepogrešljivi del ameriškega filmskega sveta in pa tudi umetnostnega filma kot takega, ustvarja še danes in kot tak še zmeraj navdušuje svoj krog občudovalcev in privablja novo občinstvo, ki ga je vedno več.

ALJAŽ SELINŠEK

Kako opisati filmskega režiserja, katerega ustvarjalno delo sega čez petdeset let in vsebuje več kot deset nominacij za oskarja, šest BAFTA (British Academy of Film) nagrad in se nenazadnje začini s prejetto palmo za življenjsko delo leta 2002 na prestižnem filmskem festivalu v Cannesu? Kakorkoli, poudarimo lahko, da gre za velikega filmskega umetnika, ki je zraven več kot trideset naslovov, pri katerih je igral vlogo režiserja, scenarista ali kar oba, prav tako ustvaril več gledaliških iger in kratkih zgodb. Zanimivo pri režiserju pa je dejstvo, da je v večini njegovih del kar sam odigral pomembnejše filmske vloge, torej akterje, s čimer postane še bolj izpostavljen na umetniškem filmskem parketu. Prav tako je za glavne ženske vloge v njegovih filmih izbral med stalnimi imeni, ki se nenehoma pojavljajo v njegovih filmih in so nemalokrat tudi njegove izvoljenke. Gre za Diane Keaton, Mio Farrow, Judy Davis, Alan Alda, Dianne West in nenazadnje še Scarlett Johansson. Woody Allen ima pri scenariju proste roke, kar pomeni, da pred snemanjem za slednjega od studia ne potrebuje odobritve. Da pa ga New York ozi-

Woody Allen in njegova nova muza Scarlett Johansson.

roma tamkajšnja kritična glasila obožujejo, pa niti ni tako nenavadno, saj, kot pravijo nekateri, vidijo v njegovih filmih fantazijo njih samih. Seveda je veliko avtorjevih filmov postavljenih prav v New York. Torej, Woody Allen je

v svojem ustvarjanju izoblikoval poseben »filmski žanr« in vzporedno s tem lik, ki ga je največkrat odigral kar sam in predstavlja temelj njegovih filmov ali kar celotnega opusa. S tem likom je postal tako specifičen, da se

je določenemu krogu gledalcev priljubil in so tako postali njegovo zvesto občinstvo, vendar pa se je določenim odtujil. Res pa je, da je nemalokrat režiser svoj kritičen pogled na svet uporabil oziroma izrabil za prikaz lastnega škandaloznega življenja. Poudariti moramo, da so njegovi filmi močni v dialogu, kar pomeni, da je scenarij dobro izdelan, kar samo potrjuje režiserjevo predhodno izobrazbenost v pisanju. Njegovo delo se velikokrat interpretira skozi Freudovo psihoanalizo, kar ni naključje, saj avtor nemalokrat obravnava represijo, željo in pa tudi seksualnost. Velikokrat pa se v režiserjevih dialogih najde tudi vzporednica z velikimi filozofi. Obravnava eksistencialne tesnobe, krize oziroma obupa na humoren način tako postane režiserjev prepoznav-

PODLUPO

Filmografija

Whats Up Tiger Lilly? (1966), Take the Money and Run (1969), Bananas (1971), Everything You Always Wanted to Know About Sex, But Were Afraid To Ask (1971), Sleeper (1973), Love and Death (1975), Annie Hall (1977), Interiors (1978), Manhattan (1979), Stardust Memories (1980), A Midsummer Nights Sex Comedy (1982), Zelig (1983), Broadway Danny Rose (1984), The Purple Rose of Cairo (1985), Hannah and Her Sisters (1986), Radio Days, September (1987), Another Woman (1988), Crimes and Misdemeanors (1989), New York Stories, Alice (1990), Shadows and Fog (1991), Husbands and Wives (1992), Manhattan Murder Mystery (1993), Bullets Over Broadway (1994), Sweet and Lowdown (1995), Everyone Says I Love You (1996), Deconstructing Harry (1997), Celebrity (1998), Sweet and Lowdown (1999), Small Time Crooks (2000), The Curse of the Jade Scorpion (2001), Hollywood Ending (2002), Anything Else (2003), Melinda and Melinda (2004), Match Point (2005), Scoop (2006), Cassandras Dream (2007).

dobnik

Nataša Pivec

ni znak. Druga velika značilnost pa je prežetost s smrtjo, ki jo avtor razume na način prisotnosti v svetu, kar pomeni, da smo z njo zmeraj seznanjeni. Namreč sam življenjski prostor, način življenja in prisotnost Boga nam neposredno kažejo in izpostavljajo smrt, s katero smo ljudje kot nepopolna bitja soočeni. Woody Allen, rojen v Brooklynu, je začel svojo kariero kot pisatelj za komika po imenu David Alber in se je v svojih mlajših letih tudi prizkušal v vlogi »stand up komedijanta«. Za režijski prvenec velja film z naslovom *Whats Up, Tiger Lilly* (1966), ki ga je posnel, ko je bil star enaintrideset let. Že leto kasneje pa se je pojavil v parodiji filma Jamesa Bonda, *Casino Royale*, kar pa mu je začrtalo jasno pot v filmskem ustvarjanju. Leta 1975 posname film *Love and Death*, parodijo Napoleonovih vojn, ki za nekatere še danes velja za njegov najbolj odmeven film nasploh. Res pa je, da je uradno na pročelje prodrl z znamenitim z oskarjem nagrajenim delom *Annie Hall* (1977), s katerim naj bi ustvaril zanj znameniti slog »nove« komedije. Prav v tem filmu, sofisticirani komediji iskanja smisla življenja, se sam Woody kot glavni lik v filmu nemalokrat tudi obrača k občinstvu in ga nagovarja, kar nas nehote lahko spomni na veliko obdobje francoskega novega vala. Kakorkoli, film je dokončno določil rojstvo nove inteligentno kompleksne komedije v ameriški produkciji, ki bo Allena še nemalokrat zaznamovala in spremljala celotno filmsko kariero. Z *Manhattanom* (1979), nepogrešljivim slavaspevom New Yorku, pa se je dokončno dokazal in utrdil med vodilnimi režiserji sveta. Sam režiser je nemalokrat pokazal tudi vpliv velikih režiserjev, kot sta bila npr. Ingmar Bergman in Federico Fellini, ki sta ga pustila nanj. Režiser se je torej z delom v zadnjih dveh desetletjih izpostavil in prebil med prve vrste ameriških filmskih ustvarjalcev in dokazal, da lahko resen režiser ustvarja tudi v množstvu ameriškega komercialnega filma. ■

Če so bile v 19. stol. ženske histerične, s(m)o zdaj vitke ženske stigmatizirane za anoreksičarke. Poenostavljajoči diskurzi pač zaradi dihotomije dobro/slabo vitkost obravnavajo skoraj vedno kot anoreksijo.

Vitkost ≠ anoreksija

Žensko telo, ki je na stalnem javnem displeju in izpostavljeno konstantnemu pogledu/nadzoru/ocenjevanju Drugega, mora v trenutnih kulturno-zgodovinskih koordinatah dosegati zapovedane lepote telesne normative. Npr. barok je slavil razkošno in zamaščeno žensko telo, vitko žensko telo pa se je kot lepotni standard prvič pojavilo konec 19. stoletja med višjimi razredi v anglo-ameriškem okolju in velja še danes. Javni konsenz o »normalnem«, v tem primeru o »normalni« teži/videzu/obnašanju, je vpet v medijske, znanstvene in vsakodnevne diskurzivne politike ter v retoriko, kar pomeni, da je »resnica« o »normalnem« spremenljiva, v stalnem pogajanju, neulovljiva in NIKOLI v prid ženskam. Tiho pravilo je, da se nevitkim ljudem ne omenja njihove telesne prekomernosti, vitke pa se lahko oblaja/napada/modruje in a priori »poštempla« za bolne/anoreksične/problematične, kar počnejo tako moški kot nevitke ženske do vitkic. Kratko o konstrukciji ženske zavisti: še pred 200 leti ženske niso bile zavistne na vitko žensko, saj je to pomenilo, da je leta revna/betežna/neškodljiva. Vitkost pomeni obvladovanje

lastnega telesa in samodisciplino ne glede na to, ali je vitkost posledica genskega materiala, drugačnega lajfstajla ali pa res stradanja. Če se je v zgodovini žensko povezovalo tudi s požrešnostjo, pomeni, da ima vitka ženska očitno apetit po nečem drugem (če že po fast foodu ne). *ManEater* je prva seksistična in nič kaj seksi asociacija, ki pade na konzervativen (brez)um. Mor-da ima apetit po družbeni ali politični moči, naravno dodeljeni moškemu. In če obvladuje telo, obvladuje verjetno tudi svoj (raz)um. Nevarno. Vitkost pomeni tudi emancipacijo od materinskega/rodilnega telesa, ki je imobilno/nefleksibilno telo, saj ne more pobegniti. Tako dejansko kot metaforično. Pred patriarhatom, stereotipi, miti, ideologijami, resnicami itd. Materinsko/rodilno/ogromno telo se želi reducirati na eno samo funkcijo: reprodukcijo potomcev/potomk, edino od narave in boga dano nalogo vsake ženske. Da bi se omilili neizprosni standardi, ki obsojajo tako suhe kot debele ženske, se skušajo infiltrirati skozi popularno kulturo, tem najudarnejšim sredstvom indoktrinacije, drugi standardi, ki bi naj bili bolj »demokratični« do ženskega telesa.

Ampak spet gre za standarde/pravila/normative. Npr. obline so trendi take, kot jih ima Beyonce. In če jih nimaš? Monumentalne riti, poskočnih jošk, bakrene kože? Plastika potemtakem? Ko se skuša kot trend sfurati matronast tip ženske, je čas za alarm. Retradicionalizacija žensk v klasične vloge matere/gospodinje/žene je na pohodu.

Nekaj manipulativnega pa je v napadanju suhic oz. vitkosti. Če se več kot polovica žensk ubada s prekomerno težo (kar je subjektivnega značaja), je pač treba zakompleksati še drugo polovico. Da te pa nimajo dovolj teže. Da ja ne bi ženske pozabile, da se nas presoja/obsoja le na podlagi telesa. Vitkega ali nevitkega. Meja je tanka tako, kot so tenke tudi manekenke, te 1,80 metra visoke gazele, ki se jih je hotelo po hitrem postopku okriviti za porast anoreksije. Kot da so grešne koze. Btw., antične device so se včasih izstradale do smrti. Tako kot katoliški gorečneži. Moralna panika je odlično orodje, ko nastane domnevna grožnja ustaljenemu (moškemu) redu.

Na pluralnost ženskih postav – koščene, zalite, baročne, barbikaste, nabildane. Ima jih još! Respect. ■

Na liniji

(Dallas, 2008)

I.C.E.

Radijske lestvice imajo v ponudbi še eno zasedbo domačega pop rocka, študentske žurke na prostem pa še en izziv več, da med rajajočim poskakovanjem na zabavi brez glave dvigne v zrak svetleče mobitele. Po Tabu, Alyi, Yogurt, Leeloojamais imamo opravka s še eno nasmejeno frontwomanko s fanti v sofisticiranih, trendovsko izbranih oblačilih-ličilih, ki igrajo vsečno preproducirano godbo za mimogrede.

Dig!!! Lazarus Dig!!!

(Mute/Dallas, 2008)

NICK CAVE & THE BAD SEEDS

Svetovljan Nick Cave se ne bori več z demoni. Po umetniških in življenjskih preizkušnjah je prišel do notranjega miru, ki ga je našel tudi v Bibliji. Z novo ploščo se je obrnil k biblijskemu ubogemu Lazarju. Če je nekoč zdravil travme s patosom, iz katerega so zrastle groteskne, a zelo vsečne balade, je z novimi prožnimi pesmimi vzplamenel mogočen plamen harmonije in kaosa rock-poeta in slabih semen.

Šamar - Janka

(God Bless This Mess, 2008)

ŠKM BANDA

Prekmurski kvartet se je po prvenecu Patentat dodobra izvežbal na odrih in postal ena markantnejših instrumentalnih zasedb daleč naokrog. Na novem, drugem albumu je postrockovske šablone zapustil, jih premazal z dovršeno glazuro in širina avtorskega potenciala je zableščala: "Glasba je poezija!" ŠKM Banda jazzira na rockovski način, afro-karibske elemente sprevrže v nažiganje. Nova Polska malca!

Yes Yes Vindictive

(Brille / PIAS, 2008)

OPERATOR PLEASE

Eden izstopajočih marketinških trendov v aktualni glasbeni industriji je poplava najstniških skupin. Avstralski kvintet treh punc in dveh fantov je eden takših. Vokalno, instrumentalno in stilistično ne skriva zagledanosti v Karen O iz Yeah Yeah Yeahs in Beth iz Gosip. Poskočne pesmice so na tem vročem albumu prekinjene z baladicami, ki mladostniški vihravosti dolijejo otroško igrivost in navivnost.

Dva dni v Parizu
(Deux Jours A Paris, 2007)
V kinu od 3.4.2008

Pri vsaki resnejši zvezi pride prelomno obdobje, ko se iluzije drug o drugem začnejo razblinjati ter začnemo partnerja spoznavati dejansko takšnega, kot je. V veliko pomoč pri tem so nam zagotovo tudi starši partnerja, ki običajno poosebljajo ravno tiste lastnosti, ki nam pri slednjem gredo najbolj na živce. Potencialne razlike med partnerjema so toliko večje, kolikor se razlikujeta njuna izvorna kulturna okolja. In prav to se zgodi Francozinji Marion (Julie Delpy, tudi režiserki in scenaristki filma) ter Američanu Jacku (Adam Goldberg), ko se na svojem potovanju po Evropi za dva dni ustavita pri njenih starših v Parizu. Jack je zgrožen nad seksualno odprtostjo njenih staršev, ki poleg vsega ne obvladata dobro angleščine ter se zabavata na njegov račun v francoščini. Piko na i dodajo še bivši fantje Marione, ki se pojavljajo kot gobe po dežju ter jo še vedno osvajajo. Za Jacka je vse to preveč in konec se zdi neizbežen. A bolj ko resnica boli in se konec zdi najlažja rešitev, večja je možnost, da se med dvema razvije resnična ljubezen. Za vse parčke pred razhodom. (+3)

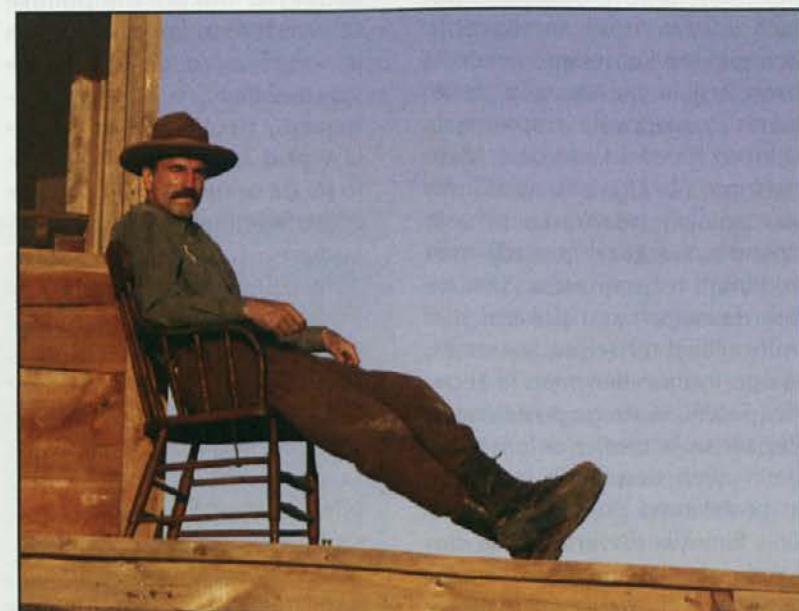
Tekla bo kri
(There will be blood, 2007)
V kinu od 3.4.2008

Nafta poganja svet – poganja trak-

torje, avtomobile in letala. Nafta greje svet – greje poslopja, v katerih živimo in delamo. Nafta uničuje svet – uničuje okolje in povzroča segrevanje ozračja. Nafta ubija svet – ubija ljudi, ko se države zanjo vojskujejo. In tako kot se svet vrti okoli nafte, se tudi življenje Daniela Plainviewa (Daniel Day-Lewis, oskar za glavno moško vlogo) vrti okoli nafte. Celotno njegovo življenje je podvrženo zgolj nafti. Tudi »svojega« sina ima predvsem za ustvarjanje podobe družinskega človeka, kateremu ljudje prej zaupajo posel z nafto. Revne lastnike zemlje, pod katero se nahaja nafta, zmanipulira tako, da sam pobere večino bogastva. Nafta je njegov smisel življenja, njegov bog, zato ne potrebuje cerkve, slednja kvečjemu potrebuje njega oziroma njegov denar. Daniel Plainview pa zaradi prekletstva nafte izgublja človeške poteze in se spreminja v naftno korporacijo. Slednje dandanes prav tako izkoriščajo svoje monopolne položaje in beležijo astronomske dobičke na račun malih ljudi. Film je bil osemkrat nominiran za oskarja. Prekletstvo nafte. (4)

Katera je prava
(Definitely, Maybe, 2008)
V kinu od 10.4.2008

Naše življenje je kot film razno raznih zvrsti; malo drame, romantike, erotike, tragedije ... Večkrat bi si morali zavrteti ta film v svoji glavi. Včasih se je dobro zamisliti nad samim sabo in svojim življenjem. Če se zavedamo svoje preteklosti, potem istih napak praviloma ne bomo več ponavljali. Vendar je najbrž težko gledati svoje življenje objektivno. Nekako bi se morali prepričati, da je vse le film s scenarijem, ki ga je napisala recimo uso-

Prizor iz filma Tekla bo kri

Prizor iz filma Preden se stegneva

da, in da smo mi v glavni vlogi. Nič dramatičnega. Film pač. Tudi Will Hayes (Ryan Reynolds) si nehote prisiljen ogleda film o sebi, saj ga mora sam predvajati svoji hčerki Mayi (Abigail Breslin). Slednjo zanima, kako je spoznal njeno mamo, s katero se Will ravnokar ločuje. Ker si film ogleduje tudi njegova hčerka, je Will prisiljen malo popačiti resničnost. Tako razloži trojček kot igro, ki se jo igrajo odrasli, ko jim je dolgčas. Spremeni pa tudi ime na vseh žensk, v katere se je zaljubil, tako da mora Maya ugotoviti, katera je njena mama. Možnosti: ljubezen iz mladosti, dolgoletna prijateljica ali očarljiva novinarka?

Soočanje s svojim življenjem. (3)

Preden se stegneva
(The bucket list, 2007)
V kinu od 17.4.2008

Življenje je potrebno živet tako, kot da boš jutri umrl. Tolikokrat ponovljena in tolikokrat »narobe« razumljena fraza. Kaj pomeni živet na polno? Izživeti svoje sanje, svoje želje ... Morda, a

hkrati pomeni živet tako, da sprejmeš smrt kot naraven del življenja. Življenja namreč ni brez rojstva, a tudi brez smrti ne. Resnično na polno lahko živiš šele takrat, ko sprejmeš minljivost sebe in tega sveta. Takrat odpade mnogo stvari, vsekakor naš ponos pa zame-re in tudi pehanje za bogastvom ... in se rodi nekaj novega – ljubezen. Pona-vadi ljudje začutijo največ ljubezni, ko jih življenje pošteno stresa. Takrat ljudje začnejo sočustvovati drug z drugim, ne glede na barvo kože ali materialno blagostanje. Tudi korporacijski milijonar Edward Cole (Jack Nicholson) in delavski mehanik Carter Chambers (Morgan Freeman) na bolniški postelji postaneta prijatelja, čeprav v življenju nimata ničesar skupnega. Eden je lastnik bolnice, drugi zgolj navaden pacient, a oba z nekaj meseci življenja. Zato naredita seznam svojih želja pred smrtjo in se odpravita na potovanje po svetu. A bolj kot vsa nora doživetja na poti ju osreči in osvobodi soočanje s samim sabo in s svojim življenjem.

Življenje na polno. (+3)

Prizor iz filma Katera je prava

Gregor Strniša: Pogled v vesolje

Zbrane pesmi nam, kot pove že naslov, prinašajo Strnišev pesniški opus v celoti. Zbranih je sedem pesniških zbirk, ki jih dopolnjujeta in nadgrajujeta še dva avtopoetološka spisa, Relativnostna pesnitev in Predgovor k izboru pesmi Vesolje. V knjigi pa ne boste našli besedil za popevke, ki jih je Strniša redno pisal (Zemlja pleše, Orion), in songov iz dram in radijskih iger. Nekoliko problematična je objava zbirke Vesolje, ki je bila že v začetku tematski izbor. Pod tem naslovom so v knjigi objavljene le cikli, ki se v drugih zbirkah ne pojavljajo, in že omenjen avtorjev predgovor, manjka pa vsaj kazalo, ki bi zainteresiranemu bralcu omogočilo rekonstrukcijo izbora. Opravka imamo pač s komercialno in ne s kritično izdajo, zato tudi kazal drugih izborov (recimo Svetovje) ne pogrešamo preveč.

Neizprosni optimizem bi bil poskusiti razčleniti ali vsaj povzeti značilnosti opusa, ki je tako obsežen in kompleksen kot Strnišev, v teh nekaj vrsticah. Zato naj omenim samo nekaj njegovih glavnih značilnosti. V prvi vrsti je to nedvomno volumen, ki ga vsebinsko zajemajo njegove pesmi. Prostorsko-časovni razpon sega od kamene dobe, skozi slutnje prihodnosti v vesoljskih potovanjih pa vse do pokrajin, ki se svetlikajo onkraj časa oziroma so oblika časa samega, kot ga vidi vesoljska zavest (filozofski temelj Strniševoga dela). Prav ta razsežnost parira ambientu, ki je vseskozi unheimlich, ga razpira in razrešuje klavstrofobičnosti, ki tako rada muči književnost naše male dežele.

Vsebinsko raznolikost dopolnjuje formalna strogost, ki se kaže v dosledni uporabi metrike in asonance, kršene na ključnih mestih, da že sama po sebi vzbuja občutek, da se je globoko v našem svetu nekaj nepopravljivo zlomilo. Ljubezen do forme se nadgrajuje v strukturo tipično strniševskih ciklov, ki od Odiseja (druge zbirke) naprej obsegajo pet pesmi, in sega v kompozicijske značilnosti poznih zbirk, ki se približujejo koherenci pesnitev, kot v spremni besedi lepo pokaže Aleš Šteger.

Tretja značilnost je slogovna in temelji na tem, da je Strnišev opus v večini neavtobiografski, kar v zadnji instanci pomeni, da se avtor ne izpoveduje. Namesto tega nam gradi svetove – labirinte. Osnovni delci teh so izredno jasne, čeprav redko realne podobe, ki med seboj vstopajo v iracionalne in neredko paradoksalne odnose. Užitek v branju je torej v prvi vrsti intelektualen, čustva pa so zmeraj nekako že všteta, saj ni labirinta brez Minotavra.

Te okvirne in marsikatera bolj subtilna značilnost pa postavljajo Strnišo v sam vrh slovenske poezije, kjer je njegov status izreden. Njegova izhodišča so še dovolj blizu, a nam ga različne učiteljice še niso uspеле priskutiti. Njegova poezija je tako še sveža, po drugi strani pa že klasična. Kar je zmeraj prava redkost.

Gregor Strniša: ZBRANE PESMI; (Ljubljana: Študentska založba, 2007) – Knjižna zbirka Beletrina; [spremna beseda: Aleš Šteger]

Tukaj vam ponujamo nekaj namigov, kam se lahko odpravite, ko si boste ŕeleli dan popestriti s kulturnimi prireditvami.

LJUBLJANA

15.4. – Cankarjev dom ob 20.30 uri: koncert Draga Ivanuše z zasedbo glasbenikov, s katerimi sodeluje ŕe dobro desetletje. Koncert bo posvečen Ivanuŕevim delom za gledaliŕe, film in reklame, ki jih zbrani glasbeniki izvajajo v duhoviti improvizaciji in jim dajejo popolnoma nov zven.

20.4. – Dvorana Mercurius, BTC City, ob 20. uri: monokomedija Kolumbovo jajce, ki govori o ŕenski, ujeti v svet, ki ga reŕirajo moŕki. Zgodba je plod skupnega dela Gustav filma in Kulturno umetniŕskega druŕstva Kreker ter nadarjene pisateljice, podpisane s psevdonimom Iskra Ignis. Gre za izvirno slovensko komedijo, ki se postavlja ob bok vsem tovrstnim svetovnim uspeŕnicam.

25.4. do 30.4. – Cankarjev dom: Dnevi egipčan-skega filma, na katerih bo predstavljeno pribliŕno 10 filmov sodobne produkcije in produkcije iz polpretekle zgodovine egipčan-ske kinematografije, ki je leta 2007 praznovala stoletnico.

24.4. – Cvetliĕarna Mediapark, Krajnĕeva 20, ob 21. uri: koncert zasedbe Chris Jagger's Atcha, ki jo vodi brat legendarnega Micka Jaggerja. V zadnjih letih so posneli tri albume, odprli pa vam bodo vpogled v korenine rock & rolla.

27.4. – Hala Tivoli ob 20. uri: koncert Katie Melua. Slovita angleŕska pevk, ki je kljub svoji mladosti dosegla ŕe velike uspehe, pripravlja koncertni spektakel, s katerim bo oboŕevalcem pribliŕala svojo glasbo.

26.3. do 28.4. – Cankarjev dom: fotografska razstava Jureta Erŕena: Zgodovina prihodnosti, ki zajema desetletje Erŕenovega delovanja v fotografiji.

MARIBOR

15. april – ŕtuk ob 14. uri: ŕtudentski bograĕfest, ki ga prireja Klub ŕtudentov Lendava ŕe peto leto zapored. Priredite se priĕne s kuhanjem znamenitega lendavskega bograĕa, v katerem se pomerijo slovenski ŕtudentski klubi. Med samim kuhanjem bodo potekale zabavne igre, pokuŕina bograĕa in glasba z DJ Bertijem. Kuhanje bograĕa se zakljuĕi predvidoma okoli 19. ure, ko se priĕne ocenjevanje bograĕev. Po razglasitvi rezultatov se bodo obiskovalci lahko zabavali s skupinama Life in Vladom Kreslinom z Malimi bogovi.

17.4. – Bela dvorana nad kinom Union ob 19. uri: Fotografski dogodek z Arnetom Hodaliĕem, ki bo organiziran tematsko za vse profesionalne in ljubiteljske fotografe. Na sreĕanju z najbolj znanim slovenskim fotografom bo tudi NIKON Slovenija predstavil vrsto zrcalno reflektivnih aparatov in objektivov, za vse radovedneŕe pa bosta poskrbela tudi dva inŕtruktorja.

18.4. do 25.4. – MKC Maribor: 11. slovenski dnevi knjige – Ko te napiŕe knjiga. Osrednja tema prireditve, ki jih pripravlja Mladinski kulturni center, je literatura manjŕin in etniĕnih skupin. 11. slovenske dneve knjige v Mariboru bodo odprli s sveĕano prireditvijo v prostorih Univerzitetne knjiŕnice Maribor v petek, 18. aprila 2008, ob 17. uri, gost prireditve bo poleg drugih tudi predsednik drŕave dr. Danilo Tŕrk.

18.4. – Kulturni glasbeni brlog ob 22. uri: koncert skupine Katalena, ki se ukvarja z ljudsko glasbeno zapuŕĕino slovenskega prostora, ki jo prireja in izvaja na sebi lasten naĕin.

19.4. – Klub Mc Pekarna ob 22. uri: koncert skupine ŕelezobeton. ŕelezobeton velja za eno izmed prvih metal-skih skupin iz Murske Sobot, ki so s svojo glasbo prodrli iz Pomurja na ŕirŕe obmoĕje Slovenije.

24.4. – Bela dvorana nad kinom Union ob 19. uri: potopisno predavanje Palestina, kjer bo govora o zaĕetkih, vzrokih in morebitnih reŕitvah izraelsko-arabskega (palestinskega) konflikta.

27.4. – Velika dvorana Narodnega doma ob 20. uri: komedija Bonton – komedija o obnaŕanju, ki je zamiŕljena kot gledaliŕsko predavanje. Pri tem ne gre za klasiĕno zgodbo, ampak igralski par, Klavdija in Erih, pouĕujeta gledalce o pravih lepega vedenja.

CELJE

17.4. – Celjski mladinski center ob 20.30 uri: Eko klik – otvoritev fotografske razstave, kjer bodo razglaŕene in razstavljene najboljŕe fotografije nateĕaja Eko klik, ki je potekal v okviru projekta Zaĕuti zemljo, ki ga je razpisal Klub ŕtudentov obĕine Celje.

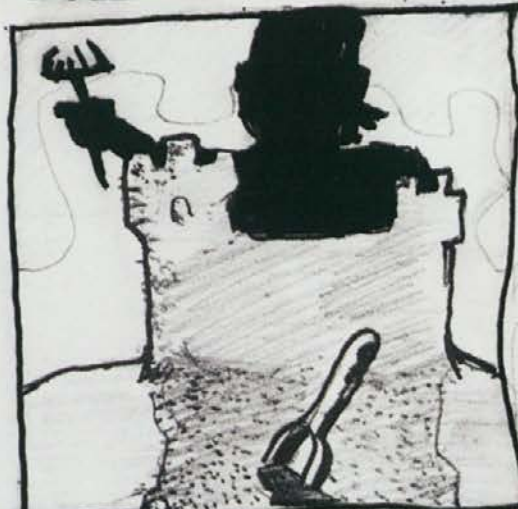

20.4. – Celjski dom ob 20. uri: monokomedija Penisov monolog, po motivih flamskega romana De Penis Monoloog, avtorjev Petra Percevala in Nigela Williamsa. Penisov monolog je intimno razodetje iz ŕivljenja moŕkega. Jernej Kuntner v njej prikaŕe dileme in razmiŕljanja moŕkega v odnosu do samega spolnega organa, od zgodnjega otroŕtva, prvih ljubezni do odrasle dobe.

20.3. do 30.4. – Galerija sodobne umetnosti: razstava Ignaca Medena. Razstava njegovih del je vezana na likovne zakonitosti konkretne umetnosti. Z intenzivno obravnavo notranjih ter zunanjih ploskovnih in prostorskih dimenzij umetnik poudarja snovnost likovnega dela.

...plaža preplavljena s zoglenelimi trupli...

...iz svojega gradu se dvigne vitez šeljan maščevanja...

Odpravi se na pot. Zažigalnemu sovragu nasproti, da ga ugasne in odreši trpeča trupla...

Vzpenja se v senci, da mu neopažen pride čim bližje.

Soočen s sovražnikom iz oči v oči, izvleče svoj meč in začne boj proti ognju...

Referenca

izobraževalni servis

Jezikovni tečaji : Strokovna usposabljanja

Športni programi in zdravje : Izobraževanje za duhovno rast

Učenje in trg dela : Računalniško usposabljanje

NE ZAMUDI
07/49-02-400

www.referenca.eu
info@referenca.eu

Kavarna & klub Zvezda

Polet med Zvezde!

Brežice Černelčeva 3 8250 Brežice	Krško CKŽ 36 8270 Krško

Strežemo izvrstno kavo *illy*.
Privoščite si najboljšo!

ŽURMAHER

Servis in storitve za mlade:

Turistični aranžmaji, vse vrste fotokopiranja, tiskanje, prodaja študentskih bonov, brezplačni dostop do interneta, nakup vstopnic za koncerte, mladinske izkaznice

Agencije PUNKT:

Krško CKŽ 37, Krško, 07/49-05-480
Brežice Černelčeva 3, Brežice, 07/49-66-116
Sevnica Trg svobode 1, Sevnica, 07/81-44-355

www.punkt-on.net

SKUPINA Z-REGIO

www.regio.si